

Det gode idrettstilbudet for ungdom og unge voksne med utviklingshemming

En kvalitativ intervjuundersøkelse om hva som kjennetegner et godt, organisert idrettstilbud for ungdommer og unge voksne fra 13 år og oppover, med lett til moderat grad av utviklingshemming.

Kristin Gjerde Angelsen

Masteroppgave i spesialpedagogikk
Institutt for spesialpedagogikk
Det utdanningsvitenskapelige fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2020

Det gode idrettstilbudet for ungdommer og unge voksne med utviklingshemming

En kvalitativ intervjuundersøkelse om hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for ungdommer og unge voksne fra 13 år og oppover, med lett til moderat grad av utviklingshemming

Copyright Kristin Gjerde Angelsen

2020

Det gode idrettstilbudet for ungdommer og unge voksne med utviklingshemming

Kristin Gjerde Angelsen

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Bakgrunn og formål

Forskning viser at mennesker med utviklingshemming i mindre grad er representert på ulike fritidsarenaer, deriblant idrettsrelaterte aktiviteter (Schalock, 2004). Målet med prosjektet er å belyse hvordan et idrettslag som er kjent for å lykkes med å organisere et godt idrettstilbud for målgruppen, jobber for å legge til rette for deltakelse og mestring. På den måten ønsker jeg å fremheve hva som kan være med på å redusere barrierer for å delta i organisert lagidrett. Oppgavens formål er altså å peke på hvilke faktorer som kan være viktige for at et idrettstilbud skal fungere godt, og hvordan idrettslag kan lykkes i arbeidet med å skape et tilbud som stimulerer til deltakelse og mestring for mennesker med utviklingshemming.

Problemstilling

Dette prosjektet undersøker hovedproblemstillingen *«Hva kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring hos ungdom og unge voksne med utviklingshemming?»*.

Forskningsspørsmålene som understøttet problemstillingen var:

- 1) *Hvilke organisatoriske grep oppleves som avgjørende for at idrettslaget skal lykkes med å få ungdom og voksne til å delta i idrettsaktiviteter?»*
- 2) *«På hvilken måte har faglig kompetanse en betydning for at deltakerne skal oppleve mestringsopplevelser og motivasjon i de idrettsaktivitetene de er med på?»*
- 3) *«Hvilken betydning har støtteordninger som støttekontakt og organisert transport for at utøverne skal kunne delta i idrettsaktiviteter?»*

Metode og utvalg

Prosjektet hadde en kvalitativ forskningstilnærming, og datainnsamlingen ble gjennomført ved bruk av intervju som metode, og med case-studie som forskningsdesign.

Vitenskapsteoretisk har oppgaven en fenomenologisk vinkel, og en «Grounded Theory»-inspirert analytisk tilnærming.

Det ble gjennomført totalt syv intervjuer med informanter fordelt på to utvalg; et utvalg bestående av foreldre til deltakere med fire informanter, og et utvalg bestående av representanter for idrettslaget, som bestod av tre informanter. Utvalget ble trukket av idrettslaget selv. Intervjuene ble tatt opp på båndopptaker og transkribert i etterkant.

Resultater

Funnene indikerer at det er viktig med en god trener som ser den enkelte deltaker, legger til rette for mestring og trivsel, og som klarer å imøtekomme behovene som ungdommer og unge voksne med utviklingshemming har. Det er også viktig med god forutsigbarhet på tilbudet, både når det er trening og når. Informantene opplevde det ikke som viktig at idrettslaget stilte med transport til trening, og oppfølging av støttekontakt var heller ikke av avgjørende betydning for ungdommene til informantene.

Det ble påpekt at idrettslaget hadde noen fremtidsutfordringer i at de opplevde økt rekruttering, samtidig som få sluttet. Utfordringer knyttet til å skape et godt håndballtilbud synes også å ligge utenfor håndballgruppa, men på et ledelsesnivå i idrettslaget som overordnet.

Konklusjon

«Det gode idrettstilbudet» har fokus på mestring, trivsel og forutsigbarhet, der idrettsaktiviteten står i fokus. Et godt idrettstilbud har også en god trener, som evner å se den enkelte og tilrettelegge for mestring ut ifra ulike forutsetninger og nivå. Faglig, formell kompetanse er ikke avgjørende, men den gode treneren må være dyktig til å håndtere ungdommer og unge voksne med utviklingshemming og ha forståelse for hva en slik gruppe har behov for.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på 6 års studier, hvorav det siste året har vært i kombinasjon med fulltidsjobb som lærer. Flere fortjener i den forbindelse en takk.

Først og fremst; tusen takk til informantene, for å ha tatt meg varmt imot og delt av deres erfaringer. Uten deres velvilje og fleksibilitet ville denne oppgaven ikke blitt til, og forhåpentligvis kan deres bidrag være med på å inspirere flere til å jobbe for å utvikle andre gode idrettstilbud for prosjektets målgruppe.

Tusen takk til Hanne Marie Høybråten Sigstad, for stødig veiledning, konstruktive tilbakemeldinger og oppmuntrende ord. Din hjelp og støtte har vært helt avgjørende for å komme i mål med dette prosjektet.

Tusen takk til medstudenter på fordypning utviklingshemming for gode samtaler, faglige diskusjoner, og et godt fellesskap og læringsmiljø gjennom masterstudiet.

Til slutt; tusen takk til familien min for all hjelp og støtte i det som i det som har vært en krevende, men lærerik og inspirerende periode.

Svolvær, juni 2020

Kristin Gjerde Angelsen

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	17
1.1	Bakgrunn for valg av tema	17
1.2	Utviklingshemming.....	18
1.2.1	Lett og moderat grad av utviklingshemming	18
1.2.2	Ytterligere utfordringer	19
1.3	Idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse	20
1.3.1	Norsk idrett: organisering og visjoner	21
1.3.2	I hvilken grad synes idretten å være tilgjengelig?	23
1.3.3	Årsaker til manglende deltakelse	24
1.4	Oppgavens formål	24
1.5	Problemstilling og forskningsspørsmål.....	25
1.6	Avgrensning.....	25
1.7	Videre struktur	26
2	Teoretisk forankring.....	27
2.1	Deltakelse	27
2.1.1	Hva menes med «deltakelse»?	27
2.1.2	Deltakelse i et individuelt og sosialt perspektiv	28
2.2	Motivasjon	30
2.2.1	Selvbestemmelsesteorien	30
2.2.2	Indre og ytre motivasjon	30
2.2.3	Primære behov.....	31
2.3	Mestring.....	33
2.3.1	«Self-efficacy»	33
2.3.2	Autentiske mestringsopplevelser	34
2.4	Sammenhengen mellom deltakelse, motivasjon, mestring og livskvalitet	35
2.4.1	Livskvalitet.....	35
2.4.2	Hvordan henger deltakelse, motivasjon, mestring og livskvalitet sammen?	36
3	Metode.....	38
3.1	Kvalitativ forskning.....	38
3.1.1	Case-studie som forskningsdesign	38
3.1.2	Intervju som metode.....	39
3.2	Avgrensning.....	40
3.2.1	«Det gode idrettslaget»	40
3.3	Prosjektets målgruppe.....	41
3.3.1	Kriterier for utvalg og fremgangsmåte for utvelgelse	41
3.4	Vitenskapsteoretisk tilnærming og min rolle som forsker	43
3.4.1	Fenomenologi	43
3.4.2	Mitt forskerperspektiv	44
3.5	Etiske hensyn.....	44
3.5.1	Spesielle hensyn som må ivaretas.....	44
3.5.2	Fritt og informert samtykke	45
3.5.3	Konfidensialitet	46
3.6	Datainnsamling	47

3.6.1	Fase 1: Søke tillatelse hos NSD og utarbeidelse av intervjuguider.....	47
3.6.2	Fase 2: Finne «det gode eksempelet».....	47
3.6.3	Fase 3: Kontakte foreldrekontakt og informanter	49
3.6.4	Fase 4: Gjennomføring av intervjuer.....	49
3.7	Etterarbeid og analyse.....	50
3.7.1	Transkribering	50
3.7.2	Analyseprosessen.....	51
3.8	Reliabilitet og validitet.....	52
3.8.1	Reliabilitet	53
3.8.2	Validitetsstyrker	54
3.8.3	Generalisering	54
4	Funn	56
4.1	Presentasjon av caset og informantene	56
4.1.1	Case: Tipp-Topp IL.....	56
4.1.2	Utvalg 1: Foreldrene.....	56
4.1.3	Utvalg 2: Representanter for idrettslaget	57
4.2	Presentasjon av funn	59
4.3	Foreldreperspektivet	60
4.3.1	Klubbens fokus sett ut ifra foreldreperspektivet	60
4.3.2	Foreldreperspektivet: Gode trenere	63
4.4	Idrettslagets perspektiv	66
4.4.1	Fokusområder	66
4.4.2	«Den gode treneren».....	71
4.4.3	Utfordringer knyttet til å skape et godt idrettstilbud	75
4.5	Diskusjon.....	78
4.5.1	Klubbens fokus på forutsigbarhet og kvalitet	78
4.5.2	Tilrettelegging for deltakelse	80
4.5.3	Betydningen av gode trenere.....	83
4.5.4	Muligheter til utøvelse av selvbestemmelse.....	85
4.5.5	Utfordringer	86
4.6	Metodiske utfordringer	88
4.6.1	Svakheter ved sammensetningen av utvalget	88
4.7	Utfordringer ved datainnsamlingen	89
4.7.1	Utfordringer knyttet til validitet.....	89
4.7.2	Utfordringer knyttet til reliabilitet	92
5	Avslutning.....	93
5.1	Konklusjon.....	93
5.1.1	Hva kjennetegner et godt idrettstilbud?.....	95
5.2	Andre betraktninger	95
5.2.1	Nye spørsmål som oppstod.....	96
5.3	Avsluttende refleksjoner	96
5.3.1	Veien videre	97
	Litteraturliste	98
	Vedlegg / Appendiks	107

Denne oppgaven ble påbegynt i januar 2019. Etter avtale med studieleder ved ISP, følger denne oppgaven derfor retningslinjene for omfang for studieåret 2018/2019 (22 500-30 000 ord). Antall ord i oppgaveteksten: 29 836.

Tabeller

Tabell 1.1 NIFs verdier

Tabell 3.1 Eksempel på strukturell analyse

Tabell 4.1 Kategorier med likhetstrekk

1 Innledning

Dette er en masteroppgave i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, tilknyttet fordypning utviklingshemming. I dette kapittelet vil det bli redegjort for valg av tema, prosjektets problemstilling, og formål. Avslutningsvis følger en redegjørelse for oppgavens avgrensing og videre struktur. Hensikten er å skape forståelse for valg av problemstilling og avgrensninger.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Gjennom første studieår, var jeg støttekontakt for en jevnaldrende, idrettsinteressert jente med utviklingshemming. Denne jobben vekket interessen for hva slags idrettstilbud som finnes for ungdommer og unge voksne med utviklingshemming. Ifølge Norsk Helseinformatikk (2018) er utviklingshemming en av de kroniske funksjonsnedsettelsene med størst forekomst. Masterstudiene har gitt meg dypere innsikt i hvordan mennesker med utviklingshemming på generelt grunnlag har dårligere muligheter for deltakelse i samfunnet, deriblant innen fritidsaktiviteter (Schalock, 2004). Dette er derfor et tema som er viktig å belyse. Med bakgrunn i disse erfaringene, ønsket jeg å undersøke hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for ungdommer og unge voksne, da fortrinnsvis fra 13 år og oppover, med lett til moderat grad av utviklingshemming. Konkret vil jeg belyse hvordan et avgrenset idrettslag jobber for å skape et godt idrettstilbud for denne gruppen. Forhåpentligvis kan oppgaven dermed være med på å gi innsikt i hvordan et slikt idrettstilbud, som fremmer mestring og deltakelse, kan organiseres, og på denne måten være et bidrag til muligheter for økt livskvalitet.

«Det gode eksempelet» viser her til et idrettslag som tilbyr organisert lagidrett for ungdom og unge mennesker med utviklingshemming. Med organisert idrett menes det her at deltakerne møtes regelmessig, minimum én gang i uken, for å utøve en aktivitet i fellesskap med andre, og i utgangspunktet på et lag. Det kan være eksempelvis være fotball eller andre idretter strukturert slik at man er på et lag, der samhandling står sentralt. Idretten organiseres gjennom et idrettslag som stiller med trener(e), som også kan være foreldre/foresatte til brukerne.

Tilbudet skal først og fremst oppleves som godt av deltakerne, deres foreldre og foresatte. Det skal også være anerkjent av andre uten direkte tilknytning til idrettslaget og det aktuelle tilbudet.

1.2 Utviklingshemming

Prosjektets *målgruppe* er ungdommer og unge voksne med lett til moderat grad av utviklingshemming. Det menes her aldersgruppen 13-25 år. For enkelthetsskyld vil jeg gjennom oppgaven bruke begrepet «ungdommer». Videre i kapittelet vil jeg gå nærmere inn på hva det innebærer å ha en lett og moderat grad av utviklingshemming.

Utviklingshemming regnes ikke som en egen diagnose, men som en konsekvens av en medisinsk tilstand eller diagnose (Sigstad, 2017, s. 137). Ifølge Ellingsen og Landvin (2014) representerer utviklingshemming en form for kognitiv funksjonsnedsettelse.

Utviklingshemming kan betraktes som en fellesbetegnelse på tilstander og diagnoser, som har til felles at de medfører en redusert evne til å klare seg på egenhånd og til å lære (NFU, u.å., s. 1). Det kan være både medfødte og ervervede tilstander som fører til en redusert kognitiv funksjon når det gjelder blant annet å tenke, å lære og å ha oppmerksomhet (NFU, u.å.), og til å kunne løse problemer og overføre kunnskap til nye arenaer (Sigstad, 2017). Ca. 25 000 i Norge er registrert med diagnosen (NAKU, 2020). I Norge brukes diagnosemanualen ICD-10¹ for å stille diagnosen utviklingshemming. ICD-10 er utviklet av Verdens Helseorganisasjon (WHO). Herunder må tre kriterier oppfylles: et svekket evnenivå, svekkede adaptive ferdigheter og at vanskene skal ha kommet til uttrykk før barnet er 18 år (Grøsvik, 2008, s. 17). Med svekket evnenivå menes det at personens kognitive fungering må være under to standardavvik unna gjennomsnittet, noe som innebærer en IQ på under 70. Med svekket adaptiv fungering menes det at personen har svekkede evner til å tilpasse seg omgivelsenes krav og forventninger (Grøsvik, 2008).

1.2.1 Lett og moderat grad av utviklingshemming

ICD-10 deler utviklingshemming inn i fire underliggende grader: F70 lett, F72 moderat, F71 alvorlig grad og F73 dyp utviklingshemming (WHO, 2016).

¹ Jeg har valgt å forholde meg til ICD-10 av den grunn at den i norsk sammenheng fortsatt brukes til å stille diagnoser, men er klar over at ICD-11 er lansert.

Lett grad innebærer en IQ mellom 50-69 (WHO, 2016). Diagnosen innebærer som regel utfordringer sammenlignet med jevnaldrende med normal utvikling. Forskjellene blir som oftest tydeligst ved skolealder (NOU 2016: 17, 2016). Dette innebærer eksempelvis utfordringer med kognitive funksjoner, som forståelse og innlæring av ferdigheter som for eksempel lesing. Sosial samhandling og kommunikasjon med andre er ofte krevende, og personen trenger ofte støtte til hverdagslige oppgaver (NOU 2016: 17, 2016). Lett grad av utviklingshemming medfører vanligvis ikke problemer med deltakelse i vanlige samtaler med andre (NAKU, 2019a), men kan gi vansker med begrepsforståelse (Gomnæs & Rognhaug, 2012, s. 390). Man har likevel ofte gode muligheter for å kunne mestre hverdagsoppgaver hjemme, og delta i arbeidslivet med tilrettelegging (NAKU, 2019a).

Moderat grad innebærer en IQ på 35-49 (WHO, 2016), med en mental alder tilsvarende omtrent 6-9 år. I forlengelse av utfordringene en ser ved lett grad, har personer med moderat grad ofte utfordringer knyttet til kommunikasjon og språk, og evne til å anvende og forstå språket (NAKU, 2019a). Personen trenger ofte støtte til å fungere sosialt og å lære seg hvordan fungere i hverdagslivet på egenhånd (Gomnæs & Rognhaug, 2012).

Hos de fleste er det sammensatte årsaker til hvorfor utviklingshemmingen oppstår. Vanligvis er årsaken et syndrom, og det kan også være stor variasjon i grad av utviklingshemming innenfor samme syndrom (Sigstad, 2017). Utviklingshemmingen forløper seg forskjellig fra person til person, og medfører ulikheter i funksjonsnivå, men også i eksempelvis personlighet. Derfor medfører individuelle forskjeller i behov for tilrettelegging og støtte (Næss et al., 2019).

1.2.2 Ytterligere utfordringer

Utviklingshemming medfører svekkede eksekutive funksjoner og arbeidsminne. Det kan eksempelvis være vansker knyttet til å ha oppmerksomhet om en oppgave, innlæring av ferdigheter, eller å overføre kunnskap fra en situasjon over til en annen (Bakken, 2015, Gomnæs & Rognhaug, 2012). Mange har også utfordringer knyttet til selvregulering, som blant annet innebærer å regulere atferd og egne tanker, og ha kontroll over indre prosesser i kroppen, eksempelvis følelser (Bakken, 2015; Sigstad, 2017). Sosialt samspill, og de formelle og uformelle reglene som følger med, kan være utfordrende. Vansker knyttet til å forstå og tilpasse seg miljøet rundt, kan resultere i negativ atferd, som kan være et uttrykk for de nevnte vanskene (Sigstad, 2017).

I tillegg er mange sårbare for kognitiv overbelastning, som innebærer at å prosessere sosial informasjon kan være krevende, og gjør hjernen utslitt. Det kan også være vanskelig å mestre dagligdagse gjøremål på egenhånd. God struktur og forutsigbarhet sammen med muligheter for variasjon ut ifra dagsform, kan redusere overbelastning. Følelsen av kontroll og oversikt bidrar også til å frigjøre kapasitet i hjernen, og unngå stress og overbelastning (Bakken, 2015). Utviklingshemming medfører også ofte motoriske utfordringer (Carr & O'Reilly, 2016b). Kognitive funksjonsnedsettelse kan også gi vansker med å vurdere alternativer, og se fordeler med å gjøre ting som ikke nødvendigvis er morsomt (Bjørnrå, 2008). Det er også 2-4 ganger så vanlig med psykiske vansker eller forstyrrelser som medfører krevende atferd. Blant annet er ADHD og autisme, og angst og depresjon er også vanligere blant mennesker med utviklingshemming sammenlignet med personer uten utviklingshemming (Carr & O'Reilly, 2016a, s. 26).

Videre består det sosiale nettverket av familie, jevnaldrende med samme type utfordringer, og mennesker i hjelpeapparatet. Det er særlig familiære relasjoner som spiller en viktig rolle, og regnes som stabilt (Bakken, 2015). De relasjonelle forholdene er dermed ganske redusert, til sammenligning med jevnaldrende uten de samme utfordringene. Den generelle levealderen i Norge har økt, som også gjelder mennesker med utviklingshemming (Kristiansen & Langballe, 2017). Det blir da naturlig å tenke at hvis barna blir eldre, samtidig som foreldrene blir eldre og etterhvert dør, vil barnas familiære nettverk gradvis forsvinne.

1.3 Idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse

Dette prosjektet handler som nevnt om å undersøke et godt idrettstilbud for mennesker med utviklingshemming, avgrenset til å gjelde ungdommer og unge voksne med lett til moderat grad av utviklingshemming. Innledningsvis vil jeg i dette underkapittelet beskrive hvordan norsk idrett er bygd opp, og hvilke retningslinjer som gjelder for barn og ungdom. Dette for å forstå prosjektets bakgrunn, og for å se hvilken plass idrett for utviklingshemmede har i denne sammenhengen. Til slutt vil jeg komme inn på hvordan situasjonen synes å være med hensyn til deltakelse i idrett for mennesker med utviklingshemming, og mulige årsaker til manglende deltakelse.

1.3.1 Norsk idrett: organisering og visjoner

Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) er en av landets største frivillige organisasjoner, med omlag 2,1 millioner medlemmer (NIF, 2019). Med det er NIF en stor samfunnsaktør. NIFs visjon er «idrettsglede for alle», som innebærer lik mulighet til å utøve idrett, uavhengig av behov og ønsker, og uten å oppleve å bli forskjellsbehandlet på en negativ måte (NIF, 2019, s. 7). NIFs mandat er å jobbe for at alle skal få muligheten til å delta i idrett, uavhengig av forutsetninger, og ut ifra egne ønsker og behov (NIF, u.å.c). NIF har i forlengelse av dette nedfelt en rekke verdier som norsk idrett skal styres og kjennetegnes av.

Tabell 1.1 NIFs verdier

Aktivitetsverdier	Organisasjonsverdier
Idrettsglede	Frivillighet
Fellesskap	Demokrati
Helse	Lojalitet
Ærlighet	Inkludering ²

NIF skiller på sine hjemmesider mellom i barneidrett, ungdomsidrett, voksenidrett og paraidrett, der sistnevnte omhandler idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse (NIF, u.å.a.). Rent umiddelbart ser det ut som at idrett for mennesker med utviklingshemming er separert fra både barneidrett, ungdomsidrett og voksenidrett, og at det således regnes som noe «eget».

NIF har definert egne rettigheter for barn og unge, med utgangspunkt i de internasjonale barnerettighetene i FNs barnekonvensjon (Skirstad, 2011). Disse ble vedtatt i 2007, og skal sikre at barneidretten fungerer på en god måte, slik at barn opplever trivsel og mestring på idrettsarenaen (Skirstad, 2011). Barneidrett defineres som aktiviteter som gjelder til og med 12 år (NIF, u.å.a.). Idretten skal foregå på barnas premisser, og ingen skal oppleve diskriminering på bakgrunn av forutsetninger (Skirstad, 2011, s. 41).

Barneidrettsbestemmelsene ble vedtatt innført i 1987, og ett av argumentene for disse var å hindre frafall som et resultat av tidlig spesialisering. Dette betyr at man bør unngå å satse

² I tillegg skal ingen utsettes for hets knyttet til seksualitet (NIF, u.å.c). Det er altså en uttalt idrettspolitisk målsetting at idretten skal være for alle, uavhengig av seksuell legning, funksjonsnivå og behov.

tidlig på én idrett for å bli best mulig i akkurat denne (Skirstad, 2011). Bestemmelsen forteller når konkurranseelementet kan innføres i idrett for barn og unge (NIF, u.å.a.). Hensikten er at alle barn skal oppleve idretten som en trygg arena, med positive opplevelser. Bestemmelsene skal dermed bidra til at barneidretten oppleves som en inkluderende arena der alle opplever mestring og idrettsglede (NIF, u.å.a.).

Ungdomsidretten har sine egne retningslinjer, som skal sikre ungdommers rettigheter, både som individ og som aktiv utøver, og skal fungere som et politisk virkemiddel (NIF, u.å.e.). Disse presiserer at også ungdommer skal ha rett til å kunne delta i et trygt, mangfoldig og inkluderende tilbud. Man selv skal kunne bestemme i hvilken grad og på hvilket nivå man ønsker å delta. Ungdommer skal selv kunne bestemme hvor mange idretter de ønsker å delta i, og hvor lenge. De skal i tillegg kunne bestemme om de ønsker å delta i konkurranser i henhold til egne forutsetninger og ambisjoner. Dette innebærer at de ulike særforbundene har ansvar for å utvikle konkurransetilbud, tilpasset behov og ønsker som ungdommene måtte ha. Ungdommene skal også blant annet ha muligheter for å bli eksempelvis trenere (NIF, u.å.e.). Spørsmålet er hvorvidt retningslinjene tar hensyn til ungdommer med spesielle behov og utfordringer, som ungdommer med utviklingshemming. Umiddelbart kan det se ut til også ungdomsidretten har plass til alle, gjennom at ordet «inkluderende» gir plass til alle. Men til sammenligning fremstår ordlyden i Barneidrettsbestemmelsene tydeligere på at alle, uansett funksjonsnivå, har rett til deltakelse ut ifra sine premisser og forutsetninger. Ut ifra de ulike temasideene kan det virke som at idrett for ungdommer med utviklingshemming automatisk faller under kategorien «paraidrett», og at det i den forstand skapes et skille mellom ungdommer med og uten funksjonsnedsettelse.

NIF er et felles overordnet forbund for både mennesker med og uten funksjonsnedsettelse. Da Norges Funksjonshemmedes Idrettsforbund ble nedlagt i 2007, overtok særforbundene selv ansvaret for idrett for funksjonshemmede, og siden har NIF vært et felles forbund for alle uavhengig av funksjonsnivå (NIF, u.å.b). Særforbundene har ansvar for sin særiddrett. Særforbund betyr den høyeste faglige myndigheten for en gitt idrett, med ansvar for å administrere en spesifikk idrett på landsbasis (Enjolras & Waldahl, 2009). Dette betyr eksempelvis at det er Norges Fotballforbund som administrerer all fotball. NIF bruker begrepet «paraidrett» som fellesbetegnelse for idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse, med begrunnelse om at paraidrett er et mer positivt ladet begrep, og spiller på at det er en parallell idrett, fremfor at det er idrett for funksjonshemmede. Paraidrett

består av fire målgrupper³, og favner både barneidrett, ungdomsidrett og voksenidrett (NIF, u.å.d.).

1.3.2 I hvilken grad synes idretten å være tilgjengelig?

I FN-konvensjonen som handler om mennesker med utviklingshemmings og deres grunnleggende rettigheter, poengterer at mennesker med utviklingshemming skal ha like god mulighet som funksjonsfriske til å delta på blant annet kultur- og idrettsunderholdning. Statlige virkemidler legges til rette for deltakelse innen idrett og fysisk aktivitet (NOU 2016: 17, 2016).

Statistisk Sentralbyrås (SSB) levekårsundersøkelsene fra 1987 og 1995 pekte på at mennesker med utviklingshemming i mindre grad enn funksjonsfriske er representert i idretten, og på andre arenaer for fysisk aktivitet (SSB, 2017). Kittelså, Wik og Tøssebro (2015) peker på at det er store variasjoner i levekår mellom mennesker med ulike funksjonsnedsettelse. Mennesker med utviklingshemming er den gruppen med mest markante forskjeller i levekår sammenlignet med resten av befolkningen, og blant mennesker med funksjonsnedsettelse for øvrig. I tillegg er mulighetene for deltakelse i fysisk aktivitet og andre aktiviteter dårligere for mennesker med funksjonsnedsettelse enn hos mennesker uten (NIF, 2018). Samtidig er fritidsaktiviteter en naturlig arena der læring, mestring og utvikling skjer, og der muligheten for vennskap og sosialt samspill står sentralt. Slik blir deltakelse på denne arenaen et mål i seg selv, men også som en del av god livskvalitet (NOU 2016: 17, 2016, s. 152).

Offentlige instanser har ansvar for tilrettelegging av lokale tilbud innen kultur og fritid, og deriblant TT-ordningen, som gir transport til mennesker med funksjonsnedsettelse, skal være med på å redusere denne typen barrierer. Gjennom Helse- og omsorgsloven har mennesker med utviklingshemming også lovfestet rett til støttekontakt (Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir), 2017). Støttekontaktordningen kan foregå både individuelt eller i form av grupper, eller i samarbeid med en organisasjon, men ut ifra individets ønsker. For mange kan muligheten for idrettsdeltakelse avhenge av om individet har en støttekontakt, da dette som regel ikke er noe idrettslag kan tilby (Bufdir, 2017).

³ 1) bevegelseshemmede, 2) hørselshemmede, 3) synshemmede og 4) utviklingshemmede.

1.3.3 Årsaker til manglende deltakelse

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) (2019) peker på at en av de største årsakene til manglende deltakelse innen kultur og fritid, skyldes blant annet manglende informasjon om tilgjengelighet til de ulike arenaene. Med dette menes manglende informasjon om det eksempelvis finnes tilrettelagte toaletter eller heis. Det pekes også på at støttekontaktordningen har svakheter som spiller inn i form av at mange idrettslag har behov for hjelp fra støttekontakter, men at ordningen i for liten grad blir brukt til fritidsaktivitet. I tillegg er det mange som står uten støttekontakt grunnet vansker med rekruttering, manglede erfaring, og manglende kjemi med brukeren (NOU 2016: 17, 2016, s. 153). I tillegg opplever mange også utfordringer knyttet til bruk av offentlig transport (Bufdir, 2017).

Elnan (2010) påpeker at det ikke finnes sikre tall på hvor mange mennesker med funksjonsnedsettelse som er medlemmer i idretten, men at tidligere studier viser at opptil 65 % av norske barn og unge med funksjonsnedsettelse har vært medlem på et tidspunkt. Idretten synes dermed å være en relativt populær arena også for mennesker med funksjonsnedsettelse. På tross av at det er et uttalt mål at idretten skal favne alle, er det likevel en del utfordringer knyttet til deltakelse innen idrett og andre fritidsaktiviteter (NOU 2016: 17, 2016). I mars 2020 startet NIF selv en undersøkelse, for å identifisere hvilke behov mennesker med funksjonsnedsettelse har i forbindelse med deltakelse i et idrettslag, og på hvilken måte disse behovene blir møtt gjennom dagens informasjon og tilbud. Undersøkelsens utforming var en spørreundersøkelse, og målgruppen for var mennesker med bevegelseshemming, synshemming og/eller utviklingshemming, og i tillegg var deres pårørende en del av målgruppen (Wåler, 2020).

1.4 Oppgavens formål

Et mål er å bidra til å belyse hvordan et idrettslag som er kjent for å lykkes med å organisere et godt idrettstilbud for målgruppen, jobber for å legge til rette for deltakelse og mestring. På den måten ønsker jeg å fremheve hva som kan være med på å redusere barrierer for å delta i organisert lagidrett. Oppgavens formål er altså å peke på hvilke faktorer som kan være viktige for at et idrettstilbud skal fungere godt, og hvordan idrettslag kan lykkes i arbeidet med å skape et tilbud som stimulerer til deltakelse og mestring for mennesker med utviklingshemming.

1.5 Problemstilling og forskningsspørsmål

Med utgangspunkt i de foregående refleksjonene, blir oppgavens overordnede problemstilling:

«Hva kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring hos ungdom og unge voksne med utviklingshemming?»

For å undersøke hva som kjennetegner et godt tilbud, har jeg tatt utgangspunkt i å identifisere hvilke organisatoriske grep idrettslaget gjør, hvilken rolle faglig kompetanse spiller og hvilken betydning sosiale ordninger, som støttekontakt, kan ha. For å besvare den overordnede problemstillingen, vil de underordnede forskningsspørsmålene være følgende:

1. *«Hvilke organisatoriske grep oppleves som avgjørende for at idrettslaget skal lykkes med å få ungdom og voksne til å delta i idrettsaktiviteter?»*
2. *«På hvilken måte har faglig kompetanse en betydning for at deltakerne skal oppleve mestringsopplevelser og motivasjon i de idrettsaktivitetene de er med på?»*
3. *«Hvilken betydning har støtteordninger som støttekontakt og organisert transport for at utøverne skal kunne delta i idrettsaktiviteter?»*

1.6 Avgrensning

Prosjektet vil undersøke hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for den valgte målgruppen gjennom perspektivet til to utvalg:

- Utvalg 1: foreldre til ungdommer og unge voksne som deltar på dette tilbudet
- Utvalg 2: idrettslaget som gir dette idrettstilbudet (i form av trenere, ansatte i klubben, oppmenn og lignende)

1.7 Videre struktur

Foruten kapittel 1, innledningen til denne oppgaven, består masteroppgaven av følgende kapitler:

I kapittel 2 gjennomgås sentrale teorier knyttet til begrepene deltakelse, motivasjon, mestring og livskvalitet relatert til mennesker med utviklingshemming.

I kapittel 3 redegjøres det for den metodiske fremgangsmåten for denne oppgaven, og forskningens reliabilitet, validitet og overførbarhet, i tillegg til at de etiske vurderingene som har blitt gjort blir presentert.

I kapittel 4 presenteres, analyseres og diskuteres funnene sett opp imot tidligere gjennomgått teori. Herunder vil funnene presenteres og diskuteres ut ifra de to utvalgenes perspektiver. Metodiske begrensninger vil også bli vurdert.

Avslutningsvis vil kapittel 5 oppsummere undersøkelsen, gjennomgå de viktigste funnene, samt at veien videre kort vil bli diskutert.

2 Teoretisk forankring

I dette kapittelet vil jeg gå nærmere inn på begrepet *deltakelse* sett i lys av utviklingshemming. Videre vil jeg nærme meg begrepet *motivasjon* sett ut ifra Deci og Ryans (1985) selvbestemmelsesteori og *mestring* sett ut ifra Banduras (1997) perspektiv. Avslutningsvis vil jeg komme inn på Næss (2001) og Schalocks (2004) perspektiver på *livskvalitet*, og redegjøre for hvordan deltakelse, mestring, motivasjon og livskvalitet kan ses i en sammenheng.

2.1 Deltakelse

Dette kapittelet vil redegjøre nærmere for begrepet deltakelse, og ulike måter å forstå dette på. Spesielt to perspektiver vil bli belyst: individuell og sosial deltakelse (Gustavsson, 2014).

2.1.1 Hva menes med «deltakelse»?

Deltakelse for mennesker med utviklingshemming kan ifølge Ellingsen og Sandvin (2014) i bred forstand ses på som den enkeltes muligheter til å leve et liv på lik linje som alle andre, både på individnivå og som del av et fellesskap (s. 11). Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer deltakelse som «å engasjere seg i en livssituasjon» (Sosial- og helsedirektoratet, s. 13). Deltakelse må ses i sammenheng med begrepet «aktivitet», som omhandler «en persons utførelse av oppgaver og handlinger (Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 13). Aktivitet handler om to ting: 1) å gjøre en aktivitet og 2) opplevelsen av å være deltakende (Maxwell, Alves & Granlund, 2012).

Deltakelsesbegrepet har gjennom litteraturen blitt definert på flere måter, men alle definisjonene har til felles at de handler om hyppigheten av deltakelse og/eller grad av intensitet. I tillegg kan deltakelse betraktes som et relasjonelt begrep (Maxwell et al., 2012). Deltakelse handler derfor om noe mer enn bare det å være inkludert i et fellesskap, og at det er miljøet rundt som skal tilpasse seg. Ifølge Maxwell et al. (2012) handler deltakelse også om mulighetene for å ta egne valg. Deltakelse handler altså ikke bare om omgivelsene rundt, men også at individet selv skal ha mulighet til å involvere og engasjere seg. Her kan vi finne likhetstrekk med Deci og Ryans (1985) selvbestemmelsesteori, og Banduras (1997) sosial-kognitive teori, der blant annet tanken om å være «agent i eget liv» står sentralt. Det innebærer å ta egne valg og være engasjert i eget liv. Deltakelse blir derfor mer enn å være til

stede sammen med andre, men at man ikke er en passiv tilskuer, men har en aktiv rolle i fellesskapet og mulighet til å påvirke eget liv.

2.1.2 Deltakelse i et individuelt og sosialt perspektiv

Deltakelse kan som tidligere nevnt deles inn i to kategorier: individuell deltakelse sosial deltakelse (Gustavsson, 2014).

Individuell deltakelse

Som et supplement til diagnosemanualen ICD-10 har WHO utviklet en tilleggsmanual, forkortet til ICF. Hensikten er å beskrive helse, og forhold som er relatert til helse, på en helhetlig måte (Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 3). Gjennom ICF vil tilstander innenfor ICD-10 kunne kategorisere de funksjonelle konsekvensene av ulike medisinske tilstander, og deretter sette de inn i en kontekst som tar hensyn til helsemessige, sosiale og miljømessige forhold (Sosial- og helsedirektoratet, 2003).

ICF definerer aktivitet som å utføre oppgaver og handlinger, mens deltakelse defineres som å engasjere seg i en livssituasjon. Herunder blir begrepene *aktivitetsbegrensninger* og *deltakelsesinnskrenkninger* relevante. Aktivitetsbegrensninger handler om at individet har vanskeligheter med å utføre en aktivitet, og deltakelsesinnskrenkninger om hvilke vansker som kan oppstå ut ifra individets funksjonsnivå. Dette kan innebære at funksjonsnedsettelsen i seg selv ikke trenger å være et problem før omgivelsene gjør den til det ved å ikke ta hensyn til den (Sosial- og helsedirektoratet, 2003). Deltakelsesinnskrenkninger handler om utfordringer knyttet til det å skulle «fylle» sosiale roller på samme måte som personer uten funksjonshemming, og manglende tilgang på ressurser og tjenester er en årsak til disse begrensningene (Carr & O'Reilly, 2016a, s. 15).

Grad av fungering og funksjonsnedsettelse handler om flere faktorer, men hovedsakelig helse. Helsestatus klassifiseres ikke i ICF, men grad av funksjonshemming blir påvirket av svekkede kroppsfunksjoner og kroppsstrukturer (Carr & O'Reilly, 2016a). Gjennom det individuelle perspektivet som ICF representerer, pekes det på individets utførelse av en gitt aktivitet og mulighet for å delta, og om miljøet rundt legger til rette for at personen kan delta. Begrensninger når det gjelder aktivitet, kan bidra til å påvirke grad av funksjonshemming, som igjen kan begrense deltakelsesmuligheter (Sosial- og helsedirektoratet, 2003).

Sosial deltakelse

Gjennom økt fokus på normalisering, integrering og deltakelse, har det sosiale deltakelsesperspektivet vokst frem (Gustavsson, 2014). Integrering kan forstås som en følge av segregering, der integrering kort forklart handler om å være i et fysisk og organisatorisk fellesskap (Standal, 2015). Dette som innebærer å plassere personen inn i miljøet, uten å redusere barrierer i omgivelsene (Gustavsson, 2014). Inkludering handler om at det ikke er nok å være på samme sted, men at en også skal bli inkludert i et fellesskap (Gustavsson, 2014). Det sosiale deltakelsesperspektivet peker derimot på å delta på samme aktiviteter som andre, og å ha samme muligheter for tilgang til aktiviteter. Slik kan deltakelse betraktes som en måte å inkludere på, gjennom å ha muligheten til å kunne delta på lik linje som andre, og i de samme aktivitetene (Maxwell et al., 2012). Deltakelse kan videre deles i to nye deler: retten til å ta del i noe, og graden av engasjement eller involvering når man tar del i noe (Maxwell, Granlund & Augustine, 2018, s. 4). Maxwell et al. (2018, s. 4) peker på at deltakelse krever tilstedeværelse av fem miljødimensjoner:

1. den objektive muligheten til å delta
2. hvorvidt du har/opplever at du har adgang til miljøet
3. hvorvidt innsatsmengden og kostnadene gjør det verdt å engasjere seg
4. at andre aksepterer at man er tilstede
5. beskriver om situasjonen kan tilpasses

Dette kan knyttes opp mot inkluderingsbegrepet, og menneskerettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse, som er basert på blant annet prinsippet om like muligheter for alle, og at ingen skal diskrimineres (Maxwell et al., 2012, s. 64). Med like muligheter menes det å ha lik tilgang på aktiviteter og muligheter for å delta, og ikke-diskriminering handler om at ingen skal bli indirekte eller direkte ekskludert fra ulike aktiviteter og sammenhenger (Maxwell et al., 2012, s. 64). Det er med andre ord ikke nok å si at det er rom for alle til å delta, men det må også legges til rette slik at man får *muligheten* til å delta. Imms et al. (2016) påpeker at det å involvere seg foregår i en personlig kontekst, og må ses ut ifra den enkeltes perspektiv. Konteksten avhenger av blant annet aktivitet og personer som er involvert, og både miljø og individ påvirker hverandre. Dette innebærer at det kan være ulikt hvordan man opplever å delta (Imms et al., 2016). Deltakelsesbegrepet kan dermed ses på gjennom ulike perspektiver, og både den sosiale og den individuelle forståelsesmåten vil se ut til å kunne ha innvirkning på i hvilken grad man opplever deltakelse.

2.2 Motivasjon

Prosjektet tar utgangspunkt i å undersøke hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for ungdommer og unge voksne med utviklingshemming, og det blir derfor relevant å undersøke hva som bidrar til at de deltar. Som teoretisk rammeverk vil jeg videre redegjøre for Deci og Ryans (1985) selvbestemmelsesteori som utgangspunkt for hvorfor deltakerne er aktive innenfor det aktuelle idrettstilbudet. Jeg har valgt å forholde meg til indre og ytre motivasjon, og de tre primære behovene som teorien tar utgangspunkt i; autonomi, kompetanse og tilhørighet.

2.2.1 Selvbestemmelsesteorien

Selvbestemmelsesteorien tar utgangspunkt i en humanistisk tilnærming (Manger, 2013). Humanistiske motivasjonsteorier ser på mennesket som selvstendige individer som søker frihet, mening, ansvar og belønning. Bak motivasjonen ligger en rekke behov, både av medfødt og tillært grad (Imsen, 2005, s. 381). Motivasjonsteorier bygger på en forestilling om menneskets natur, og hvordan menneskets handlinger påvirkes (Deci & Ryan, 1985). Imsen (2005) beskriver at motivasjon handler om at følelser og tanker påvirker handlingene våre. Motivasjon handler om individets energi, retning og standhaftigheten (Ryan & Deci, 2000, s. 69). Energi i denne sammenhengen handler om grunnleggende behov, og innenfor motivasjonsteorier er det nødvendig å ivareta både medfødte og miljørelaterte behov (Deci & Ryan, 1985).

2.2.2 Indre og ytre motivasjon

Deci og Ryan (1985) beskriver hvordan vi kan skille motivasjonen fra hverandre, først og fremst i indre og ytre motivasjon. Indre motivasjon beskrives som en iboende, medfødt tilbøyelighet til å la seg engasjere i ens interesser og utøve sine evner (s. 43). Denne typen motivasjon kommer spontant, og oppstår som et resultat av glede og interesse over aktiviteten eller oppgaven som foreligger, og den er helt sentral som en del av et aktivt individ (Deci & Ryan, 1985). Den er derfor å regne som noe man gjør frivillig, og kan ses på som en måte å utøve selvbestemmelse. I tillegg oppleves aktiviteten som en belønning i seg selv, og personen har ingen ytterligere forventning om belønning (Ryan & Deci, 2000). For å være fullt og helt indre motivert, må personen føle seg helt fri for press, både i form av det man kanskje typisk vil regne som negativt press, men også det man kan regne som positivt press i form av belønninger (Deci & Ryan, 1985, s. 29).

Når aktiviteter ikke gir indre glede, snakker man om ytre motivasjon. Å være ytre motivert innebærer å utøve en aktivitet med mål om å oppnå en ytre belønning (Ryan & Deci, 2000). Motivasjonen oppstår ut ifra «konsekvensen» av å utføre aktiviteten (Gagné & Deci, 2005). Ryan og Deci (2000) påpeker at også ytre motivasjon kan variere i grad. Det kan eksempelvis innebære at noen av ungdommene deltar i idrett fordi de forstår at det kan være bra for de, for eksempel med tanke på å være fysisk aktiv. For andre kan det være at deltakelsen skyldes at foreldrene forventer at de deltar. Vi gjør dermed et skille mellom autonom ytre motivasjon og kontrollert ytre motivasjon (Skaalvik & Skaalvik, 2013).

2.2.3 Primære behov

Ifølge Deci og Ryan (2015) har alle mennesker noen grunnleggende, psykologiske behov, som er viktige for personlig utvikling; *autonomi*, *kompetanse* og *tilhørighet*. Ved å ivareta en eller flere av disse behovene, viser det seg at mennesker har en tendens til å gå inn i en oppgave eller situasjon med indre, autonom motivasjon (Deci & Ryan, 2015). Særlig er det behovet for autonomi og kompetanse som ser ut til å ha størst innvirkning på den indre motivasjonen (Ryan & Deci, 2000). Omgivelsene kan i stor grad legge til rette for eller bryte ned indre motivasjon, gjennom å enten støtte eller overse de grunnleggende psykologiske behovene (Ryan & Deci, 2000). Uten å oppleve full autonomi, er det heller ikke sannsynlig at den indre motivasjonen vil være til stede (Deci & Ryan, 1985).

Autonomi

Autonomi handler om følelsen av å ha sin egen vilje og ta valg (Gagné & Deci, 2005). Det handler om å kunne kontrollere utfallet, men ikke om man selv nødvendigvis skal kunne utføre bestemte oppgaver (Bjørnrå, 2008). Det handler altså om å være den som tar avgjørelsen, men ikke at man nødvendigvis innehar fullstendig kontroll.

Mennesket påvirkes av blant annet ulike betingelser, strukturer og relasjoner til andre, og vår autonomi og selvbestemmelse er avhengig og mulig på grunn av den sosiale orden som finnes rundt oss. Selv om vi er autonome, er vi likevel påvirket og avhengige av forhold vi ikke har kontroll over. Med kunnskaper som gjør at vi klarer å innrette oss etter forholdene rundt, har vi likevel mulighet til å være fri og autonome innenfor de gitte rammene (Sommerbakk, 2008). På grunn av diagnosen kan ikke mennesker med utviklingshemming utøve autonomi på samme måte som mennesker uten utviklingshemming, og er derfor avhengige av at

omgivelsene tilrettelegger for autonomi på andre måter (Sommerbakk, 2008).

Selvbestemmelse knyttes ikke bare til store avgjørelser, men primært hverdagsvalg, som når man vil stå opp eller ønsker å spise frokost. Vi formes av valgene vi tar og ikke tar, og valgene er med på å påvirke inntrykket omgivelsene har av oss og selvoppfatning (Ellingsen, 2007). Å la andre velge for en, er også en måte å ta valg på. Selvbestemmelse handler også om å støtte individet til å kunne si ja til aktiviteter, gjennom å gjøre alternativer attraktive og gi opplevelsen av at dette er noe man selv ønsker å delta i (Ellingsen, 2003, s. 9), som for eksempel å være i fysisk aktivitet.

Lorentzen (2007) mener at selvbestemmelse ikke handler fullstendig frigjøring fra andres innflytelse, og at å leve under total frihet fra ytre rammer og begrensninger, ikke betyr å leve fritt i positiv forstand. For å oppleve selvbestemmelse, må man også være i stand til å håndtere ulike elementer fra omgivelsene (Deci & Ryan, 1985). Å være helt fri fra andre er ikke ensbetydende med et lykkelig liv. For å oppnå positiv frihet er det nødvendig med visse rammer og strukturer, som tilrettelegger for utøvelse og deltakelse (Lorentzen, 2007). For å kunne ta valg, er man nødt til å tilrettelegge for at individet kan gi uttrykk for preferanser. Dette avhenger av omgivelsenes evne til å oppfatte individets kompetanse (Bjørnrå, 2008).

Kompetanse

Kompetanse innebærer opplevelsen av å beherske miljøet man er en del av, og å mestre utfordringer (Manger, 2013). Dette igjen er nødvendig for motivasjonen til å stå i utfordringer og gjennomføre aktiviteter på nytt (Skaalvik & Skaalvik, 2013). Det kan trekkes paralleller til Vygotskys sosiokulturelle læringsteori, som i en skolekontekst handler om at eleven kan mestre og utvikle seg innenfor det Vygotsky kaller den «proksimale utviklingssonen», med hjelp fra læreren. Læreren bygger et «stillas» rundt eleven, og fungerer som en støtte i elevens utvikling (Skaalvik & Skaalvik, 2013). Det er rimelig å se for seg at dette kan overføres til idrettsarenaen, og at dette prinsippet også kan ses på som relevant for et utøver-trener-forhold. Treneren kan gi oppgaver som utøveren kan mestre, men videre utvikling avhenger av overkommelige utfordringer basert på erfaringer og med hjelp.

Det forventes at å føle seg kompetent, gir økt indre motivasjon (Deci & Ryan, 1985), og positive tilbakemeldinger har vist seg å fungere som bekreftelse av å være kompetent (Deci & Ryan, 2015). Samtidig er det ikke nok å oppleve kompetanse alene for å oppnå indre

motivasjon. Det er derfor viktig å oppleve at aktiviteten eller oppgaven også er selvvalgt (Ryan & Deci, 2000).

Tilhørighet

Mennesker trenger vennskap og sosiale relasjoner, og å oppleve seg sett og verdsatt (Manger, 2013). Man er ifølge selvbestemmelsesteorien naturlig motivert til å føle tilhørighet til andre og et miljø, og at dette oppleves som noe en selv velger. Tilhørighet kan gi positivt utslag på indre motivasjon, men regnes ikke som det avgjørende (Deci, 2004). Det vil eksempelvis ikke være viktig i en aktivitet hvor man selv velger å være alene, eksempelvis når man går på tur alene, men at det er en forutsetning i en sosial kontekst (Skaalvik & Skaalvik, 2013).

Gjennom å ivareta disse tre behovene vil individet ifølge Deci og Ryan (1985) oppleve indre motivasjon for oppgaven. Det er naturlig å se for seg at for de fleste utøvere innen lagidrett, vil det sosiale aspektet ha en verdi som motiverer til å fortsette med den gitte aktiviteten.

2.3 Mestring

Ettersom opplevelsen av kompetanse er viktig for indre motivasjon, er det relevant å se på hva som skaper mestring. Ifølge Svartdal (2018) er mestring et begrep som viser til individets evne til å håndtere ulike utfordringer og oppgaver. For å forstå hva som gjør at mennesker opplever mestring, vil jeg benytte meg av Banduras sosialkognitive teori som rammeverk, der begrepet «self-efficacy» står sentralt.

2.3.1 «Self-efficacy»

Det finnes en rekke ulike teorier om hvordan motivasjon og selvoppfatning henger sammen med læring (Skaalvik & Skaalvik, 2013). Banduras sosialkognitive teori peker på at individet blir påvirket av miljøet rundt, men at man også selv er med på å påvirke eget miljø. Det er et gjensidig samspill mellom miljøet rundt, personens egne tanker, følelser, handlinger og atferd (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 46). Bandura (1997) mener at mennesker til dels kan være med på å påvirke ting som skjer og handler intensjonelt, og er med det på å påvirke eget liv. Dette innebærer altså at en selv kan regnes som «agent i eget liv», og at individet selv er med på å ta valg og påvirke (Skaalvik & Skaalvik, 2013). Troen på egen mestring er også et sentralt begrep innenfor «human agency»-begrepet. «Agency» refererer til handlinger som skjer med

hensikt (Bandura, 1997, s. 3). For å være agent i eget liv er det derfor viktig med «self-efficacy», på norsk oversatt til *forventning om mestring*.

Self-efficacy handler ikke om en generell vurdering av hva man er i stand til å få til, men om ferdigheter knyttet til en spesifikk, konkret oppgave (Manger, 2013, s. 156). På bakgrunn av beskrivelsen, er det rimelig å anta at tanken om forventning av mestring også er overførbart til andre arenaer enn akkurat innlæring av nye ferdigheter, eksempelvis idrett. Bandura (1997) mener at individets forventning om mestring kan ha innvirkning på blant annet atferd, følelser og motivasjon. Eksempelvis kan manglende følelse av kompetanse kunne føre til at man gir opp å prøve, eller går inn i oppgaven med mindre innsats, mens høy grad av forventning om mestring vil virke motsatt (Bandura, 1997).

2.3.2 Autentiske mestringsopplevelser

Bandura (1997) presenterer fire hovedkilder til forventning om mestring: 1) autentiske mestringsopplevelser, 2) vikarierende erfaringer, 3) verbal eller sosial overtalelse og 4) individets somatiske (fysiologiske) emosjonelle tilstand. Jeg vil kort gjennomgå autentiske mestringsopplevelser, fordi den anses som den mest effektfulle kilden (Bandura, 1997).

Autentiske mestringsopplevelser handler om tidligere erfaringer med å klare utfordringer som ligner på den som man nå står overfor (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 118). Autentiske mestringsopplevelser handler om individets egne tidligere erfaringer med å takle utfordringer. Dersom man tidligere har lyktes, vil det være med på å øke forventningen om å takle situasjonen på nytt. Å mestre noe gir en sterk tro på egne ferdigheter, og å mislykkes er med på å undergrave troen på at man får til noe. I tillegg vil opplevelser av suksess bidra til at man lettere tåler motgang, og reiser seg igjen etter å ha mislyktes (Bandura, 1997). I idrettssammenheng vil det tenkes at det eksempelvis kan handle om at dersom en har opplevd å klare en oppgave, som å skyte i krysset i målet, vil det kunne gi tro på at man kan klare det igjen neste gang (Bandura, 1997). Hvis treneren derimot ber motstanderen om å flytte seg for å gjøre plass til den som skal skyte, vil det antakeligvis ikke legge til rette for å bygge opp en motstandsdyktighet eller evne til å møte utfordringer på en adekvat måte. Uten å ha møtt utfordringer og bygget en slik motstandsdyktighet, vil sannsynligvis personen heller ikke lære seg å takle motgang og det å fortsette å prøve med risikoen for å feile.

2.4 Sammenhengen mellom deltakelse, motivasjon, mestring og livskvalitet

I dette underkapittelet vil jeg først redegjøre for begrepet «livskvalitet», før jeg redegjør for hvordan deltakelse, motivasjon og mestring henger sammen med og påvirker hverandre med mål om et positivt bidrag til personens livskvalitet.

2.4.1 Livskvalitet

Det er rimelig å tenke at mennesker deltar i idrett fordi det er gøy. I et større perspektiv, kan vi si at deltakelse har en positiv innvirkning på opplevelsen av eget liv og livskvalitet. Næss (2001) beskriver livskvalitet som «subjektivt velvære» eller «psykisk velvære». Videre bruker hun definisjonen: *«en persons livskvalitet er høy i den grad den personens bevisste kognitive og affektive opplevelser er positive og lav i den grad personens bevisste kognitive affektive opplevelser er negative»* (s. 10). Næss (2001) bruker også begrepet «å ha en grunnstemning av glede». Dette innebærer personens egne opplevelser av å ha det godt, og det er med på å påvirke graden av psykisk velvære. Det er individets indre, subjektive opplevelse som er i sentrum. Med kognitive og affektive opplevelser menes det opplevelser som innebærer en vurdering rundt opplevelsene, og personen reflekterer rundt tilværelsen.

Kognitive opplevelser innebærer tanker og oppfatninger, som hvordan man opplever ting ved egen tilværelse. Affektive opplevelser innebærer følelser, som å være glad eller trist (Næss, 2001, s. 15). Levekår er ikke en del av livskvalitet, men kan ha innvirkning på opplevelsen av psykisk velvære, og dermed livskvaliteten. Livskvalitet handler altså ikke om noe man har, men hvordan man opplever en livssituasjon. Ettersom livskvalitet er en subjektiv opplevelse, kan det bare måles indirekte gjennom å bruke ulike tegn som indikerer at denne opplevelsen er til stede (Næss, 2001, s. 43). I sammenheng med dette bruker Næss (2001) fire dimensjoner som indikatorer; å være aktiv, ha sosiale relasjoner, et positivt selvbilde og «en grunnstemning av glede» (s. 72). Til sammenligning presenterer Schalock (2004) åtte faktorer som inngår i livskvalitet: 1) personlige relasjoner, 2) sosial inkludering, 3) personlig utvikling, 4) fysisk velvære, 5) selvbestemmelse, 6) materielt velvære, 7) emosjonelt velvære og 8) rettigheter.

Sosial inkludering kan ifølge Schalock (2004) innebære deltakelse og det å være integrert i samfunnet. Sosial inkludering finner vi også igjen i Deci og Ryans (1985) behov for

tilhørighet. Ut ifra disse perspektivene vil jeg derfor betrakte livskvalitet som psykisk velvære (Næss, 2001), der sosial inkludering i form av deltakelse er en av faktorene som er med på å påvirke graden av livskvalitet, i henhold til Schalocks perspektiv (2004).

2.4.2 Hvordan henger deltakelse, motivasjon, mestring og livskvalitet sammen?

Kompetanse, tilhørighet og autonomi påvirker motivasjon, og autonomi regnes som spesielt viktig (Deci & Ryan, 1985). Dette fordi selvbestemmelse handler om et behov for å oppleve å ta valg og ha kontroll. Når en selv har tatt et valg, har en hatt indre kontroll. Jo mindre grad av indre kontroll, jo mindre grad av indre motivasjon. Økt grad av selvbestemmelse kan bedre blant annet livskvalitet, mens lav grad av selvbestemmelse kan medføre negative konsekvenser, som psykiske vansker og atferdsproblemer (NOU 2016: 17, 2016, s. 38). Videre er også kompetanse med på å styrke indre motivasjon. Kompetanseaspektet ser vi også hos Banduras (1997). Her er mestring essensielt for opplevelsen av kompetanse, og virker videre inn på motivasjon og innsats. Der man føler seg mindre kompetent, har mennesker tendens til å unngå situasjonen, gå inn med lavere grad av innsats, eller gi opp (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 153).

Oppnåelsen av autonomi og selvstendighet må ses i sammenheng med det å være i et samspill med og være avhengig av andre, og ha en tilhørighet til et fellesskap, der man opplever å bli bekreftet på en positiv måte (Lorentzen, 2007, s. 96). Idrett kan være en arena for å utøve selvbestemmelse og samspill, i tillegg til at det er i utgangspunktet en arena for lek der den indre motivasjonen kan få utløp (Deci & Ryan, 1985). Idrett har et sosialt aspekt som lek og spill ikke har. I motsetning til uorganiserte aktiviteter og lek, har idrett en strukturert form og regler for oppførsel (Alderman, referert i Deci & Ryan, 1985, s. 314). I tillegg kan det skje en endring i motivasjonen, gjennom at idrettens struktur og klare rammer representerer en utfordring, i motsetning til leken. De gitte rammene gjør også at man kan sammenligne seg mot en gitt standard, som kan gi utslag på motivasjonen (Deci & Ryan, 1985, s. 314).

Schalock (2004) peker på sosial inkludering som et aspekt ved livskvalitet. Deltakelse kan dermed si noe om opplevelsen av «psykisk velvære». Aspektene sosial inkludering og deltakelse finner vi igjen i behovet for tilhørighet, og den er viktig for graden av motivasjon man går inn i en aktivitet med. Motivasjon påvirkes av sosiale relasjoner, særlig i form av

tilhørighet (Deci, 2004). Livskvaliteten til mennesker med utviklingshemming avhenger av sosiale relasjoner og nettverk (Meyer, 2008, s. 62). De sosiale nettverkene er nøkkelen til sosial kapital. Nettverkene består i stor grad av mennesker som er tjenesteytere, for eksempel i tilrettelagte boliger. Dette gir nettverkene en kunstig art, og relasjonen styres av tjenesteyteren. I tillegg kan relasjonene være mindre stabile på grunn av strukturen på relasjonen (Meyer, 2008). Sosiale relasjoner til andre med utviklingshemming kan bidra positivt ved å redusere ensomhet, men også bidra negativt dersom nettverket kun tar utgangspunkt i relasjoner til andre med utviklingshemming (Meyer, 2008). I tillegg til begrenset nettverk, har mange mye fritid, men uten at den har et konkret tilbud (NAKU, 2019b). Derfor kan deltakelse i fritidsaktiviteter være en viktig faktor som påvirker livskvalitet (NOU 2016: 17, 2016).

Deci (2004) argumenterer for at tilhørighet og opplevelsen av fellesskap er med på å styrke indre motivasjon. Her kan man trekke paralleller til deltakelsesperspektivet, og særlig sosial deltakelse (Gustavsson, 2014). Men deltakelse gir også muligheten til å ta egne valg, og ha medbestemmelse i den aktiviteten og konteksten man er del av. På den måten kan deltakelse også ses i sammenheng med behovet for autonomi. Videre kan det argumenteres for at selvbestemmelse har innvirkning på livskvalitet. Lachapelle et al. (2005) påpeker at det kan virke som at jo høyere grad av opplevd selvbestemmelse, desto høyere grad av opplevd livskvalitet. Livskvalitet synes dermed å være påvirket av relasjoner og sosial tilhørighet, inkludering og deltakelse, muligheten til å ta valg, og opplevelsen av mestring.

3 Metode

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for den metodiske tilnærmingen jeg har benyttet meg av i dette masterprosjektet. Prosjektet er basert på en kvalitativ forskningstilnærming, hvor jeg har valgt å benytte meg av case-studie som forskningsdesign, og intervju som metode. Prosjektets hovedproblemstilling har vært: «Hva kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring hos ungdom og unge voksne med utviklingshemming?» Ettersom formålet med prosjektet har vært identifisere hva som kan kjennetegne et godt idrettstilbud, anså jeg det som hensiktsmessig å bruke en spesifikk case som utgangspunkt, der caset er et idrettslag som er kjent for å ha et godt tilbud for prosjektets målgruppe.

I oppstarten av kapitlet vil jeg gå nærmere inn på kvalitativ forskningsmetode, intervju som metodisk tilnærming og fenomenologi som et vitenskapsteoretisk utgangspunkt. Deretter vil jeg gå gjennom de ulike fasene av datainnsamlingen, og etterarbeidet i form av transkribering og analyse av data. Jeg vil også redegjøre for etiske hensyn som har blitt gjort, før jeg avslutningsvis vil ta for meg krav om validitet, reliabilitet og generalisering.

3.1 Kvalitativ forskning

Kvalitativ forskning handler om å skape forståelse for perspektivet til de som deltar i forskningen (Postholm, 2010). Kvalitativ forskning preges av ulike typer data og innsamlingsmetoder, der alle metoder har til hensikt å beskrive en opplevelse av noe som skjer (Thagaard, 2009). Det handler om å forstå og beskrive konkrete personers handlinger, og hvilken mening som kan ilegges disse handlingene (Kvale & Brinkmann, 2015). Forholdet mellom forsker og informant kjennetegnes av et subjekt-subjekt-forhold, som innebærer at både forskeren og informanten inngår i forskningen og påvirker prosessen. Informasjonen som fremkommer, blir dermed også påvirket av hvordan informanten opplever forskeren, og forskernes nærvær (Thagaard, 2009). Problemstillingen åpner opp for å anvende en kvalitativ forskningstilnærming, og intervju ble valgt som metode. Ettersom forskeren er sentral i prosessen, vil beskrivelsene være ut ifra et personlig ståsted.

3.1.1 Case-studie som forskningsdesign

Jeg har valgt å benytte meg av case-studie som forskningsdesign, som kan betraktes som et overordnet begrep for studier som har til felles at de studerer noe som er avgrenset i tid og

rom, og i en tydelig kontekst, hvor konteksten er sentral (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 63). Case-studier kjennetegnes av at fokuset i analysedelen er rettet mot én eller flere enheter som representerer den aktuelle studiens «case(r)» (Thagaard, 2009, s. 49). Case-studier er også passende for å studere noe som skjer i samtiden, og særlig med utgangspunkt i spørsmålene «hvordan» og «hvorfor» (Yin, 2003, s. 5). Ettersom formålet var å identifisere hva som kunne kjennetegne et godt idrettstilbud i samtiden, anså jeg det som hensiktsmessig å bruke en spesifikk case som utgangspunkt, med et idrettslag som var kjent for å ha et godt tilbud for målgruppen.

Utgangspunktet for prosjektet var foreldre og trenere/oppmenn til en gruppe ungdommer og unge voksne som hadde til felles at de deltar på samme organiserte idrettstilbud. «Det gode tilbudet» skulle stå i fokus og utgjøre selve caset som ble undersøkt. Ettersom at kun ett idrettslag ble undersøkt, ble det å regne som en enkelcase-studie uten sammenligninger opp imot andre idrettslag (Postholm & Jacobsen, 2018). Postholm og Jacobsen (2018) peker på at selv om case-studier i utgangspunktet handler om å forstå noe, kan det også være en del av hensikten å forklare noe, for å kunne tydeliggjøre hva det er som bidrar til å skape for eksempel en spesiell tilstand. Når en undersøker noe som regnes som spesielt, slik som det kan argumenteres for i dette tilfellet, kan man anta at den kunnskapen som fremkommer kan være relevant og inspirerende for andre, til tross for at den ikke kan overføres direkte til andre situasjoner (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 65).

3.1.2 Intervju som metode

Intervju kan betraktes som en form for meningsutveksling mellom to personer om et tema som begge finner interessant (Kvale & Brinkmann, 2015). Intervjuet kan foregå i mer og mindre strukturerte former (Dalen, 2011). En mer uformell form preges av mindre struktur, og kan betraktes som en samtale mellom informant og forsker, mens et mer formelt intervju preges av at spørsmålene og rekkefølgen på spørsmålene er definert på forhånd (Thagaard, 2009). For å ha mulighet til å kombinere strukturerte spørsmål og nye spørsmål som dukket opp underveis, anså jeg det som hensiktsmessig å benytte meg av et semi-strukturert intervju (Postholm & Jacobsen, 2018). Dette fordi jeg ønsket å få frem så mange tanker som mulig rundt temaet rent overordnet, i tillegg til eventuelle perspektiver som dukket opp underveis. Derfor opplevdes et semi-strukturert intervju som en hensiktsmessig fremgangsmåte for å kunne tillate slike rike beskrivelser, og virkelig få frem hva som kjennetegner et godt idrettstilbud (Dalen, 2011).

3.2 Avgrensning

Oppgavens problemstilling var: «Hva kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring hos ungdom og unge voksne med utviklingshemming?», med følgende forskningsspørsmål:

- 1) «Hvilke organisatoriske grep oppleves som avgjørende for at idrettslaget skal lykkes med å få ungdom og voksne til å delta i idrettsaktiviteter?»
- 2) «På hvilken måte har faglig kompetanse en betydning for at deltakerne skal oppleve mestringsopplevelser og motivasjon i de idrettsaktivitetene de er med på?»
- 3) «Hvilken betydning har støtteordninger som støttekontakt og organisert transport for at utøverne skal kunne delta i idrettsaktiviteter?»

Som nevnt ville jeg undersøke problemstillingen gjennom perspektivet til to utvalg:

- Utvalg 1: foreldre til ungdommer og unge voksne som deltar på dette tilbudet
- Utvalg 2: idrettslaget som tilbyr dette idrettstilbudet (i form av trenere, ansatte i klubben, oppmenn og lignende)

3.2.1 «Det gode idrettslaget»

«Idrettslaget» er her definert som en klubb eller et lag som driver idrettsaktivitet for barn og ungdom, samt eventuelt voksne, og som er underordnet NIF. Følgende kriterier skal kjennetegne et *idrettstilbud* som er kjent som velfungerende:

- 1) At idrettslaget skulle ha et tilbud innen organisert lagidrett for mennesker med utviklingshemming, for eksempel fotball, innebandy eller håndball
- 2) At det skulle være et idrettslag som var kjent for å ha god organisering og struktur når det gjelder tilbudet for mennesker med utviklingshemming

- 3) At det skulle være anerkjent som velfungerende av noen andre utenforstående utenfor idrettslaget, for eksempel idrettskretsen som idrettslaget tilhører

Utvelgelsen av idrettslaget er basert på anbefalinger fra utenforstående. I dette tilfellet har jeg valgt å bruke idrettskretsen som idrettslaget tilhører som referanse, og dermed utgangspunkt for utvelgelse. Ved å belyse problemstillingen gjennom to utvalg, var målet å skape en større bredde i svarene for å fange opp nyanser og ulikheter (Dalen, 2011).

3.3 Prosjektets målgruppe

Målgruppen for prosjektet er ungdom og unge voksne med lett til moderat grad av utviklingshemming, som deltar på et tilbud i regi av «det gode eksempelet» på et idrettslag. I utgangspunktet ønsket jeg derfor å løfte frem deres perspektiv ved å intervjuе også utøverne med utviklingshemming. Dette fikk jeg også tillatelse til fra NSD, som jeg vil komme tilbake til. Underveis i prosessen valgte jeg å gå bort ifra dette, av hensyn til prosjektets opprinnelige varighet. Jeg endte derfor opp med å forholde meg kun til de to overnevnte utvalgene.

Utvalget er avgrenset til å gjelde foreldre og representanter for idrettslaget der ungdommer fra og med 13 år og oppover, samt unge voksne, deltok. Jeg valgte denne målgruppen fordi idrett for barn til og med 12 år reguleres av Barneidrettsbestemmelsene, hvilket som nevnt legger føringer for konkurranse hos barn (NIF, u.å.a.). Selv om jeg avgrenset alderen til å starte på 13 år, var jeg åpen for å inkludere foreldre med barn fra 12 år og oppover, dersom det skulle vise seg å være relevant. Dette fordi mitt forhåndsinntrykk var at det for denne målgruppen blir vist fleksibilitet når det gjelder hvor gamle deltakerne er, og at en rigid inndeling etter alder derfor ikke nødvendigvis blir relevant. Dette inntrykket ble forsterket da jeg tok kontakt med kontaktpersonen for idrettslaget i forkant av intervjuene, og ble fortalt at det var et nokså stort spenn i deltakernes alder. I tillegg anser jeg forskningsspørsmålene som relevante også for yngre barn, og således at funnene eventuelt kan ha overføringsverdi til barn under 13 år.

3.3.1 Kriterier for utvalg og fremgangsmåte for utvelgelse

I kvalitative nærstudier er informantene valgt ut ifra gitte kriterier (Nilssen, 2012). Hvem man skal innhente informasjon fra, avhenger av hvem som defineres innenfor det utvalget som forskningen baseres på. Innenfor den kvalitative forskningen er utvalgene ofte strategisk utvalgt, som vil si at informantene er valgt ut på grunnlag av noen gitte egenskaper eller

kriterier som er strategiske når det kommer til prosjektets problemstillinger (Thagaard, 2009). For dette prosjektet ble det derfor nødvendig å ha to utvalg: et bestående av foreldre til deltakere som deltar på idrettstilbudet, og det andre bestående av representanter for idrettslaget. Dette for å fange opp nyansene rundt temaet (Dalen, 2011). På bakgrunn av egen manglende erfaring med forskning, anså jeg det som trygt å velge en kriteriebasert utvelgelse (Dalen, 2011). Videre følger kriteriene som ble satt opp for de to ulike utvalgene.

Utvalg 1: Foreldre til spillerne

Kriteriene for deltakelse for foreldrene var at:

- 1) de måtte ha barn som var over 13 år
- 2) barna hadde en lett til moderat grad av utviklingshemming
- 3) barna deres hadde deltatt på det utvalgte idrettstilbudet i minimum seks måneder
- 4) foreldrene kunne stille opp til et fysisk intervju med meg

Utvalg 2: Representanter for idrettslaget

Kriteriene for deltakelse for representantene fra idrettslaget var at de:

- 1) fortsatt var aktive i idrettslaget, eller hadde nylig sluttet
- 2) hadde vært delaktige i minst ett år
- 3) kunne stille opp til et fysisk intervju med meg

Jeg anså det mest relevant å intervju personer som var aktive i idrettslaget, men jeg var også åpen for å vurdere å inkludere informanter som tidligere hadde hatt en sentral rolle. Jeg ønsket omtrent fire informanter i hvert utvalg, men i det ene utvalget endte jeg opp med tre. Jeg ønsket at idrettslaget trakk utvalgene med utgangspunkt i de gitte kriteriene (Dalen, 2011). Jeg ønsket også at utøverne skulle ha deltatt i minst seks måneder av to hensyn: 1) foreldrene ville ha et bedre grunnlag for å uttale seg om barnas idrettsdeltakelse og 2) sjansen var større for at barna deltok av vedvarende interesse, og med høyere grad av selvbestemmelse.

3.4 Vitenskapsteoretisk tilnærming og min rolle som forsker

Ifølge Postholm (2010) er teori med på å gi retning til gangen i forskningen, og det er en tett sammenheng mellom det teoretiske perspektivet til forskeren og selve forskningsprosessen (s. 17). Ifølge Thagaard (2009) er fortolkning en viktig del av kvalitative metoder, og innenfor disse fortolkende retningene finner vi ulike paradigmer som fokuserer på mening og betydning. Dette kalles også «fortolkende paradigmer» (Tjora, 2017). Begrepet «paradigme» beskriver hva som det normale synet på hva som regnes for relevante data, perspektiver og teorier innenfor et forskningsmiljø, og kan også kalles omfattende teorier (Tjora, 2017, s. 263).

Dette prosjektet tar utgangspunkt i fenomenologien og en «Grounded Theory»-inspirert tilnærming som analytisk utgangspunkt. Ønsket var å undersøke hva som ifølge informantene kjennetegner «det gode eksempelet», og fortolke meningene som kommer frem i det innsamlede datamaterialet. Dette for å oppnå en forståelse av hvilke faktorer det er som bidrar at akkurat dette idrettstilbudet oppleves bra, basert på informantenes beskrivelser. Derfor har jeg valgt en «Grounded Theory»-inspirert tilnærming til analyse ved å benytte meg av åpen koding som analyseverktøy, men uten å legge vekk min egen forforståelse eller drive teoriutvikling. I tråd med dette anså jeg den vitenskapsteoretiske forankringen for denne oppgaven som både fenomenologisk og inspirert av «Grounded Theory».

3.4.1 Fenomenologi

Fenomenologien springer ut ifra filosofien og psykologien, og kan grovt inndeles i en sosiologisk og psykologisk retning. Den sosiologiske retningen har fokuset på individer som en gruppe, mens i den psykologiske retningen fokuserer på individet (Postholm, 2010). Ifølge Postholm og Jacobsen (2018) fokuserer fenomenologien på å besvare spørsmål som handler om «hva» og «hvordan», og er opptatt av å beskrive (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 118). Den tar utgangspunkt i subjektets opplevelse av et fenomen, med hensikt om å forstå den enkeltes opplevelser på et dypere plan (Thagaard, 2009, s. 38).

Innenfor fenomenologien brukes som regel intervju som metode (Postholm, 2010). Dette er naturlig ettersom fenomenologisk forskning handler om å stille spørsmål om hvordan intervjuobjektet opplever en verden, med et ønske om å forstå denne verdenen (Van Manen,

1990, s. 5). Kvale og Brinkmann (2015) vektlegger at intervjusituasjonen legger opp til at mening skapes i samspill, og at informant og forsker dermed påvirker hverandre. I dette tilfellet et ønske om en dypere forståelse for hva som ligger til grunn for opplevelsen av «det gode idrettstilbudet».

3.4.2 Mitt forskerperspektiv

Som forsker er man konstant nærværende i forskningsprosessen, og forskerens egne erfaringer spiller en rolle (Postholm, 2010, s. 25). Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) kan to epistemologiske perspektiver på det å intervju betraktes som innhenting eller konstruksjon av kunnskap. Innhenting innebærer at forskeren ønsker å «grave frem» kunnskap på en objektiv måte, uten å påvirke intervjuobjektet. Gjennom det andre perspektivet blir intervjuet sett på som å konstruere kunnskap, og forskeren er mer delaktig i selve konstrueringen. Kvale og Brinkmann (2015) bruker også betegnelse *opinionssøkeren*, *utforskeren* og *deltakeren* (s. 119). Mens *opinionssøkeren* forholder seg nøytral, er *utforskeren* og særlig *deltakeren*, i større grad dypere og mer aktivt involvert.

Jeg vurderer meg selv som en som stiller spørsmål og er aktivt involvert i intervjuet. Dette innebærer at en må være særlig bevisst på å unngå ledende spørsmål, og unngå at egen forforståelse trekkes med i intervjusituasjonen, og dermed påvirker intervjuobjektet.

3.5 Etiske hensyn

Et forskningsintervju preges av et asymmetrisk maktforhold mellom forskeren og informanten, der forskeren bestemmer hvor intervjuet skal starte, hva det skal snakkes om, og når intervjuet skal avsluttes. Forskerens hovedfokus ligger ikke på en åpen og hyggelig samtale, men intervjuet har i stedet en instrumentell funksjon. Forskeren bestemmer også hvilken mening som fremkommet gjennom intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette krever en særlig etisk bevissthet.

3.5.1 Spesielle hensyn som må ivaretas

Et kvalitativt intervju stiller forskeren overfor flere etiske utfordringer (Dalen, 2011). Deler av utvalgene som intervjues, kan sies å tilhøre en sårbar gruppe. Dette gjelder særlig foreldrene, som alle har barn med utviklingshemming, og det er en relativt liten andel av befolkningen som har en utviklingshemming (NAKU, 2020). Fordi Norge også er et lite land bestående av

små miljøer, er det også en viss risiko for at mindre grupper kan bli gjenkjent (Dalen, 2011). For å ivareta behovet om konfidensialitet i dette prosjektet, besluttet jeg å ikke oppgi navnet på idrettslaget som ble valgt ut og idrettskretsen det tilhørte. Selv om oppgaven tar utgangspunkt i å peke på det gode eksempelet, opplevde jeg det ikke som nødvendig å identifisere idrettslaget eller akkurat hvilket område på det aktuelle stedet der idrettslaget tilhørte. Derfor fikk idrettslaget det fiktive navnet «Tipp-Topp IL». Beskrivelsene av ungdommene har kun tatt utgangspunkt i at de har utviklingshemming og deres omtrentlige alder, og ikke eventuell konkret diagnose. På denne måten vil informantene bli anonymisert, slik at ingen av ungdommene kan bli identifisert på bakgrunn av disse opplysningene.

3.5.2 Fritt og informert samtykke

Prosjektdeltakerne er nødt til å få god informasjon om blant annet prosjektets formål, hvem som kan få tilgang til den innsamlede informasjonen og hvordan resultatene fra prosjektet skal brukes (NESH, 2016). Det ble derfor utarbeidet to informasjon- og samtykkeskjemaer; ett for hvert utvalg. Skjemaet ble sendt til foreldrekontakten sammen med en kortere beskrivelse av prosjektet, og videre ut til alle informantene som sa seg villige til å delta. Skjemaet ble tatt med til hvert intervju for signering. Selv om informantene hadde lest gjennom skrivet i forkant, gjennomgikk jeg skjemaet kort før intervjuet.

Ved innhenting av personopplysninger og sensitiv informasjon, er det et krav om å gi informasjon og innhente samtykke fra de som deltar eller regnes som gjenstanden i forskningen (NESH, 2016, s. 13). Med informert samtykke menes det at informantene kjenner det overordnede målet med forskningen, hovedlinjene i prosjektets utforming og eventuelle fordeler og ulemper ved å delta. I tillegg til at en forsikrer seg om at deltakelsen foregår frivillig og at informantene er klar over at de når som helst kan trekke seg uten å oppgi en grunn (Kvale & Brinkmann, 2015). Alle informantene fikk sammen med forespørselen om deltakelsen tilsendt et informasjon- og samtykkeskjema med beskrivelse av prosjektet, og hvilke konsekvenser deltakelsen ville innebære. Lappen ble tatt med til intervjuet, der jeg kort gjennomgikk skjemaet og spurte om deltakerne hadde spørsmål knyttet til skjemaet, før de til slutt signerte dersom de ikke hadde gjort det.

Mellom forespørselen om deltakelse og gjennomføringen av intervjuene ble det besluttet at prosjektets varighet ble forlenget. Jeg opplyste muntlig om at datoen som var satt i informasjonsskrivet kunne bli endret, selv om det stod at sluttdatoen for prosjektet var

«planlagt» og ikke garantert. Dermed ble informantene informert om at prosjektet sannsynligvis kom til å vare lengre enn planlagt, og at de fortsatt hadde mulighet til å trekke tilbake samtykket. Høsten 2019 ble det sendt ut e-post for å kunne dokumentere at de hadde mottatt informasjon om at prosjektet var blitt forlenget.

3.5.3 Konfidensialitet

Alle som deltar i forskning, har krav på at den informasjonen som oppgis, blir ivaretatt på en konfidensiell måte. Dette innebærer at personopplysninger som navn blir anonymisert, og at innsamlet materiale kun er tilgjengelig for de som skal anvende det (Dalen, 2011). Alle som deltok i prosjektet var samtykkekompetente, og i forkant av at de ga sitt samtykke til å delta, fikk alle et informasjonsskriv. Der redegjorde jeg for hvordan datamaterialet skulle håndteres, og hvem som hadde tilgang til materialet (meg og min veileder). Det har ikke vært behov for å oppbevare en navneliste over deltakerne, fordi det ikke har vært noe problem å huske deltakerne igjen ved å gjenkjenne stemmen til den enkelte. For øvrig har lydopptak, informasjons- og samtykkeskjemaer, samt transkriberinger av samtlige intervjuer blitt oppbevart. Samtykkeskjemaene ble låst i en boks inne i et låst skap, og lydopptakene ble slettet fra båndopptakeren etter at de ble lagret på en kryptert datamaskin med passordbeskyttelse.

Med utgangspunkt i at det som beskrevet i at det kun er en liten del av befolkningen har en utviklingshemming, har jeg vurdert det som særlig viktig å ivareta hensynet til foreldreutvalget spesielt, siden informantene snakker ut ifra erfaringer om å ha et barn med utviklingshemming. Alle informantene med unntak av én samtykket til at personlige opplysninger, i form av for eksempel alder eller kjønn, kunne publiseres. Jeg har derfor valgt å omtale alle informantene som menn og med et mannsnavn, for at det ikke skal være mulig å identifisere informantene basert på sammensetningen av kjønn. Alle ungdommene blir referert til med hunkjønn.

3.6 Datainnsamling

I dette kapitlet vil jeg gå inn på selve prosessen rundt datainnsamlingen, herunder både forarbeid og gjennomføring av intervjuene.

3.6.1 Fase 1: Søke tillatelse hos NSD og utarbeidelse av intervjuguider

Prosjektet startet med at jeg sendte inn søknad om tillatelse til å gjennomføre datainnsamlingen, og søknaden ble sendt inn i januar 2019, ettersom jeg skulle samle inn personopplysninger. I forbindelse med dette sendte jeg intervjuguidene jeg tenkte å bruke. Det ble utarbeidet en intervjuguide til hvert utvalg. Intervjuguidene tok utgangspunkt i temaer og spørsmål knyttet til den overordnede og de underordnede problemstillingene (se vedlegg 3 og 4). Utvalgene fikk omtrent like mange spørsmål, men intervjuguidene ble litt forskjellig vinklet for å kunne treffe de to ulike perspektivene, med noen flere spørsmål til foreldreutvalget. Intervjuguidene ble avsluttet med at informantene skulle forsøke å besvare den overordnede problemstillingen ut ifra sitt perspektiv. Hensikten bak å vente med dette som et slags oppsummerende spørsmål til slutt, var å gi informantene knagger underveis som var til hjelp med å besvare den overordnede problemstillingen.

Dalen (2011) peker på at man bør reflektere over hvorvidt spørsmålene er ledende, uklare eller sensitive, noe jeg forsøkte å tilstrebe i dette prosjektet. Jeg opplevde ikke at de spørsmålene jeg hadde definert på forhånd ville komme inn på spesielt sensitive områder, da fokuset lå på hva som fungerte bra fremfor hva som ikke fungerte så bra.

3.6.2 Fase 2: Finne «det gode eksempelet»

For å undersøke hva som kjennetegner et idrettslag som har et godt idrettstilbud for ungdommer og unge voksne med utviklingshemming, anså jeg det som relevant å intervjuer både de som jobber i idrettslaget, og foreldrene til deltakerne. Et kriterium for utvelgelse av idrettslag var at det skulle være kjent som et godt lag av noen utenforstående. Ifølge Thagaard (2009) kan en slik form for strategisk utvelgelse kalles spesielt utvalg, der det fenomenet som skal undersøkes blir satt på spissen (s. 58). For denne oppgaven var hensikten å ta for seg en spesifikk case for å beskrive hvordan dette idrettslaget aktivt jobbet for å skape et godt idrettstilbud for målgruppen, og hvordan foreldrene til brukerne opplevde dette tilbudet.

Jeg anså det som hensiktsmessig å skaffe meg en oversikt over hvilke idrettslag som var kjent for å ha et godt tilbud. Dette arbeidet startet i begynnelsen av februar 2019 i påvente av å få godkjenning av søknad hos NSD. For å få en slik oversikt tok jeg kontakt med ulike idrettskretser tilhørende et bestemt geografisk område, for å høre om de hadde en oversikt over idrettslag i deres kretser som kunne oppfylle kriteriene for deltakelse. Som nevnt var disse tre kriteriene at idrettslaget skulle:

- 1) ha et tilbud innen organisert lagidrett for mennesker med utviklingshemming, for eksempel fotball, innebandy eller håndball
- 2) være kjent for å ha god organisering og struktur når det gjelder tilbudet for mennesker med utviklingshemming
- 3) være anerkjent som velfungerende av noen andre utenforstående, for eksempel idrettskretsen som idrettslaget tilhører

Jeg ønsket informanter som var tilgjengelige for å møtes fysisk, for å best mulig kunne fange opp non-verbal informasjon. Jeg kontaktet derfor en idrettskrets innenfor et geografisk område som gjorde det overkommelig å reise til informantene. Samtidig var jeg bevisst på at det også kunne hende at andre idrettslag rundt om i landet kunne ha fungert som bedre eksempler, og at ved å ikke søke bredere så kunne det være at jeg gikk glipp av relevante idrettslag.

Det gode eksempelet som jeg endte opp med å kontakte etter å ha rådført meg med idrettskretsen, var et idrettslag med flere ulike idrettstilbud for mennesker med utviklingshemming. Kontaktpersonen bekreftet at dette var kriterier som passet for det aktuelle idrettslaget, og jeg ble anbefalt å kontakte håndballgruppa. Videre tok jeg kontakt via telefon med den personen som kretsen hadde opplyst som kontaktperson for håndballgruppa. Denne kontaktpersonen blir heretter kalt foreldrekontakten, da hans rolle var å være kontaktperson for foreldrene til spillerne i håndballgruppa. Jeg ringte og presenterte meg og mitt prosjekt, og ble enige om at jeg skulle ettersende fyldigere informasjon om prosjektet. For å få tak i disse informantene tok jeg kontakt med foreldrekontakten for håndballgruppa, og mottok deretter en liste over navn han mente kunne bidra som informanter. På forhånd ble

jeg gjort oppmerksom på at deltakerne ikke nødvendigvis kom fra samme geografiske område som tilbudet var forankret i, men jeg anså ikke dette å være av avgjørende betydning.

3.6.3 Fase 3: Kontakte foreldrekontakt og informanter

I mars 2019 ble prosjektet godkjent av NSD (se vedlegg 5), og jeg kontaktet deretter foreldrekontakten for håndballgruppa i idrettslaget jeg hadde fått anbefalt av idrettskretsen.. Vi ble enige om at jeg skulle ettersende informasjonsskrivet som på forhånd var utarbeidet, og at jeg kunne komme og observere en trening for å se om dette tilbudet var noe som tilfredsstilte de kriteriene prosjektet hadde. Jeg dro for å se, selv om jeg på forhånd var ganske sikker på at dette var et idrettslag som tilfredsstilte kriteriene. Vi ble videre også enige om at foreldrekontakten skulle stå for selve kontakten med foreldrene angående forespørselen om deltakelse. Han videreformidlet forespørselen til personer han anså for å kunne ha mest å bidra med, i tillegg til at de selv og barna deres oppfylte de gitte kriteriene.

Før jeg observerte treningen fikk jeg tilsendt en liste fra kontaktpersonen med navn på foreldre og personer fra idrettslaget som hadde sagt seg villige til å være informanter. Etter treningen kontaktet jeg disse via e-post. Etterpå satt jeg igjen med syv aktuelle informanter, der fire tilhørte foreldreutvalget og tre tilhørte utvalget fra håndballgruppa. To av de tre informantene fra håndballgruppa var dessuten foreldre til ungdommer på laget. To av foreldrene møtte jeg også på treningen som jeg observerte, og jeg fikk dermed hilst på de på forhånd og snakket litt om prosjektet. Jeg opplevde at de var positive til at et slikt tema ble belyst, og at de hadde lyst til å bidra til dette. Seks av informantene hadde barn som spilte håndball. Unntaket var treneren, som ikke hadde en familierelasjon til noen av deltakerne.

3.6.4 Fase 4: Gjennomføring av intervjuer

Informantene bestemte tid og sted for intervjuene. På forhånd hadde jeg sagt at intervjuene gjennomsnittlig ville ta mellom 45 og 60 minutter, og ville bli tatt opp på båndopptaker. Fire av intervjuene ble gjennomført på informantens arbeidsplass, ett hjemme hos en av informantene, og to på en kafé. Jeg ønsket egentlig å unngå offentlige steder, men sa ja for å imøtekomme informantene og fordi å møtes på «nøytral grunn» kunne være komfortabelt for meg som forsker. Jeg passet på å komme tidlig for å kunne velge et skjermet bord, både for å unngå støy og at andre skulle få med seg samtalen.

Intervjuene startet med at vi hilste og pratet en liten stund om «løst og fast», før jeg gjennomgikk informasjons- og samtykkeskjemaet sammen med informantene. På forhånd hadde informantene fått tilsendt skjemaet på e-post, men jeg ønsket å være sikker på at de var fullstendig opplyst om prosjektets formål, varighet og retten til å trekke tilbake samtykket. I tillegg informerte jeg om hvordan opptakene ville bli oppbevart (se vedlegg 1 og 2). Denne gjennomgangen ble avsluttet med at informantene signerte samtykkeskjemaet.

Gjennomføringen av intervjuene gikk relativt greit, med unntak av ett, der båndopptakeren hadde sviktet underveis i intervjuet. Samtidig var dette et intervju som varte vesentlig kortere enn de andre, og der svarene var mindre utdypende enn ved de andre intervjuene. Grunnet de tekniske problemene, skrev jeg ned svarene så godt og raskt jeg kunne etter intervjuet. Det medførte at muligens viktig informasjon hadde gått tapt. Samtidig er det ikke et krav til at intervjuer må dokumenteres som transkripsjoner (Kvale & Brinkmann, 2015). Intervjuene som ble gjennomført på kafé ble tidvis preget av støy, og praten stoppet derfor innimellom litt opp. Dette opplevdes likevel ikke som noe problem, heller ikke av hensyn til transkriberingen. Underveis erfarte jeg at hvert enkelt intervju oppleves forskjellig. Enkelte av informantene kom naturlig inn på oppfølgingsspørsmålene gjennom egne resonnementer, og oppfølgingsspørsmålene ble derfor i varierende grad stilt ordrett. For noen valgte jeg å stille de helt ordrett hvis det var ting jeg lurte på om de kanskje ikke hadde fått sagt uten at jeg stilte spørsmålet. For andre valgte jeg å parafrasere. Likevel sitter jeg igjen med inntrykket av at alle intervjuene stort sett har vært gjennomført under like vilkår, og at alle de overordnede spørsmålene jeg hadde ble besvart av informantene, men i ulik grad.

3.7 Etterarbeid og analyse

I dette kapittelet vil jeg beskrive hvordan jeg har gått frem i analysearbeidet og transkriberingen av intervjuene.

3.7.1 Transkribering

Som anbefalt valgte jeg å selv transkribere intervjuene, av hensyn til analysearbeidet og for å unngå feiltolkninger (Nilssen, 2012). Transkriberingen ble i første omgang gjort slik at alt som ble sagt ble nedskrevet så ordrett som mulig, inkludert «muntlige» ord som «ehm» og «hm». I tillegg har jeg markert for pauser, avbrytelser og undringer (Nilssen, 2012). Ved finskrivingen av transkriberingene valgte jeg å fjerne «rusk». Ved mye omstokking av ord i

setningene, omstrukturere jeg ordene for å gjøre teksten mer leservennlig og unngå forvirring. Noen ganger fjernet jeg også noen ord som jeg oppfattet som ubetydelige eller som bare bekreftet spørsmålene som ble stilt. Hvis informanten brukte tid på å tenke ut et svar, valgte jeg å la disse ordene stå for å understreke at informanten er «betenkt». Jeg har også brukt «...» for å poengtere små tenkepauser mellom setninger.

Det tok noe tid for foreldrekontakten fikk mulighet til å videreformidle forespørselen min, og det varierte også når informantene hadde tid til å møtes. I noen tilfeller medførte dette at flere intervjuer måtte gjennomføres samme uke, som gjorde det utfordrende å transkribere fortløpende i etterkant av hvert intervju, noe jeg i utgangspunktet tenkte kunne være hensiktsmessig. Jeg har også valgt skrive alle sitater på bokmål.

3.7.2 Analyseprosessen

Innenfor et fenomenologisk perspektiv står fortolkning sentralt. Jeg har derfor valgt å benytte meg av en kombinasjon mellom deduktiv og induktiv tilnærming. Jeg har latt meg inspirere av «Grounded Theory», som er en metodisk tilnærming der oppfatningen er at datamaterialet danner grunnlaget for teoriutviklingen. Dersom dette hadde vært rendyrket «Grounded Theory»-studie ville den enkelte informants utsagn vært utgangspunktet for analysen, uten at teoretiske referanserammer la føringer (Dalen, 2011). Dette prosjektet var derimot kun inspirert av den metodiske analysetilnærmingen, gjennom at åpen koding ble brukt som analyseverktøy, samtidig som at teoretiske referanserammer allerede lå til grunn.

I «Grounded Theory» finner vi begrepene åpen-, aksial, - og selektiv koding, og datamaterialet kodes for så å bli kategorisert (Dalen, 2011; Postholm, 2010). Åpen koding handler om å gå inn i tolkningen av datamaterialet uten for mange antakelser om hva man vil finne (Nilssen, 2012, s. 78). Ved å bruke en slik induktiv tilnærming ønsker man å la datamaterialet danne grunnlaget for nye teorier, fremfor ved en deduktiv tilnærming, hvor man tester ut allerede eksisterende teorier (Nilssen, 2012).

Videre har jeg rent praktisk i det induktive arbeidet valgt å benytte meg av en tematisk strukturell analyse, utviklet av Lindseth og Norberg (2004).

Tabell 3.1 Eksempel på strukturell analyse

Meningsenhet	Kode	Undertema	Kategori
Så de trenerne vi ser at lykkes for å si det sånn, er ikke bare dyktige trenere, men de er dyktige menneskehåndterere	Trenerne som lykkes er en god menneskehåndterer	En dyktig trener	Den gode treneren

Ifølge Thagaard (2009) handler første fase i analysearbeidet om å identifisere hva som er «de analytiske enhetene» (s. 149). Jeg gikk gjennom avsnitt for avsnitt, og brøt ned meningsenheten til å bestå av en eller flere setninger, avhengig av hva som ble sagt.

Analyseprosessen startet allerede ved gjennomføringen av intervjuet, ved at jeg rett etter intervjuene skrev ned korte notater om intervjusituasjonen (Dalen, 2011). Analysen fortsatte også under transkriberingen ved at jeg skrev korte kommentarer knyttet til setninger etterhvert som jeg hørte gjennom intervjuopptakene. Der det virket naturlig valgte jeg å legge til en kort kommentar om mulig teoretisk perspektiv, med referanse til teoretisk sensitivitet som beskrevet av Dalen (2011, s. 60).

I andre ledd av kodingsprosessen gikk jeg gjennom utsagnene til informantene, og ga koder til alle avsnittene og enkeltsetninger ut ifra hva jeg underveis oppfattet som relevant (Dalen, 2011). Koden bestod av en kort oppsummering av det som ble sagt og var tett på utsagnet. I den tredje delen av analysearbeidet gikk jeg gjennom de ferdig transkriberte intervjuene, og ga nye supplerende koder dersom jeg opplevde det som hensiktsmessig. Disse var av en mer subjektiv art, der jeg forsøkte å sette ord på hva slags tema koden egentlig handlet om, og var dermed en beskrivelse sett på avstand (Dalen, 2011). Til slutt prøvde jeg å se etter temaer som gikk igjen og som på den måten naturlig dannet kategorier, samtidig som jeg også forsøkte å se hva som brøt med tendensen. Fortløpende forsøkte jeg også å notere hva slags teoretisk perspektiv datamaterialet kunne genere (Dalen, 2011).

3.8 Reliabilitet og validitet

Hensikten med forskning er å presentere kunnskap. Samtidig kan man ikke se på de resultatene man oppnår som en universell og komplett sannhet, men i stedet betrakte forskning som en prosess. Kvaliteten på forskningen kan heller ikke knyttes alene til

resultatene som fremkommer av forskningen. Vi kan i stedet si noe om kvaliteten på hvordan kunnskapen har blitt produsert (Postholm & Jacobsen, 2018). Derfor blir det aktuelt å snakke om hvorvidt funnene er *reliable* og *valide*, altså hvorvidt de er pålitelige og gyldige i forhold til det man ønsker å undersøke. Dette fordi reliabilitet og validitet regnes som viktige faktorer for å kunne diskutere om vi kan stole på det forskningen forteller (Thagaard, 2009).

3.8.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om hvorvidt de målingene som har blitt gjort har blitt utført på en så korrekt måte som mulig, og at potensielle feilmarginene blir oppgitt (Dalland, 2015).

Reliabilitet kan ses i sammenheng med spørsmål om det er mulig å reproducere funnene på et senere tidspunkt. Det handler om forskningen er troverdig og pålitelig (Kvale & Brinkmann, 2015). Det kan være utfordrende å skulle stille krav til etterprøvbarehet innenfor kvalitativ forskning, og ettersom miljø og individ ikke er statisk, kan det være utfordrende å skulle etterprøve resultatene fra prosjektet (Dalen, 2011).

Å reflektere over hvordan prosessen har foregått og forskerens rolle i forskningen, kan imidlertid bidra til å styrke reliabiliteten (Postholm & Jacobsen, 2018). I så måte er det viktig å dokumentere nøye fremgangsmåten som har blitt brukt (Dalen, 2011). I tillegg har jeg hatt fokus på å være nøye i transkriberingsprosessen. Ved hjelp av båndopptaker har det vært mulig å gjengi svarene i form av tekst, med unntak av ved ett intervju. For å øke påliteligheten i det som ble sagt, ble intervjuene nedskrevet omtrent ordrett. Jeg forsøkte å få med all form for nøling eller unøyaktigheter i setningsoppbygginger, for å få en fornemmelse av hvorvidt informanten var reflektert og gjennomtenkt i de svarene som ble gitt, eller om var noen form for ved svar på enkelte spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015). På denne måten har datamaterialet blitt forsøkt gjengitt tilnærmet så nøyaktig som mulig når det gjelder informantenes svar. Etter hvert som hvert intervju ble ferdig transkribert, lyttet jeg til opptaket mens jeg så over transkriberingen, for å sjekke om det var noen ulikheter mellom transkripsjonen og opptaket. I tillegg skrev jeg små notater fra møtet med hver enkelt informant, der jeg noterte hvorvidt informanten virket stresset, nervøs eller lignende, og hvordan jeg opplevde at intervjuet gikk (Kvale & Brinkmann, 2015). Videre forsøkte jeg å være bevisst på å unngå å bruke ledende eller uklare spørsmål, i tillegg til doble spørsmål, slik at informanten ikke måtte forholde seg til to ulike momenter samtidig (Postholm & Jacobsen, 2018). Som nevnt opplevde jeg problemer med lydopptaket under ett av intervjuene, men jeg opplevde likevel at intervjuene hovedsakelig gikk fint.

3.8.2 Validitetsstyrker

Validitet handler om hvorvidt man undersøker det som er meningen å undersøke, og om resultatene fra prosjektet kan sies å være gyldige (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette innebærer at det som undersøkes må ha en viss betydning, og være gyldig for den problemstillingen som prosjektet ønsker å undersøke (Thagaard, 2009). I undersøkelser hvor intervju har blitt foretatt, er det informantenes utsagn og beskrivelser som er grunnlaget for tolkningen og det analysen bygger på (Dalen, 2011). For å kunne si noe om funnene er gyldige når det gjelder den problemstillingen som jeg ønsker å besvare, er det derfor viktig å stille spørsmål som har som formål å besvare den overordnede problemstillingen, og at informantene som intervjues faktisk er relevante, som vil si at de kan regnes som gyldige informanter i henhold til den problemstillingen jeg skal undersøke. Gjennom å undersøke problemstillingen gjennom to perspektiver, anså jeg at dette kunne være en måte å styrke funnernes validitet (Postholm & Jacobsen, 2018). Videre er det viktig å benytte begreper som informantene kjenner seg igjen i og opplever som meningsfulle, men også for leseren (Postholm & Jacobsen, 2018). Derfor har jeg vektlagt å bruke «dagligdagse» begreper som «mestring» og «trivsel», som informantene kan reflektere rundt uten forkunnskaper. Jeg har også vært opptatt av å «kontrollere» svarene gjennom å søke bekreftelse på om jeg hadde oppfattet informanten riktig (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.8.3 Generalisering

Det er interessant å se på om kan man si noe om hvorvidt funnene har ytre validitet og dermed er overførbare, eller *generaliserbare* (Postholm & Jacobsen, 2018). En typisk innvending mot hvorvidt funn fra intervjuer er generaliserbare, er antall informanter som inngår i prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Analytisk generalisering handler om å begrunne hvorfor funn fra en undersøkelse kan bidra til å si noe om hva som kan skje i en fremtidig situasjon, og basert på en analyse av likhetstrekk og ulikheter mellom to ulike situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 291). Gjennom godt teoretisk fundamenterte forslag, kan funn fra én case-studie ha verdi for andre situasjoner (Yin, 2003, s. 26). De to utvalgene er relativt små, og består av foreldre som har barn som er tilknyttet samme idrettslag, og foreldre som i regi av idrettslaget har ansvar for tilbudet, samt treneren for håndballgruppa der ungdommene deltar. Det var nokså liten variasjon i alderen blant ungdommene til de aktuelle foreldrene, og bare én forelder hadde barn under 18 år. De

resterende hadde barn som er mellom 20 og 25 år, og enkelte hadde flyttet ut av barndomshjemmet og over i tilrettelagt bolig. På tross av små utvalg med få variasjoner mellom informantene, vil det likevel være rimelig å tenke at det som er velfungerende tiltak hos ett idrettslag, kan ha likhetstrekk til hvordan andre idrettslag som fungerer godt jobber. Ved å tydeliggjøre «bevisene» og legge frem argumenter på en tydelig måte, kan leseren selv gjøre en vurdering av graden av overførbarhet (Kvale & Brinkmann, 2015). Dermed kan det likevel argumenteres for at funnene fra et slikt prosjekt potensielt kan regnes for å være generaliserbare. I presentasjonen av funnene vil det derfor bli gitt en skjematisk fremstilling av hovedfunnene som ligner på hverandre sett ut ifra de to utvalgene.

Gjennom at det også er fokus på det *positive* fremfor noe som bør endres, er det nærliggende å anta at funnene kan være til inspirasjon for andre til å styrke deres allerede eksisterende praksis. Underveis vil det derfor være fokus på å presentere «tykke beskrivelser», som går i dybden på funnene (Kvale & Brinkmann, 2015). En annen måte å styrke generaliserbarheten på er å fremstille forskningsprosessen på en transparent måte (Postholm & Jacobsen, 2018). Dette har blitt forsøkt gjort gjennom nøye beskrivelser av fremgangsmåte fra start til slutt.

4 Funn

Dette kapittelet gir en redegjørelse av funn fra dette prosjektet, som handler om å undersøke hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for ungdommer og unge voksne med lett til moderat grad av utviklingshemming, som fremmer deltakelse og mestring. Funnene vil bli presentert i to deler; en del knyttet til foreldreutvalget, og en del knyttet til representantene for idrettslaget. Dette fordi utvalgene til dels har ulike kategorier. Jeg vil gjennomgå kategoriene som ligner mest på hverandre. Først gis en kort presentasjon av kategoriene og underkategoriene som ligger til grunn, før jeg vil legge frem funnene knyttet til de utviklede kategoriene. Sitater vil bli brukt for å eksemplifisere og underbygge funnene. Før gjennomgangen av undersøkelsens funn, blir idrettslaget og informantene kort presentert.

4.1 Presentasjon av caset og informantene

Som beskrevet tilhørte informantene to utvalg: 1) Foreldre til deltakere og 2) representanter for det aktuelle håndballtilbudet i «Tipp-Topp IL», som utgjør caset i denne undersøkelsen. Videre følger en kort beskrivelse av caset, deretter informantene.

4.1.1 Case: Tipp-Topp IL

Tipp-Topp IL er et fleridrettslag med en rekke ulike aktiviteter, og med relativt stor medlemsmasse med et aldersspenn fra fem år og til pensjonsalder. Idrettslaget holder til i et område preget av mange ressurser, men har også tilknytning til flere andre områder på det samme stedet i landet, i form av at de bruker andre anlegg eller samarbeider med andre idrettslag. I tillegg til et mangfoldig ordinært tilbud, har Tipp-Topp IL en egen gruppe med ulike idretter som er tilrettelagt for barn og unge med funksjonsnedsettelse, og da spesielt for personer med utviklingshemming. Idrettslaget har også en egen «allidrettsgruppe» for barn med funksjonsnedsettelse, som de fleste av barna til informantene har deltatt på da de var yngre. «Håndballen» har om lag tre trenere på hver trening, der hovedtreneren er fast, mens hjelpetrenerne kan rullere.

4.1.2 Utvalg 1: Foreldrene

Lars»: Far til jente på håndballaget, og som også spiller fotball i et annet idrettslag. Datteren var i tjuårene, og har tidligere drevet med vanlig aldersbestemt idrett siden barneskolealder. Hun begynte på håndball for utviklingshemmede etter å ha hatt en pause fra det vanlige

tilbudet en del år tidligere. Etter pausen søkte de seg til et tilrettelagt tilbud. Fysisk sett mente faren at datteren antakeligvis kunne fortsatt på det ordinære tilbudet, men at det var utfordrende med tanke på de kravene som stiltes. Han valgte også Tipp-Topp IL fordi det var tilbudet som var i nærheten.

«Joakim»: Far til jente som deltar på håndballaget og på andre tilbud i regi av både samme og andre idrettslag. Hun hadde ikke gått på ordinær håndball, men hadde gjennom skolen fått vite om «Allidretten» i Tipp-Topp IL. Hun hadde i barneårene prøvd å delta på et ordinært idrettstilbud, men det fungerte dårlig. Det hang sammen med at kravene ble for store. At hun begynte på håndball var mer tilfeldig, og skyldtes at kjæresten gikk på det. Hun hadde deltatt i mindre enn ett år, og deltok fortsatt på andre tilrettelagte idrettsaktiviteter i tillegg. Faren regnet datteren for å være en aktiv «idrettsjente».

«Rune»: Far til jente over 18 år som deltok både på håndball og andre fritidsaktiviteter utenfor idrettslaget. Datteren hadde ikke gått på noe organisert, ordinært tilbud, men hadde gjennom kjente, etterhvert blitt oppmerksom på «Allidretten» og håndball i Tipp-Topp IL.

«Odd»: Far til jente som var under 18 år. Hun startet på «Allidretten» da hun var syv år, og ble etterhvert peilet inn på håndball gjennom «Allidretten». Odds datter hadde ikke gått på et ordinært idrettstilbud tidligere, men drev med dans sammen med ungdommer uten noen form for funksjonsnedsettelse.

De fleste bodde i et område som lå relativt nært geografisk til der idrettslaget hadde treninger, men ingen pekte på lokal forankring som den viktigste årsaken til deltakelsen.

4.1.3 Utvalg 2: Representanter for idrettslaget

Utvalget med av representanter for idrettslaget bestod av tre personer, der en var hovedtrener, den andre foreldrekontakt/oppmann og den tredje leder av «Allidretten».

«Martin»: Hovedtreneren på håndballaget. Martin var den eneste uten familiær relasjon til noen av spillerne. Han har i mange år jobbet som håndballtrener, tidligere også som trener for utøvere uten funksjonsnedsettelse. Han har vært tilknyttet idrettslaget i 15-20 år, og vært med «Allidretten» i ca. ti år. Han ønsket å bidra fordi han kunne tenke seg å gjøre noe annet enn å trene utøvere innenfor et prestasjonsorientert miljø.

«Adam»: Foreldrekontakt/oppmann for håndballgruppa og far til en jente som deltok på både håndball og andre aktiviteter. Han hadde vært tilknyttet idrettslaget i snart ti år. Han følte et ansvar for å bidra da datteren hans begynte. Hans datter hadde flyttet hjemmefra.

«Per»: Leder av «Allidretten», og far til jente som deltok på håndball og på andre idretter i regi av «Allidretten» i Tipp-Topp IL. Hans engasjement startet for rundt 17 år siden, i forbindelse med at datteren trengte et tilbud i barnealder. På daværende tidspunktet fantes det ingen passende tilbud, og sammen med en rekke andre foreldre, gikk de sammen om å etablere et mer lekpreget tilbud for barn og ungdom fra hele det aktuelle stedet. Etterhvert ble det behov for en mer lokal forankring, og «Allidretten» ble etablert. Hans datter hadde flyttet hjemmefra.

4.2 Presentasjon av funn

Før presentasjonen av funn, vil jeg først gi en oversikt over de kategoriene og undertemaene som har blitt utviklet gjennom analysen av intervjuene med de to utvalgene. Oversikten nedenfor viser kategorier og undertemaer og fra de to utvalgene som ligner på hverandre:

Tabell 4.1 Kategorier med likhetstrekk

Utvalg 1: Foreldrene	Utvalg 2: Representanter for idrettslaget
Klubbens fokus <ul style="list-style-type: none">- Kvalitet og trivsel- Forutsigbarhet- Tilrettelegging for den enkelte- Transport og sosiale forhold	Fokusområder <ul style="list-style-type: none">- Kvalitet foran kvantitet- Forutsigbarhet- Tilrettelegge for deltakelse<ul style="list-style-type: none">o Transport og støttekontakt- Krav til egeninnsats og funksjonsnivå- Aktiviteten i sentrum
Gode trenere <ul style="list-style-type: none">- Kompetanse- Personlig egnethet- Tilrettelegging for mestring	Den gode treneren <ul style="list-style-type: none">- Personlig egnethet- Faglig kompetanse- Tilrettelegging for mestring
Utfordringer <ul style="list-style-type: none">- Å finne et passende tilbud- Å ikke bli anerkjent på samme måte som de andre	Utfordringer <ul style="list-style-type: none">- Manglende initiativ fra klubbens ledelse- Økt rekruttering og manglende frafall

I tillegg til disse hovedkategoriene fra datamaterialet, var tidligere erfaringer et sentralt tema, som dannet bakgrunn for hvorfor foreldrene hadde valgt å la ungdommene starte på håndball.

Disse funnene er her brukt innledningsvis for å beskrive informantene og deres bakgrunn. Begge utvalgene pekte på utfordringer, men idrettslagets poengterte det hva som var utfordrende med å skape idrettstilbud for mennesker med utviklingshemming. Sistnevnte vil bli diskutert mot slutten, for å belyse hva som er utfordrende, og hva som kreves for å skape et slikt godt tilbud.

4.3 Foreldreperspektivet

4.3.1 Klubbens fokus sett ut ifra foreldreperspektivet

Kvalitet og trivsel

Gjennom intervjuene med foreldrene, var det et gjennomgående funn at alle opplevde at det var en god kvalitet på tilbudet. På spørsmålet om hva det var som gjorde håndballtilbudet bra, sa Joakim:

Første greia er at det er kjempebra for dattera mi, fordi hun er flink. Hun føler at hun mestrer det, og føler seg bra på banen. Både dattera mi og jeg syns også at det er kult å være i en kjent håndballklubb.

Han ga på denne måten uttrykk for at dattera trivdes godt:

Jeg ser for meg at hun kommer til å holde på med håndball lenge!

Rune fortalte at jenta hans hadde ikke deltatt i et ordinært tilbud tidligere. Hva som gjorde at tilbudet opplevdes som så bra, var litt vanskelig å sette ord på, men han opplevde at det var bra for datteren å være med, og at hun opplevde mestring. Lars mente at det var en sammensetning av ulike ting som gjorde at alt var så bra. Odd pekte på at han opplevde at det var gode trenere, som fikk til å trene deltakerne ut ifra det nivået de var på. Han oppsummerte det slik:

Nei, det er rett og slett et veldig godt tilbud. Et kjempetilbud.

Forutsigbarhet

Alle opplevde at treningene og håndballtilbudet generelt hadde en god struktur og forutsigbarhet. Foreldrene opplevde at klubben prioriterte å legge treningene til faste tidspunkter, som de også opplevde som viktig. På spørsmål om hva de syntes var bra med håndballtilbudet, svarte Lars at det særlig handlet om at tilbudet var forutsigbart og at de ytre rammene var på plass:

Det er alltid trening, og de har faste konkurranser og sånt gjennom sesongen. Så det er liksom i seg selv velorganisert da.

Han forklarte også om viktigheten av trygge rammer:

De har flytta litt på hvem som spiller sammen, men det fungerer fint. Men de ytre rammene er veldig trygge. Du møter de samme folkene der, og ja... det er det vesentlige.

Odd forklarte at det var viktig for hans datter å ha faste tidspunkter for de aktivitetene hun drev med, og hun ønsket å ha rutiner:

Det kan godt være to treninger i uka til to forskjellige tidspunkt, men ikke å skifte de mellom sesongen for å si det slik. Det må være litt stabilitet på det.

Tilrettelegging for den enkelte

Et av spørsmålene dreide seg om man måtte ta spesielle hensyn man skulle drive på med idrett for denne spillergruppen. Der var alle klare på at det til en viss grad var viktig å ta hensyn til den enkelte, men det var samtidig litt blandet respons når det gjaldt i hvilken grad. Odd sa:

Rent sånn teknisk: nei. Men på det menneskelige: ja. Fordi ... deres egenskaper blir kanskje enda mer svart-hvitt. Vi ser barn som lett kaster seg ned når ting ikke går deres vei. Så det blir liksom sånne ekstremtilfeller, mer enn hos vanlig, likesinnede som også kan bli sint, men ikke på den måten som vi erfarer der. Så det er klart at det krever at du må ta noen flere personlige hensyn.

Selv om Odd pekte på at det var viktig å ta hensyn til de ulike personene som deltar, mente Odd at aktiviteten i seg selv fungerte bra og ikke krevde noen spesielle tilpasninger. Med det mente han tilpasninger i form av for eksempel regeltilpasninger, og det var heller ikke behov for å gjøre endringer i spillet. Han opplevde at dommerne i kamp var rausere med spillerne, og at de var ganske fleksible når det gjaldt å overholde reglene:

Det er aktiviteten som har fokus, og gleden ved aktiviteten. Så prøver man å innlære litt regler underveis. Og det er en veldig pedagogisk, grei måte syns jeg.

Lars opplevde at spillet ble tilrettelagt for alle, og at trenerne var flinke til det. Odd var mer klar på at det uansett funksjonsnedsettelse ble tilrettelagt for alle, og dersom det skulle være

noen med fysiske begrensninger så ville heller ikke det være et problem. Lars understreket at spillerne selv var flinke til å ta hensyn, men at treneren var viktig for å få det tilt:

Jeg tenker at her er det jo treneren som setter standarden. Sant, «sånn gjør vi det her». Så det preger de veldig, altså. Men det er klart at tilrettelegging for sånn tjue forskjellige med sine forskjellige behov er egentlig umulig. Å gjøre det fullt ut.

Joakim pekte på at det samtidig var nødvendig med et visst funksjonsnivå dersom det skulle være gøy for både den enkelte og de andre som spiller. Dette ble støttet av Lars, som blant annet pekte på at selv om ingen på laget hadde funksjonsnedsettelse som gjorde at man var avhengig av eksempelvis rullestol, så var det andre lag som hadde det, der ledsageren trillet stolen og tok imot ballen. Dette pekte på en begrensning ved lagspillet, som gjorde at det krevde et visst funksjonsnivå for å kunne delta innenfor de rammene som spillet har:

Det er litt begrenset for den som sitter i rullestol, for den kommer jo egentlig ikke i nærkontakt med selve spillet. Hun blir bare trillet rundt på banen.

Alle foreldrene var opptatt av faste treningstider. Rune mente det var særlig viktig at det ikke ble for sent, med tanke på leggetider. Odd mente at det ikke var så farlig at det må være samme tid både tirsdag og torsdag, men at det ikke kunne variere utover dette. Det var viktig for datteren å ha en tydelig og klar rutine, og at det var stabilt og forutsigbart:

Det må være litt stabilitet på det.

Transport og bruk av støttekontakt

Noen av ungdommene kom seg på av og til på trening selv ved hjelp av TT-kort, men informantene kjørte som regel barnet sitt. Dette skyldtes delvis egen interesse av å bli med, samtidig som en annen faktor var treningene ofte var lokalisert på utkanten av byen, og det å benytte seg av kollektivtransport dit kunne være ganske tidkrevende. Derfor var offentlig transport ikke et alternativ for de fleste informantene, og det ble derfor naturlig å kjøre selv uansett. Flere av foreldrene trakk fram at det heller ikke var noe problem å kjøre til cuper utenfor området, fordi det var korte avstander og sånn sett overkommelig. Samtidig opplevde flere av foreldrene at organisert transport kanskje kunne være mer aktuelt for andre deltakere enn deres egne barn, særlig for ungdommer med et dårligere funksjonsnivå. For de fleste foreldrene var det viktig å følge opp barna sine, og det var sånn sett naturlig å bidra med transport. Lars sa:

Det ligger litt i konseptet at en må være med, sant. Stå litt rundt laget og vise interesse.

De færreste hadde hatt støttekontakt med seg til trening og som da hjalp til med transport. Datteren til Rune hadde ikke støttekontakt på det daværende tidspunktet, men hun ble uansett kjørt av foreldrene. Lars sin datter hadde en støttekontakt, men hadde ikke behov for at hun/han skulle være med på trening. Datteren klarte seg selv i stor grad, men foreldrene ordnet med transport. Lars beskriver hvordan det er andre ting som er av større betydning enn transport:

Nå bor disse folkene på ganske mange forskjellige steder, så uansett så ville det nok vært et transportbehov. Jeg syns det er å forlange for mye. Det er mye viktigere med trenerne og rammene og sånt. Men en kunne nok kanskje ha fått plass på hjemmebanen til klubben. Styrket tilknytningen litt.

Joakims datter hadde hatt støttekontakt i perioder, men var uten på daværende tidspunkt. Hun hadde en medisinsk utfordring, som tidligere hadde medført behovet å ha med seg støttekontakt på aktiviteter. Mens datteren hadde gått på håndball var de fysiske utfordringene blitt bedre, og støttekontaktbehovet derfor redusert. Datteren kom seg til og fra trening sammen med kjæresten, enten ved bruk av taxi eller ved at Joakim hentet. Han opplevde det ikke som viktig med organisert transport:

Jeg har aldri tenkt på det. Jeg syns egentlig at det klubben stiller opp med trenere og innkreving av kontingent, at de gjør all den jobben (...). Det er mer enn jeg forlanger. Så jeg syns jo egentlig at det er vår jobb å få ungdommene våre på trening da.

Joakim hadde samtidig en oppfatning av at organisert transport kunne ha vært en fordel for de som ikke hadde foreldre som kjørte. Datteren hans deltok på et annet organisert idrettstilbud, uten en like fremtredende foreldregruppe, der spillerne jevnt over var eldre og bodde utenfor hjemmet. Han sa:

Der er settingen annerledes. Noen av de er eldre og bor ikke hjemme. Veldig mange er sånn «vergen min skulle ordne med påmelding».

4.3.2 Foreldreperspektivet: Gode trenere

Trenerens kompetanse og personlig egnethet

Et spørsmål handlet om betydningen av formell, faglig kompetanse hos treneren/trenerne. Alle informantene opplevde i varierende grad at det å ha faglig kompetanse kunne være viktig, men var enige om at det ikke var avgjørende. Odd mente at dette med trenerkompetanse var et tveegga sverd; i utgangspunktet var det bra, men det var ikke viktigst.

Samtidig hadde han selv trenerutdanning, og opplevde at det kunne være ganske nyttig for å skape utvikling og mestring:

Hvis du har trenerutdanning greier du kanskje å gjøre bedre det treningsmessige. Gi litt allsidige øvelser, for å skape en utvikling.

Joakim mente at det var viktig å ha det han kalte «ordentlige» trenere, altså at det måtte være trenere som hadde peiling på det faglige. Både når det gjaldt håndballfaget, men også det pedagogiske. Han mente at det var viktig å vite noe om gruppa, fordi «det er en spesiell gruppe». Det handlet om å få spillerne med, og unngå at noen ble sittende passive.

Først må du ha peiling på sporten du driver med. Og jeg føler at Martin er dyktig på håndball.

Flere trakk fram at det var viktig med et oppriktig engasjement og evne til å se spillerne. Odd trakk mente det viktigste var evnen til å se den enkelte, og gi ros, og at ikke var så viktig med faglig kompetanse:

Alt vil ha en fordel. Det er klart. Men jeg vil ikke si at det er en nødvendighet. Det er lederens egne menneskelige egenskaper som er styrende. Og her har vi folk som er veldig flinke, uten den utdanninga, for å si det slik.

Lars pekte på at en viktig faktor var at hovedtreneren hadde en slags myndighet og var flink til å se den enkelte:

Han har en veldig god autoritet. Og han har en fantastisk empati, altså evnen til å se og trekke med alle. Og mobilisere hjelpetrenerne. Så det er liksom der kvalitetselementet ligger da.

Mestring

På spørsmål om hva de la i begrepet mestring og hvordan det blir lagt opp til mestring hos spillerne, svarer Odd at han opplevde at mestring handler om å bli pushet og få utfordringer. Det handlet videre om å lykkes i det en utfordres på, og at dersom en ikke blir pusha, vil en bare være på «mestringsstadiet»:

Det er ikke å regne for mestring, men en «innpakning» av tanken om at man da er på et visst nivå. Så det å lykkes på utfordringer, vil jeg si er mestring. At du har noe å strekke deg etter – da har vi en mestringsfase.

Joakim opplevde mestring som å ha selvtillit og å få til noe. Han sammenlignet det opp imot arenaer hvor det motsatte skjedde:

Hva du får til, og når du mestrer noe, så blir jo selvtilliten bedre, og da har du jo lyst til å fortsette.

Det synes å være en slags enighet om at trenerne stort sett var flinke til å gi barna mestringsopplevelser. Både Joakim og Lars peker på at døtrene ser ut til å regnes for å være ganske gode i håndball. De følte at døtrene opplevde mestring gjennom at treneren tar de ut for å gjøre egne øvelser tilpasset deres nivå.

Det er der trenerens nøkkelfunksjon kommer inn da. At man sørger for at alle blir sett og får mulighet til å mestre på sitt nivå.

Lars beskriver hvordan hovedtreneren legger opp til at i samspillsituasjoner så skal alle skal få være borti ballen, og videre hvordan Martin stopper aktiviteten, og gir ballen til den enkelte dersom han så noen som ikke ble involvert. Alle skal være borti ballen, slik at en får sjansen til å skyte. Noen ganger gjør de det sånn at motstanderlaget åpner opp forsvaret slik at det blir enklere å skyte, som gir en positiv opplevelse når det blir mål. At treneren går inn og styrer, mente Lars var helt sentralt:

Og det tror jeg er utrolig viktig. At alle liksom får den der følelsen. Får prøvd seg. Og når de ikke lykkes, så er det liksom «jaja, men det var bra du prøvde», liksom.

Videre beskriver Lars at selve hovedoppgaven til treneren er å legge til rette for at alle skal få oppleve mestring ut ifra sitt nivå:

Ja. Så må jeg også si at.. lagkameratene kanskje ikke alltid er like tålmodige der. Innenfor en kamp så tenker man at det kanskje er en bortkastet mulighet, å la den andre få prøve. Og det er jo også litt naturlig da. Men det er der liksom treneren nøkkelfunksjon kommer inn da. Sånn at man sørger for at alle blir sett, og får mulighet til å mestre på sitt nivå.

På spørsmål om hva Odd tenkte om hvilken innvirkning mestring hadde for trivsel, svarte han:

Hvis det er noe du ikke mestrer og får til, mister du lysten. Du kan gjerne ha litt motgang, men du må føle at du noen ganger gjør noen steg som «at dette fikk jeg til», «dette skuddet var bra». Så det å mestre utover nye ting, det er det ene. Men å mestre

det du driver med på det nivået du er, det er også viktig. Og hvis det ikke skjer, så mister du lyst. Og da må det sosiale aspektet være av så mye større for at du fortsatt skal være der.

Odd syntes også at trenerne noen ganger kan være litt for «snille», og at hans datter gjerne kan bli pushet enda mer. Samtidig opplevde han at ungdommene utviklet seg, og at det i stor grad skyldtes Martin og trenerne, som hadde fått alle til å trives. Han mente at trivselen først og fremst kommer av den sosiale biten, og at fokus på det sosiale og trivsel også gjør at det blir litt vanskelig å pushe den enkelte, men at når man trives så utvikler man seg også. Odd savnet innimellom litt mer variert instruksjon, blant annet bruk av mer visuell instruksjon:

Datteren min er veldig visuell i sin læring, veldig copy-paste. Du kan gjerne fortelle det samtidig, men hvis du bare forteller det, så greier hun ikke relatere seg til hva ting er.

Odd sa at det at datteren mestret ting, gjorde at hun trives mer i miljøet hun befant seg i, og at det da var større sjans for å danne relasjoner til andre. Han pekte samtidig på at en ganske stor spredning i alder gjorde at det kunne være utfordrende å danne relasjoner med de andre, som strakk seg utenfor håndballtreningene:

Det er et veldig stort gap der. Men det er klart, hun trives når hun er der, og har relasjoner når hun er der. Men ikke relasjoner hun tar med seg i «den vanlige hverdagen».

4.4 Idrettslagets perspektiv

4.4.1 Fokusområder

Forutsigbarhet

Alle informantene fra idrettslagets var opptatte av at tilbudet skulle være forutsigbart. Per fortalte at de blant annet var helt tydelige på at de treningstidene de hadde fått måtte være «hellige», og dette gjaldt for alle grenene innen «Allidretten». Adam var enig i at det var viktig med fornuftige og faste treningstider. I en periode hadde de treninger på et senere tidspunkt på dagen, men på samme sted litt utenfor sentrum. Det hadde derfor vært utfordrende å komme dit til med offentlig transport. Han sa:

Det var tøft for mange. Og det var utenfor sentrum, og det var kronglete å komme seg dit. (...) Men vi har tatt avveiningen om at den hallen er best å være i, det er egentlig bare beliggenheten som er dum. Alt annet er perfekt.

Når det gjaldt sted ble de tildelt treningstider og sted av den aktuelle idrettskretsen. De hadde tilhørighet i omtrent samme geografisk område som klubbens lokale forankring, men det var noe reisevei for å komme seg dit. Alle informantene var tydelige på viktigheten med et sted som tok hensyn til deres behov, og at det måtte være samme sted til faste tidspunkter. Martin pekte på at det var viktigst at det stedet de trente på var tilrettelagt for denne gruppa, og at det var god plass. Det var det mulig å trene i en ny hall som var bygd av klubben, men det var foreløpig ikke aktuelt av hensyn til økonomi, og spillergruppas behov. Martin opplevde det ikke som viktigst at de skulle trene på et sted nærmest mulig det området klubben tilhører:

Akkurat beliggenhet er ikke så viktig. Det viktigste er kvaliteten på det vi gjør.

Martin var også inne på viktigheten av at treningstider må være faste, og at det hadde vært fokus på dette i mange år. Det skyldtes blant annet at spillerne legger opp hverdagen ellers etter treningstidene, blant annet med tanke på når de skal være sammen med støttekontakter og drive med andre aktiviteter:

Så faste treningstider er viktig. Vi har utvidet tiden litt, men den er i prinsippet fastlåst, år til år. Ellers mister vi masse. Flytter vi fra torsdag til tirsdag for eksempel, så vet vi at korps forsvinner for eksempel.

Kvalitet/profesjonalisering

Som nevnt ble håndballgruppa i det aktuelle idrettslaget anbefalt av idrettskretsen som case for prosjektet. Per, lederen av «Allidretten» i idrettslaget, fortalte at grunnen til oppstarten av «Allidretten» og håndballgruppa hang sammen med et manglende idrettstilbud for hans egen datter i barneårene. Det startet som et mer lekbasert tilbud i regi av en annen gruppe i en annen bydel, før behovet for et mer lokalt forankret tilbud vokste frem, og «Allidretten» vokste frem og ble en del av Tipp-Topp IL. Per fortalte videre at de da var litt i underkant av 100 medlemmer i «Allidretten», men at det kun var et fåtall av deltakerne som faktisk kommer fra den aktuelle bydelen. Når det gjaldt håndballgruppa spesielt, sa Per at dette også hadde en naturlig forklaring i at håndball fra gammelt av hadde vært en kjerneaktivitet i idrettslaget. På spørsmål om han trodde at det kan virke som det mangler gode tilbud for denne brukergruppen i byen, svarer han:

Og det sier litt om behovet, og de kommer fra hele området, faktisk. Og til og med datteren min har jo flyttet til et annet sted.

Han forklarte videre hva han trodde var årsaken til at håndballtilbudet opplevdes som bra:

Jeg tror at en av grunnene til at håndballen har blitt som den har blitt, er at vi alltid har hatt betalte trenere, og vi har gode trenere. Vi har også en foreldrekontakt som tar tak i tingene, og ordner. Og så når vi har jobbet over tid, ja så har spillerne kommet til over tid. Så kall det den profesjonaliteten som vi legger ned i det.

Videre sa han:

Kvaliteten i det vi gjør, den tror jeg også er ekstremt viktig. For vi sier alltid at det skal alltid være kvalitet i det vi driver med. Vi er ikke så opptatt av kvantitet, men det skal være bra.

Adam var inne å at det var viktig å skape trivsel, og at det var fokus på å gi alle oppmerksomhet. For å få til dette hadde de blant annet en ekstra trener:

Så det skeier vi ut med da, å ha en ekstra trener, sånn økonomisk sett. Og alle de andre lagene er misunnelige på oss.

Som Per presiserte, var klubben opptatt av at tilbudene deres skal være bra fremfor at det var viktig å ha mange betalende medlemmer. Han brukte også begrepet «profesjonalisering» for å beskrive hvordan de hadde hatt en struktur som ligner på det man finner i mer ordinær idrett, og at det hadde en «forretningsmessig» likhet. Han fortalte videre hva han mente var årsaken til at tilbudet var så bra:

At vi møter behov. Det er veldig viktig. Og vi har høy kvalitet på det vi gjør. Vi er langsiktige. Vi har god økonomi. Vi har mulighet til å sponse mye hvis vi ønsker det. Vi har gode trenere, som jeg tror er nøkkelen. (...) Så jeg tror det er de 4-5 kriteriene som gjør at vi har lykket med det vi har gjort.

Han forklarte også at han ønsket å unngå foreldretrenere:

Jeg tror ikke noe særlig på foreldretrenere. Vi hadde det til å begynne med, men det fungerte dårlig, fordi da kan vi ikke sette noen krav. Etter at vi gikk over til betalte trenere har det vært som dag og natt, faktisk.

Klubben hadde lite fokus på utdanning av trenere eller erfaringsutveksling innad i klubben, men fikk henvendelser av andre om å få lov til å komme og lære av hvordan de gjorde ting. Per sa:

Vi har en del besøk fra andre klubber som skal se hvordan vi gjør det da. Men internt i klubben er det dårlig.

Fokus på idretten

Informantene fra idrettslaget la vekt på at idretten skal stå i fokus på trening. Det betydde at dette først og fremst skulle være et idrettstilbud, og at det deretter var et idrettstilbud for ungdommer og unge voksne med utviklingshemming. Martin sa:

Der er jo klart at her på håndballen så er det fokus på håndball. Det er ikke så veldig mye fokus på annet enn det, så man må klare den settingen vi har, det har vi liksom satt som en begrensning da. Vi har hatt noen inne som for det første ikke klarer å ta instruksjer, og da blir det vanskelig for da klarer man ikke en så stor gruppe.

Dette ble også tydeliggjort ved at idrettslaget hadde fokus på å etterstrebe at idretten ikke skulle forenkles, ved å for eksempel fjerne regler. Det var idretten som skulle stå i sentrum for aktiviteten. Per sa:

Jeg er mest opptatt av at det skal være idrett, slik som alle andre driver idrett. Du skal stille de samme kravene, men så klart må man jo ta noen hensyn. Men det skal kun være for å tilrettelegge for den idretten man skal gjøre.

Per forklarte at det var en sammensatt årsak til at håndballgruppa fungerte så bra, men at det blant annet kunne handle om at håndballgruppa blant annet pleide å delta på cuper, noe som for eksempel fotballen ikke gjorde i like stor grad. Martin trodde var årsaken til at de hadde blitt anbefalt som et godt idrettslag, blant annet handlet om at håndball var i fokus:

Vi har hatt veldig fokus på å spille håndball. vi har lite fokus på at denne gruppa er spesiell. Forutsetningen har vært at vi trener og spiller håndball, og det er det vi skal gjøre. Så det tror jeg er en av grunnene til at det skiller seg ut litt.

Krav til funksjonsnivå og egeninnsats

Per og Adam pekte begge på at selv om de ikke stilte krav til funksjonsnivå, var det likevel en oppfatning av at funksjonsnivå har en stor betydning. Både Per, Adam og Martin var tydelige på at det stilles visse krav til deltakerne og deres støttekontakter. Det var viktig å kunne være

en del av en større sammenheng, og kunne tilpasse seg og forholde seg til mange rundt seg. Et spørsmål dreide seg om han trodde støttekontakt kunne være en forutsetning for å komme seg på trening. Det var Per klar på at for noen var veldig viktig. Dersom noen ikke klarte seg alene, var de nødt til å ha med en ledsager til å følge dem opp:

Vi gjør det til en viss grad, men vi klarer ikke noe sånn en-til-en. Vi har 2-3 trenere, og 20-25 deltakere, så da må støttekontaktene være litt til hjelp. Det er nok mange i boliger som ikke hadde kommet seg til trening hvis de ikke hadde blitt fulgt.

Noen av spørsmålene handlet om hvorvidt idrettslaget tilrettela i form av transport. Adam var samtidig inne på at dette med organisert kjøring kanskje var noe de må tenke på i fremtiden, da først og fremst med tanke på kamper og cuper. Flere hadde flyttet eller skulle flytte inn i bolig etterhvert, og da opplevde han at foreldrene ikke var like interesserte i å være med og at dette kunne by på problemer fordi TT-kortet ikke fungerte. Per mente at det krevdes en viss egeninnsats for å være med. Med det mente han at klubben ikke kunne stå ansvarlig for transport til trening, og at foreldrene måtte ordne med kontingent og treningsavgift. Han mente at det ville være for mye jobb for klubben å organisere dette i tillegg, og at de fleste i tillegg var hjemmeboende:

Vi er opptatt av at det skal være en egeninnsats her. Det å komme seg på trening må de organisere selv. (...) De fleste i idrettslaget er mellom 5-6 år og opptil noen-og-tyve. De fleste har derfor foreldre som kjører. Det er som en normal idrettsaktivitet.

Martin pekte også på at en del av spillerne slet med atferdsvansker, men at disse vanskene ikke var så synlige på trening. Han hadde tett dialog med de spillerne som slet med dette, og gjorde spesielle avtaler med disse spillerne. Han fortalte at han hadde satt visse kriterier for at de det gjaldt skulle være med. Det kunne være at de måtte ha én spesiell som fulgte dem eller, at de ikke kunne komme hvis Martin var borte. Dette handlet både om å ivareta gruppa som helhet, men også den enkelte og dens mulighet til å delta:

La oss si at vi har en situasjon der én er utagerende – til slutt kan han jo ikke komme på trening. Så det slår jo tilbake på en selv.

På spørsmål om han selv opplevde at han selv var viktig for at de ikke viste så mye negativ atferd, svarte han:

De har nok respekt for eldre, og menn. Så er det noen jeg har pratet med om at «nå skal jeg være borte neste gang, så da må du tenke over hva du skal gjøre.». Men jeg

tenker at jeg gjør det mest for deres egen skyld, for hvis det skjer noe, så kan man jo ikke fortsette å være med. Og den tanken føler jeg er veldig akseptert.

4.4.2 «Den gode treneren»

Personlige egenskaper og faglig kompetanse

Også i utvalget fra idrettslaget ble den gode treneren fremhevet som en avgjørende faktor. Adam var helt tydelige på at det var hovedtreneren Martin som var den viktigste brikken for at håndballgruppa fungerte så bra. På spørsmålet om hva Adam trodde var grunnen til at andre opplevde idrettstilbudet som så bra, pekte Adam på at Martin som trener var en tydelig voksenperson med en god håndballfaglig kompetanse, men at han også kjente gruppa godt. I tillegg fremhevet han det at treneren var mann. Adam sa:

Stabil trener. Hvis Martin slutter, så er vi ute og kjører. Han er mann. Jeg tror det hjelper for en del av gruppa her. Han er tydelig, utpå banen. Han har god håndballfaglig kompetanse. Også er han han jo kjent med gruppa. Han er limet. Hadde vi ikke hatt han som hovedtrener så tror jeg ikke Tipp-Topps håndballtilbud hadde sett så bra ut.

Også Per mente på at treneren var en viktig faktor. Selv om det ikke formelt stiltes noen krav til at trenerne skulle ha kompetanse med mennesker med utviklingshemming, var det likevel en faktor av betydning. På spørsmål om det var behov for formell kompetanse sa han:

Jeg tror det er et stort behov for det, fordi denne gruppen krever kanskje enda mer utdannede trenere. Lissom hvordan håndterer du mennesker med utviklingshemming, hvordan håndterer du forskjellige diagnoser.

Han sa videre:

Så de trenerne vi ser at lykkes for å si det sånn, er ikke bare dyktige trenere, men de er dyktige menneskehåndterere. Rett og slett. De har et grep på gruppa. Du bare merker at det er en sånn interaksjon. Vi har jo hatt noen trenere som på en måte ikke har klart å håndtere det, og de glir fort ut igjen da.

På spørsmålet om krav om kompetanse kan være med på å gjøre tilbudet mer attraktivt for potensielle trenere, sa Per de kunne hende, men at det antakeligvis handlet mest om å ha en relasjon til noen med utviklingshemming:

Det vi ser er jo at de som engasjerer seg i det, har enten en i familien eller kjenner noen som har en utviklingshemming. Så de har et forhold til det allerede, eller har jobbet med det et annet sted. Så jeg tror nok at for de som engasjerer seg i det, er det mer enn idrett for dem. Det er en greie rett og slett. Så for de så vil de engasjere seg i det fordi de ser også det positive de får tilbake i form av opplevelser og tilbakemeldinger.

Adam opplevde sin egen bakgrunn innen økonomiske fag som verdifull, fordi den rollen han har i stor grad dreide seg om å håndtere økonomi og budsjetter. Denne kompetansen var dermed verdifull inn mot den administrative delen av idrettstilbudet. Han opplevde derimot ikke at det var spesielt viktig at treneren hadde en spesiell utdanning, men at det måtte være mer enn en håndballinteresse til stede, altså en større motivasjon og drivkraft. Han sa:

Nei, jeg tror ikke det har så fryktelig mye å si. Så når det gjelder denne gruppa her så er et engasjement og motivasjon. Å ville få til noe.

Adam sa videre:

Men jeg ser jo det at de som har gjort det best som trenere da, hvis du ser bort fra Martin, er de med erfaring fra gruppa

På spørsmål om Adam trodde det var det nevnte engasjementet, eller eventuelt en utdanning relatert til gruppa som måtte ligge til grunn for at man skal lykkes som trener for en slik gruppe, svarte Adam:

Ja, det tror jeg. Jeg tror at alt annet ville være litt mislykka. Eller det skal være mye tilfeldigheter som skal ramle sammen for at det skal bli veldig vellykka, hvis man ikke har en av de to tingene som driver deg.

Selv var hovedtrener Martin inne på at det kan absolutt være bra med en viss formell kompetanse, men at det ikke nødvendigvis står og faller på det:

Det er både og. Viktig med erfaring med brukergruppa. jeg har gjort mye som kanskje ikke har passet inn, men jeg har prøvd ut og, og det er kanskje en fordel da. At man kanskje ikke er forutinntatt om at «sånn her skal det være».

I tillegg var Adam inne på at han og Martin samarbeidet godt, og at han som foreldrekontakt tok seg av kommunikasjonen mot foreldrene. Han vektla også at han selv hadde god kontroll

og skar igjennom på en del avgjørelser, og at han opplevde at andre syntes han jobbet ryddig. For han var samarbeidet med Martin helt essensielt for at han selv orket å være engasjert:

Jeg hadde aldri gjort det hvis ikke Martin var der. (...). Han er en god trener, og han får teamet til å funke. Jeg får det til å funke på det administrative.

Tilrettelegging for mestring

Et sentralt spørsmål handlet om hva informantene la i begrepet «mestring», og hvordan de jobbet for å skape mestringsopplevelser hos spillerne. Martin sa at de blant annet delte inn spillergruppa enten etter kjønn, nivå eller vilkårlig. I tillegg delte han inn i ulike grupper når de skulle trene styrke, der den ene gruppa kjørte litt hardere enn den andre. Spillerne valgte selv om de ville være med på den hardeste treningen, men da var kravet at de måtte følge instruksene og gjøre som de fikk beskjed om. Han vektla også at det var

forskjell mellom spillerne:

Mestring for én er ikke det samme som mestring for en annen. Men det er å skulle klare å være en del av denne gruppa. Det tenker jeg er mestring.

Adam mente at mestring handler om å føle at man behersker noe, blir bedre ved øve, og at man blir sett. Adam opplevde at det kanskje var litt vanskelig å få til mestring hos alle, men at alle trenerne var flinke til å rose spillerne og se den enkelte. På spørsmål om de lyktes med å differensiere for den enkelte, svarte han at det antakeligvis ikke var så lett. Det hang sammen med at det kunne bli en del venting, og at det kunne bli kjedelig for de beste. I tillegg kunne det gå litt for fort for andre som ikke var like gode. Han mente at to treninger i uka hadde vært bra for å få til mer differensiering. I tillegg opplevde han at det kunne være vanskelig å vite hva man skulle skille på – alder eller ferdighet, og at dette med kronologisk alder kunne være en faktor man måtte ta hensyn til. Han mente at det hadde vært en fordel å skille de mye tidligere, da på ferdigheter eller aldrer. Han opplevde at det også er en stor spredning i gruppa som gjør det vanskelig å vite hva som fungerer best:

Vi tenkte at vi skulle skille, men det er ikke så lett nå. «Du er 23 år, men du er dårlig, så du må spille med de små».

Martin vektla også at strukturen og forutsigbarheten, slik at spillerne visste hva som skulle skje, var en viktig faktor for å oppleve mestring:

Den strukturen vi har legger opp til mestring, gjennom at det er likt fra gang til gang. At de vet hva som skal skje, og de lærer seg hva de skal gjøre. Mestringen kommer av at man klarer å være med på treningen, de øvelsene man gjør. Og noen klarer de bedre eller mindre bra enn andre. Sånn er det jo.

Et av spørsmålene handlet om hvorvidt det opplevdes som nødvendig å gjøre tilpasninger med tanke på gruppa og spillets struktur. Martin fortalte at de i prinsippet prøvde å følge et likt opplegg som om det skulle vært en «ordinær» gruppe, men at det krevdes enkelte tilpasninger. Blant annet var det nødvendig å ha tålmodighet med den enkelte, men dette medførte at det blir en del venting på resten av gruppa. Han påpekte også at det kunne være vanskelig å klare å skape god nok mestring hos alle fordi det var så stort spenn i nivå, som gjorde at de måtte «legge seg på midten»:

Det vanskeligste er kanskje det å kjenne mestring for de som er mest funksjonsfriske.

Trenerne hadde fokus på å gi tilbakemeldinger på det den enkelte gjorde og gi oppgaver tilpasset den enkelte. Han hadde inntrykk av at alle opplevde å bli sett. Han hadde en liten tanke for hver enkelt, slik at de fikk oppgaver som var tilpasset for den enkelte og som de øvde på fra gang til gang. Han vektla også at det var viktig å få ros:

Jeg sier ikke hva de gjør galt, men hva de gjør riktig.

På spørsmål om det var noen regler i spillet som man eventuelt må fjerne, svarte Martin at de brukte skjønn. De flinkeste ble dømt på forseelser, mens de med litt lavere forutsetninger for å bli gode, ble ikke dømt. Han sa:

Martin: De beste blir dømt etter reglene, mens de som har lavere forutsetninger blir ikke på samme måte. Det gjelder også når vi spiller kamper, for det er vi trenerne som styrer kampene. Dommerne er bare hjelp, men det er vi trenerne som er ansvarlige for det som skjer på banen.

Forsker: Aksepterer de andre at det er greit å gjøre feil, og at man ikke henger seg opp i det?

Martin: Ja, men iblant skjønner de ikke hvorfor. Men det er lite fokus på det, veldig lite.

Per mente at håndball var en fin idrett for denne gruppa, og den best fungerende i idrettslaget, fordi det var en veldig tydelig struktur på spillet. Per opplevde at det var lite behov for å stille

mindre krav for å tilpasse spillet, men at det i stedet skulle stilles de samme kravene, men med noen hensyn:

Det er mange som misforstår og tror at det ikke er så nøye med regler når det gjelder den gruppa her. Det tenker jeg er feil. Hvis de får en beskjed om at det er ikke lov til å tråkke på den streken, så vet de det. Men innlæringen tar så mye lengre tid. Det gjelder å ha den tålmodigheten til å fortelle de at det er ikke lov, i stedet for å tenke «det e'kke så farlig». Å si det syns jeg er en total misforståelse.

Han pekte også på at det for mestringens skyld er viktig å lære hva som er riktig og galt. Han hadde selv erfaring fra et stevne i en annen idrett, der spillerne fikk beskjed om at de gjorde øvelsene feil. For han var det derfor tydelig at det var viktig å mestre på lik linje som andre:

Hvis de tror de mestrer, og så får beskjed om at «men dere gjør det helt feil» - det må være nedtur det.

Gjennom å mestre på samme måte som «de andre», mente Per også at spillerne ville få anerkjennelse fra omgivelsene rundt som ser på:

For det er jo ofte sånn at mange tror at «ja, denne gruppa her kan jo egentlig ikke spille», men når de først kommer og ser på, så blir de så imponert. (...) de skal føle at de gjør det samme. Ikke noe helt annet bare fordi det er synd på oss liksom.

4.4.3 Utfordringer knyttet til å skape et godt idrettstilbud

Manglende initiativ fra klubbens ledelse

Adam pekte på at håndballgruppa som regel selv måtte ta initiativ dersom det var noe de ønsket eller trengte. Han opplevde at «Allidretten» og håndballgruppa ikke stilte på lik linje med de andre ordinære tilbudene i idrettslaget. Samtidig opplevde han ikke at de ble motarbeidet på noen måte, men at de selv måtte komme og be om oppmerksomhet. Det ble blant annet pekt på at idrettslaget hadde bygd en ny hall, men at det var lite rom for denne ungdomsgruppa til å trene der. Det var flere årsaker til det, som rift om treningstider. På spørsmålet om han trodde klubben på et overordnet plan ikke tenkte særlig på dem, sa han at de samtidig var heldige gjennom at dattera til Per jobbet på klubbanlegget, og at hun sånn sett var med på å synliggjøre denne gruppa:

Vi tas kanskje frem i festtaler, det tror jeg nok, men utover det føler jeg ikke at det er så nært. Men jeg føler meg ikke motarbeida. Men igjen, det kommer an på enkeltpersoner. For jeg er vant til å måtte kjempe litt for ressursene.

Adam fortalte at klubben ønsket at gruppa skulle ha treninger i den nye hallen deres, men at de samtidig ble lite prioritert. Med det mente han at de ikke kunne ha treninger dersom det skulle være arrangementer/kamper, og at fordi det var en privateid hall ville det bety dyre treningsavgifter. Han mente at det hadde vært en fordel å trene i den nye hallen, også av hensyn til beliggenhet, men at det ville blitt for lite tilrettelagt og dyrt. På spørsmål om det da opplevdes som at det var ønsket at de skulle trene i hallen, men at det ble lite lagt til rette, svarte han:

Riktig. Og de vil ha pengene. Så vi takka nei. Så siste ord er nok ikke sagt der. Men det er en privat hall, og de er helt avhengige av at man betaler for treningstid. Så da blir det jo sånn.

Han mente at det å være en del av det samme miljøet kunne være en fordel for å gå større aksept for gruppa innad i klubben:

Men vi tør ikke, fordi det står så mye på spill med penger og treningstid.

Per savnet en kobling mellom denne type spillergrupper og klubber på et overordnet plan. Han opplevde selv at det fungerte greit for dem, men hadde inntrykk av at mange klubber hadde en «vi og oss»-holdning:

Jeg føler at mange er sånn «dere skal få lov til holde på, men hold på der borte».

Økt rekruttering og manglende frafall

Per pekte på at «Allidretten» og håndballgruppa opplevde en jevn økning av nye spillere, samtidig som at få sluttet, og at gruppa vokste jevnt. Dette medførte en utfordring med å få tak i nok trenere:

Den største utfordringen vi har er antakeligvis at ingen slutter.

For en del år siden slet de med å rekruttere, men nå får de tak i de som er litt yngre, men disse er innom i kun kortere perioder. Martin opplevde det som vanskelig å få tak i noen som er litt eldre, og kanskje spesielt en kvinne. Han mente også at det kunne være en fordel å ha en trener som ikke hadde en relasjon til noen av spillerne:

Jeg tenker at det kan være både og, men jeg har jo den fordel av at jeg ikke har vært noe forutinntatt. Jeg har prøvd å gjøre ting på min måte, så på den måten har det vært bra. Men det er vanskelig over tid å få noen til å engasjere seg på denne måten.

Adam pekte på at de manglet en god plan for den dagen Martin sluttet. Han hadde vært med i lang tid, og var en viktig ressurs. Han pekte på at det kan bli vanskelig dersom klubbens ledelse ikke tok dette på alvor, og at det kreves en del ferdigheter for å være trener for denne gruppa som man ikke kan se bort ifra. Han pekte også på at da Per en gang var inne på å slutte, så ble det veldig utfordrende å få ting til å gå rundt på samme måte. Adam selv opplevde også at det var en grense for hvor lenge han kunne holde på:

Jeg og Per har jo et metningspunkt. Jentene har jo flytta hjemmefra.

Han pekte videre på at det krevde mye tid å være engasjert:

Jeg ser jo at jeg bruker veeldig mye tid på dette. Gjennom året bruker jeg nok 20% av tida mi på ting knyttet til dette. (...) Hadde alle kunnet bidra med 1%, så hadde det ikke blitt drevet rovdraft på så få.

Adam forklarte at de lyste ut på hjemmesiden og hang opp annonsen på ulike studiesteder når de trengte nye trenere, men at dette ga liten respons. I tillegg gikk han selv gikk rundt og spurte personer han tenkte kunne være egnede. Per mente at det var en utfordring med tanke på ressurser når få av spillerne så ut til å slutte, og at det pekte på et behov for at klubbene og idrettskretsene selv måtte ta litt mer ansvar for å ta vare på denne gruppa:

Mange av de som var med på oppstarten, de er der enda. Der er 16 år eldre, foreldrene er 16 år eldre. På et tidspunkt er disse 40 år, og da får du en helt spesiell gruppe. Du kan liksom ikke ha en gruppe der du har fra 5-45 år. Men for de eldste da, så har de ingen frivillige lengre. Hva gjør du da?

Adam og Per pekte også på at de jobbet målrettet for å få engasjerte foreldre som en dag kunne ta mer av ansvaret. Per beskrev også hvordan klubbene og idrettskretsene selv kunne jobbe videre for å gi et tilbud til alle:

De bør begynne å se på om de skal ha ansatte som håndterer disse gruppene. Slik at du sikrer at det er noen som passer på dem.

4.5 Diskusjon

I dette kapittelet vil funnene diskuteres gjennom overordnede temaer som handler om hva som bidrar til et godt tilbud. Jeg vil også diskutere utfordringer knyttet organiseringen. Temaene vil belyses gjennom det presenterte teorigrunnlaget som en sammenlignende diskusjon. Avslutningsvis vil jeg diskutere metodiske begrensninger og utfordringer ved datainnsamlingen.

Følgende overordnede temaer vil bli diskutert for å belyse problemstillingen «*Hva kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring hos ungdom og unge voksne med utviklingshemming?*»:

- Klubbens fokus på forutsigbarhet og kvalitet
- Tilrettelegging for deltakelse
- Betydningen av gode trenere
- Muligheter til utøvelse av selvbestemmelse
- Utfordringer

4.5.1 Klubbens fokus på forutsigbarhet og kvalitet

Forutsigbarhet

Et av forskningsspørsmålene handlet om hvilke organisatoriske grep idrettslaget tok som opplevdes å være avgjørende for å skape deltakelse. Alle foreldrene pekte på forutsigbarhet, struktur og tydelige rammer. Også informantene for idrettslaget var veldig tydelige på at forutsigbarhet var viktig, og noe de etterstrebet. To av informantene hadde også egne barn som deltok i håndballgruppa, og hadde dermed et unikt perspektiv ved å også kunne uttale seg som foreldre, selv om de tilhørte utvalget med representanter for idrettslaget.

Funnene tilsier at idrettslaget er nøye på å etterstrebe en forutsigbarhet og struktur i form av faste treningstider, med ganske likt innhold fra gang til gang, men med en viss fleksibilitet. Dette sammenfaller med Bakkens perspektiver (2015) om at forutsigbarhet er viktig for denne gruppa. Foreldrene syntes også å oppleve forutsigbarhet som viktig, og at idrettslaget klarte å ivareta dette behovet. Som påpekt kan mennesker med utviklingshemming ha vansker blant annet knyttet til kognitiv overbelastning og mangel på forutsigbarhet, noe som kan føre til uønsket atferd (Bakken, 2015). Faste treningstidspunkter og en ganske lik struktur på hver

trening, gir spillerne større mulighet til å vite hva som skal skje på trening, og når treningen skal skje. På den måten er det rimelig å anta at hver enkelt har bedre forutsetninger for å klare å regulere egne emosjoner og atferd (Bakken, 2015).

Det ble poengtert at noen spillere slet med en del «atferd». Idrettslaget opplevde at de lyktes med å håndtere eller unngå denne de opplevde på trening. Det fremstod som at trenerne stilte krav til at deltakerne måtte være i stand til å regulere egen atferd, og at de måtte kunne fungere sammen med andre i en gruppe. Mennesker med utviklingshemming kan utvikle negativ atferd som et resultat av manglende evne til å regulere følelser (Sigstad, 2017). Dette gjaldt også for enkelte av disse spillerne. Ettersom idrettslaget opplevde at de hadde god kontroll på den negative atferden, kan det tenkes at dette skyldtes at ungdommene var godt kjente i omgivelsene og at de opplevde nettopp trygghet og forutsigbarhet. Det er rimelig å anta at stabilitet var en annen relevant faktor. Både hovedtreneren og en del av hjelpetrenerne hadde vært med lenge, og brukt tid på å etablere en trygghet hos spillerne, gjennom kjente rammer, regler og strukturer. Dette kan gi muligheter for å utvikle kompetanse og mestring, som er viktig for motivasjon (Bandura, 1997; Deci & Ryan, 1985). Derfor blir det rimelig å tenke at forutsigbarhet kan legge til rette for mestring, og dermed indirekte gi økt indre motivasjon, og at aktivitetene dermed blir lystbetonte og opplevd som selvvalgte (Deci & Ryan, 1985).

Kvalitet

Samtlige fra idrettslaget trakk frem fokus på kvalitet som et kjerneelement når det gjaldt å lykkes. Det ble poengtert at det ikke var fokus på økt rekruttering av spillere, men at kvalitet foran kvantitet var viktigere. Det var også et poeng at det var idretten som skulle stå i sentrum, og ikke at det skulle være «handicap-idrett» eller et avlastningstilbud, og idrettsglede står i fokus (NIF, u.å.c.). Det var også viktigere å ha et godt tilbud fremfor å ha mange spillere. Foreldrene som hadde vært med en stund, syntes særlig å vektlegge rammefaktorene, og spesielt trenerens rolle med hensyn til tilrettelegging for mestring og gode opplevelser. Dette kommer også til uttrykk hos de foreldrene som kanskje var mest opptatt av at håndballtilbudet først og fremst var en positiv del av barnets hverdag. Opplevelsen av hva det som fungerte bra, syntes å være forankret i mer objektive forhold blant enkelte, mens andre la vekt på at det var *opplevelsen av å få*, uten at de klarte å sette fingeren på grunnen til at man fikk det til.

4.5.2 Tilrettelegging for deltakelse

Det synes å være gode forutsetninger for sosial deltakelse innad i håndballgruppa. Maxwell et al. (2018) peker som nevnt på fem miljømessige betingelser som må ligge til grunn for deltakelse: 1) at miljøet er tilgjengelig for deltakeren, 2) at man selv kan og opplever at man får mulighet til å delta i miljøet, 3) at deltakelsen er verdt den innsatsen og kostnadene som kreves, 4) at det går an å tilpasse situasjonen for deltakelse, og til slutt 5) at andre aksepterer at man er tilstede. Videre vil jeg her diskutere funnene i lys av disse fem betingelsene, og peke på hvordan idrettslaget klarer å imøtekomme disse betingelsene.

Tilgjengelighet og opplevelsen av mulighet til å delta

Foreldrene opplevde at miljøet i håndballgruppa var tilgjengelig for ungdommene, og enkelte mente at det også ville være mulig å tilrettelegge dersom det skulle komme noen til med større funksjonsnedsettelse. Dette ble støttet av representantene fra idrettslaget. Samtidig var det en forventning i idrettslaget om at deltakerne måtte være i stand til å tilpasse seg omgivelsene, særlig med tanke på atferd. Ut ifra dette kan man kanskje stille seg spørsmålet om det da legges til rette for inkludering og deltakelse for alle. Samtidig er det rimelig å anta at det i ordinær ungdomsidrett stilles krav til at man må kunne følge beskjeder, og innrette seg etter det treneren sier. Ved å stille omtrent de samme kravene her, ser man at det blir trukket en likhet mellom denne ungdomsgruppa for deltakere med utviklingshemming og ungdommer uten. På den måten blir ungdommene ilagt et potensial og en holdning om at en funksjonsnedsettelse ikke er en unnskyldning for å ikke kunne innrette seg etter miljøets krav. Det blir dermed ikke gjort forskjell på ungdommer med og uten funksjonsnedsettelse. Samtidig ble det påpekt at det var krevende å opprettholde såpass tidkrevende engasjementer som de tre fra idrettslaget hadde. Derfor kan en anta at mange krav og forventninger kan gjøre det lettere å la være å engasjere seg, og at kvaliteten på tilbudet vil svekkes som følge av at ressurspersoner ikke lengre orker å stå i oppgaven.

I lys av foreldrenes utsagn ser det ut som at trenerne legger til rette for at alle skal få prøve, og at det legges opp til at de skal oppleve å mestre det de prøver på. Ut ifra Ellingsen og Sandvins (2014) deltakelsesperspektiv, kan det dermed virke som at «håndballen» på en god måte klarer å tilrettelegge for individuell deltakelse, gjennom at aktivitetsbegrensningene blir redusert. Trenerne tøyser strikker for noen av de strukturelle begrensningene ved spillet men uten å fjerne de, og legger vekt på at alle skal få prøve. Det er en høy toleranse for å prøve og feile, gjennom for eksempel å ikke være helt rigid på reglene. Slik legges det til rette for

mestring med utgangspunkt i den enkeltes potensiale (Ellingsen & Sandvin, 2014). For noen deltakere kan det innebære å måtte gå litt nærmere målet før man skyter, mens andre får mer avanserte oppgaver som likner på øvelser som man finner i et mer ordinært tilbud, og som krever mer forståelse for spillet.

Et tema handlet om i hvilken grad sosiale støtteordninger spilte en rolle for muligheten til å delta på håndball, og hvilket perspektiv idrettslaget hadde rundt dette. Felles for de fleste foreldrene var at støttekontakten ikke hadde betydning for at deres barn skulle delta i denne sammenhengen. Dette står noe i kontrast til det vi kan se av det som tidligere har blitt belyst, som peker på at støttekontaktordningen og transport er en begrensning for mange (NOU 2016: 17, 2016; Bufdir, 2017). Samtidig var flere tydelige på at støttekontakten kunne muligens ha en viktig rolle for andre ungdommer og deres muligheter for å delta i. Det samme gjaldt fravær av organisert transport. Felles for de fleste var at dette verken var noe de forventet eller ønsket, da mange av foreldrene var engasjerte i kjøringen uansett. Gjennom at foreldre blant annet kjører barna på trening, blir et behov dekket automatisk. Kanskje kan det at kvaliteten er så bra, indirekte også skyldes at deltakerne er relativt unge og hjemmeboende. I et annet tilfelle med eldre deltakere ville det dermed muligens vært et poeng å tilby transport.

Idrettslaget var også tydelige på at transport var noe de ikke hadde ressurser til å tilby. Dette kan tyde på en forventning om at spillerne til en viss grad må kunne ta hånd om seg selv. Kanskje kan det tenkes at behovet for transport vil endres i takt med at deltakerne blir eldre og flytter ut av familiehjemmet. Per nå er alle deltakerne i håndballgruppa å regne som unge, og ut ifra informantenes utsagn virket det som de fleste ble fulgt opp tett av foreldrene sin. Ser vi fremover i tid, blir det rimelig å stille spørsmål om det vil være like enkelt for alle å delta etterhvert som de sannsynligvis vil oppholde seg mindre sammen med foreldrene, eller at foreldrene ikke har samme mulighet til å følge opp. Det blir naturlig å lure på om tilbudet vil forbli likt, eller om det kan bli nødvendig å endre utformingen. Det peker på at en av grunnene til at ting fungerer såpass bra nå, kan være knyttet til foreldrene og deres engasjement for egne barn.

Opplevelsen av deltakelse – verdt innsatsen?

Enkelte av informantene opplevde det som viktig for sine barn at idretten var med på å legge til rette for samhandling og tilhørighet. Næss (2001) peker på at det å være aktiv og ha

relasjoner til andre er viktige faktorer med tanke på å oppnå «psykisk velvære» og dermed ha god livskvalitet. I lys av et livskvalitetsperspektiv, virker det som at idretten i dette tilfellet har en viktig verdi for deltakernes opplevelse av å ha det godt (Næss, 2001). Det synes å være en felles opplevelse av at idrettstilbudet er en betydningsfull del av ungdommenes hverdag, og et viktig bidrag til deres livskvalitet. Dette inntrykket styrkes også av utsagnene om at de færreste slutter, og at ungdommene ofte starter igjen dersom de tar en pause eller slutter. Opplevelsen av å ha tilhørighet og være en del av et fellesskap er viktig av flere grunner. Blant annet har tilhørighet direkte innvirkning på motivasjon (Deci & Ryan, 1985), og tilhørighet og relasjoner til andre inngår som en viktig del av det å ha det godt, og som påvirker livskvalitet (Næss, 2001; Schalock, 2004).

Samtidig er det viktig å huske på at disse perspektivene ikke kommer direkte fra ungdommene selv, men er opplevelser fortolket av foreldrene basert på deres oppfatning av at barna trives, i tillegg til idrettslagets oppfatning. Dermed er det usikkert om dette er slik det virkelig oppleves for spillerne.

Muligheter for tilrettelegging

Det virket å være en felles oppfatning blant foreldrene at hovedtreneren klarer å tilrettelegge for deltakelse for alle når man er på trening. Dette ble eksemplifisert gjennom at han stoppet opp spillet, og ga føringer for hvem som skulle skyte eller hvem som skulle ha ballen. Alle informantene opplevde det som viktig at håndballaktiviteten skulle stå i sentrum.

Spilletets natur skulle dermed ikke forenkles i den grad av man for eksempel kuttet ut regler, men heller tilpasses det slik at man stoppet opp og veiledet hvis en spiller for eksempel tok for mange skritt.

Mestringsforventning er en viktig faktor for hvilken motivasjon en går inn med i en gitt oppgave, (Bandura, 1997). Samtlige informanter mente at mestring er viktig for både sitt barn og utøvergruppa som helhet, og at trenerens sosiale kompetanse og personlige engasjement er den viktigste årsaken til at utøverne opplever mestring på trening og i cup og turneringer. Samtidig regnes autentiske mestringsopplevelser som den mest effektfulle kilden til mestringsforventning (Bandura, 1997). Gjennom at treneren legger til rette for at den enkelte skal oppleve å få til ting på sitt nivå, er sjansene større for at den enkelte opplever større tro på egne ferdigheter, og fortsetter å prøve og utvikle seg. Samtidig kan man spørre seg om det hvor grensen går for hvor mye man kan redusere utfordrende elementer for å klare noe, før det ikke

lenger er ekte mestring. Det er likevel tydelig at aktiviteten står i fokus, og at de i størst mulig grad forsøker å unngå å forenkle spillet for mye, men skape mestring ut ifra spillets rammer gjennom å heller gi større rom til å prøve.

Opplevelsen av aksept fra andre

Funnene viste at alle virket å være fornøyde med tilbudet, og at det var tilrettelagt for at alle kunne delta under visse forutsetninger. Det virket å være en forståelse i alle ledd om at alle skulle få spille og prøve seg, og det ble påpekt at spillerne i stor grad var flinke til å ta hensyn til hverandre, selv om noen kanskje syntes at det var utfordrende å ta hensyn til de mindre gode spillerne. Samtidig ble det nevnt det at få eller ingen spillere hadde omfattende fysiske funksjonsnedsettelse, som for eksempel krevde rullestol. Likevel var det en oppfatning blant enkelte av foreldrene om at dette ikke ville vært noe problem hvis så skulle være. Noen var igjen litt mer skeptiske til at det ville fungere. Det var også tydelig at kravene til for at ungdommene skal kunne delta, handlet først og fremst om evnen til å tilpasse seg miljøet og unngå utagerende atferd.

4.5.3 Betydningen av gode trenere

Trenerens kompetanse og personlig egnethet

Uavhengig av hvilket utvalg de tilhørte, ga alle uttrykk for at en god trener var vesentlig. Et oppriktig engasjement for gruppa og en *relasjonell* kompetanse var viktigst, men kombinert med en håndballfaglig eller annen relevant idrettsfaglig kompetanse. Denne kompetansen behøvde derimot ikke å være formalisert, men kunne også være realkompetanse opparbeidet gjennom at personen hadde jobbet med håndball. Det var altså ikke så viktig at man for eksempel var formelt trenerutdannet, men derimot at man hadde kompetanse på idretten og forstod gruppa og deres behov. Det var bred enighet om at et tydelig kjennetegn på kvalitet, var en trener som hadde fokus på kvalitet, forstod gruppa og som var stabil over tid. Informantene pekte også på at trenerens personlighet ga en naturlig ro til gruppa.

Hovedtreneren ble også fremhevet som faglig dyktig. Det var derimot få som ville peke på at formell kompetanse var en *avgjørende* faktor her. I stedet handlet det først og fremst om de relasjonelle ferdighetene til hovedtreneren, og de andre trenerne, som i større grad kom og gikk litt over tid. Som vi kan se i den sosiokulturelle læringsteorien, er læreren eller treneren i dette tilfellet, den som bygger stillas rundt ungdommen, og blir dermed en viktig faktor for utvikling (Skaalvik & Skaalvik, 2013). Uten visse ferdigheter og kompetanse i bunn, blir det

rimelig å lure på hvor godt treneren på tross av et engasjement kan fungere som stillas rundt ungdommen, og gi støtte til å oppnå autentiske mestringsopplevelser, og dermed økt indre motivasjon (Bandura, 1997).

Selv om det her ikke var en oppfatning av at faglig kompetanse er avgjørende, vil det være nærliggende å tro at en viss faglig kompetanse innenfor pedagogikk, idrett eller trenerfaget vil kunne være med på å bevisstgjøre hva som er en støttende trener, som skaper mestring og trivsel og fungerer som stillas for ungdommene (Skaalvik & Skaalvik, 2013). Det ble også uttrykt bekymring over hva som ville skje dersom hovedtreneren sluttet. I så måte kan man lure på om det vil være like lett for en ny trener å oppnå gode resultater i form av mestringsopplevelser, dersom man ikke har en viss kompetanse i bunnen. Det synes derfor å være viktig at treneren er en flink menneskekjenner, men samtidig at det er en viss faglig kompetanse til stede. Dersom det ikke foreligger en konkret forståelse av hva som trengs av formell kompetanse, er det kanskje vanskelig å vite om man har funnet den riktige kompetansen blant de som ønsker å være trenere. Det blir også naturlig å spørre seg hva grunnen er til at noen har en naturlig ferdighet til å skape ro og håndtere gruppa. Det kan virke noe tilfeldig at de som evner å skape ro og et godt miljø og personlige relasjoner, har en interesse for gruppa. Samtidig ble det poengtert at manglende kompetanse med gruppa kunne være en årsak til at ting ikke fungerte.

Trenerens evne til å tilrettelegge for mestring

Alle informantene opplevde det som viktig at håndballaktiviteten skulle stå i sentrum, og at spillets natur ikke skulle bli forenklet i den grad av man for eksempel kuttet ut regler. Det syntes å være viktig å oppleve mestring ut ifra de rammene som spillet hadde, og at de spilte på lik linje som funksjonsfriske. Det synes dermed å være lagt opp til at den enkelte skal oppleve mest mulig mestring, men at det er viktig med innlæring av regler og følge spillets struktur. Forventninger om mestring er ifølge Bandura (1997) en viktig faktor for hvilken motivasjon en går inn med i en gitt oppgave. Samtlige informanter opplevde mestring som viktig for både sitt barn og utøvergruppa som helhet, og mente at trenerens sosiale kompetanse og personlige engasjement var den viktigste årsaken til at utøverne opplevde mestring på trening og på turneringer. Informantene pekte også på at trenerens personlighet ga en naturlig ro til gruppa. Som vi også kan se i Vygotskys sosiokulturelle læringsteori, er læreren, eller treneren i dette tilfellet, en viktig faktor for utvikling (Skaalvik & Skaalvik, 2013).

4.5.4 Muligheter til utøvelse av selvbestemmelse

Det ble aldri spurt om ungdommene selv hadde ytret et ønske om å begynne med håndball, og om de hadde valgt det selv. Kanskje har noen av spillerne ikke hatt lyst til å være med, eller at motivasjonen for å delta varierer. På den ene siden bør man kanskje da få ta avgjørelsen selv om man ønsker å fortsette. Samtidig tilsier informantenes utsagn at ungdommene opplever trivsel, og at de aller fleste også kommer tilbake dersom de av ulike årsaker slutter.

Hvorvidt ungdommene på tross av dette opplever selvbestemmelse, avhenger av samspillet mellom foreldrene og ungdommene (Bjørnrå, 2008). Det er liten grunn til å tro at ungdommene ikke har tillit og respekt for foreldrene sine, og at deres relasjon er bygget på en forståelse av at foreldrenes meninger er betydningsfulle og velmente. Som i de fleste foreldre-barn-relasjoner er det nok like vanlig at foreldre tar avgjørelser på vegne av barna sine, på tross av at barna kanskje ikke er så interesserte eller har særlig lyst. Det er heller ikke nødvendigvis god omsorg å gi etter for alle ønsker uten en nøyere vurdering, og at konsekvensene av ønsker også må tas til vurdering, selv om det er en vanskelig vurdering å gjøre (Lysvik, 2008). Det er også naturlig å tenke at foreldre til ungdommer som ikke har utviklingshemming også ville ha oppmuntret sine barn til å gå på trening selv om de manglet lyst. Som enkelte nevnte var det viktig å stille krav til ungdommer med utviklingshemming. Å stille krav kan gjøre at ungdommen selv må ta ansvar, og dermed er med på å påvirke sitt eget liv, som er en sentral del av tanken om å være agent i eget liv (Bandura, 1997).

Johnsen (2008) argumenterer for at ved å se mennesker i lys av oss selv, kan man risikere å redusere personen – «den andre» - til noe som avviker fra det «normale», altså oss selv. Gjennom å sette krav på lik linje som ungdommer uten utviklingshemming, men med ulike tilpasninger, opprettholdes en likhet mellom den med utviklingshemming og ungdommer som ikke har en diagnose. Dette kan fremme en selvoppfatning om at man selv også kan få til, på lik linje som de som ikke har samme utfordringer. Det er dermed et mindre skille mellom idrett for funksjonshemmede og «ordinær» idrett. I stedet blir det gjort enkelte tilpasninger for at man skal kunne utøve idretten så autentisk som mulig, men idretten i seg selv er det som er i sentrum. Gjennom at det blant annet blir lagt opp til at man selv kan velge om man vil gjennomføre en tung styrketrening, får spillerne mulighet til å velge selv, men det blir samtidig stilt krav til at de må tilpasse seg gruppa og opplegget. På den måten er spillerne ikke gitt negativ frihet, men man får utøve friheten til å velge innenfor visse rammer

(Lorentzen, 2007). På den måten kan man argumentere for at den enkelte også er med på å bestemme selv og ta valg, selv om det er under påvirkning fra andre (Lorentzen, 2007).

4.5.5 Utfordringer

Fremtidsutfordringer

Det ble også påpekt at hovedtreneren var en viktig grunn til at andre fortsatt var engasjerte, og at enkeltpersoner var viktige for tilbudet. Dermed blir det relevant å snakke om hvordan idrettstilbudet vil se ut i et fremtidsperspektiv. Mange av spillerne kom tilbake etter å for eksempel ha vært på folkehøgskole, og at flere trodde deres egne barn ville holde på med samme aktivitet i lang tid og over i voksen alder. Det blir da naturlig å lure på hvordan idrettslaget vil se ut om noen år, og om det for eksempel vil være en større spredning i alder blant spillerne. De eldste var i midten av tyveårene, og tendens med at få slutter fortsetter, kan man stille spørsmål ved hvor stor spredning i alder det vil være om få år, eller om tilbudet må organiseres på en annen måte. Det ble løftet frem at det pekte på et behov for tettere involvering fra klubben overordnet og idrettskretsen. Idrettslaget opplevde det også som utfordrende å få tak i engasjerte personer og at det manglet tilstrekkelig med foreldre som var involverte. Sett i lys av at både ungdommene og foreldrene blir eldre, vil det naturlig nok bli behov for å involvere andre personer enn foreldrene i takt med at gruppa blir eldre. Dersom disse ungdommene også ønsker å spille når de blir godt voksne, vil det dermed kreve engasjement fra et annet hold enn foreldrene. Sett i lys av at mange mangler og mister nettverk (Meyer, 2008), vil det antakeligvis være fordelaktig å slippe å måtte slutte eller bytte klubb som et resultat av at rammene rundt og dermed laget går i oppløsning.

Det ble også uttrykt bekymring for at hovedtreneren etterhvert kom til å slute. Dette peker også på spørsmålet om suksessen er for knyttet til en enkeltperson, og om idrettslaget skulle jobbet aktivt for å skape et større trenerteam bestående av flere stabile og kompetente trenere. Samtidig oppleves det som at dette er en vanskelig jobb, og at det er vanskelig å få tak i de riktige personene, eller at de kun er innom i kortere perioder.

Håndballgruppa som en del av idrettslaget

En annen utfordring var hvilken posisjon denne ungdomsgruppa hadde på et mer overordnet plan, som en del av resten av idrettslaget. Det opplevdes som at de ofte havner nederst på prioriteringslista. Det ligger en tydelig utfordring i hvordan idrett for utviklingshemmede kan bli mer synliggjort og prioritert for de som ikke er direkte knyttet til gruppa gjennom

personlige relasjoner. Det var jevnt over en felles oppfatning av at håndballgruppa og resten av «Allidretten» mer eller mindre står for seg selv, og at klubben fra øvre hold i liten grad er spesielt opptatt av denne gruppa. Flere påpekte at det var en «oss» og «dem»-holdning, og at de i liten grad ble inkludert, utover at de kanskje «ble trukket frem i festtaler». Det syntes å være avhengig av enkeltpersoner hvorvidt klubben rent overordnet lot seg engasjere i denne gruppa.

Hvis vi ser det i et deltakelsesperspektiv, blir det i liten grad fra klubbens ledelse fokus på deltakelse og inkludering, men i stedet integrering gjennom at ungdommene får være til stede, men miljøet rundt skal ikke tilpasses (Gustavsson, 2014). De har lov til å drive på med idretten, men må selv sørge for å tilrettelegge for inkludering og deltakelse. Selv om klubben ønsker dem inn i den nye hallen, må de samtidig vike unna når det skal være andre arrangementer eller kamper. Med dette antydes det at denne gruppa ikke har en likeverdig plass på lik linje som «de andre» som ikke har funksjonsnedsettelse. På et mer overordnet plan kan man dermed stille seg spørsmålet om ledelsen i klubben er med på å tilrettelegge for muligheten til å delta i det overordnede miljøet, altså idrettslaget som helhet (Maxwell et al., 2018). Problemet synes å ligge på et ledelsesnivå, der problemet er knyttet til deltakelse som gruppe. Det ble blant annet poengtert at idrettslaget hadde bygd en ny hall i tilknytning til klubbens hovedsete, men at det er lite rom for at denne gruppa skal få ha treninger og kamper der. Dette virker å skyldes delvis kamp om treningstider, men også økonomiske begrensninger gjennom at avgiftene er veldig høye sammenlignet med det de må betale for å være andre steder i byen. Det blir poengtert at det oppleves som at de ungdommene som har en utviklingshemming blir stående utenfor resten av klubben, og man sitter igjen med en følelse av en «oss og dem»-holdning. Det blir da naturlig å lure på om NIFs visjon om idrettsglede for alle blir ivaretatt (NIF, u.å.c.). Selv om ungdommene har muligheter til å delta gjennom tilrettelagte tilbud, oppleves det som et skille mellom idrett for mennesker med utviklingshemming og mennesker uten. Spørsmålet er derfor om idretten sett i lys av et sosialt deltakelsesperspektiv kan sies å være for alle, eller om det er idrett for «oss og dem», som står i motsetning til tanken om at NIF skal være et forbund for både funksjonsfriske og mennesker med funksjonsnedsettelse uten negativ forskjellsbehandling. I et større perspektiv blir det også relevant å spørre seg om ungdommer med utviklingshemming først og fremst regnes som deltakere med utviklingshemming, og deretter ungdommer. Gjennom inndelingen av paraiddrett som eget område, blir det derfor rimelig å spørre seg hvordan man faktisk betrakter ungdommer med utviklingshemming, selv om det er et behov for tilrettelegging. Spørsmålet

er om NIF selv er med på å skape et negativt skille mellom funksjonsfriske og mennesker med funksjonsnedsettelse, gjennom å se på ungdommer med utviklingshemming som noe som avviker fra det «normale» (Johnsen, 2008).

4.6 Metodiske utfordringer

4.6.1 Svakheter ved sammensetningen av utvalget

En mulig svakhet ved utvalg 2 (representanter for idrettslaget) var at to av informantene også hadde barn som deltok på tilbudet. Dette medførte en slags dobbeltrolle i form av at de svarte som representanter for idrettslaget, samtidig som de var farget av deres opplevelser som foreldre. På en side kunne dette støtte informasjonen fra foreldreutvalget, og bidra til at foreldreperspektivet fikk større «bredde» gjennom flere informanter. Samtidig kunne det vært rimelig å tenke at dette kunne bidra til at vurderingen ble mindre objektiv, og at eventuelle negative erfaringer ikke ble fremhevet i frykt for at de selv ble stilt i et dårlig lys.

Likevel opplevde jeg at dette ikke var tilfelle, men at det heller kunne være motsatt, gjennom at de hadde erfaringen med hva som fungerte for deres barn og ikke. At personene fra idrettslaget hadde egne barn som deltok, syntes å bidra til at de heller fikk et særlig kritisk blikk på hvordan idrettslaget jobbet for å skape et godt tilbud. Riktignok var dette blikket kanskje rettet mer mot den jobben idrettslaget helt overordnet gjorde. At to av informantene også var foreldre, gjorde at det ble en glidende overgang fra intervjuguiden som var tiltenkt utvalget av representanter for idrettslaget, og over til enkelte spørsmål fra foreldreutvalgets intervjuguide. Selv om det ble presisert at de skulle ta perspektivet som representanter for idrettslaget, ble det naturlig at perspektivene gled over i hverandre. Samtidig opplevde jeg at dette ga et unikt og verdifullt perspektiv, og jeg opplevde heller at det fungerte som en styrke for å kunne se hva som fungerte bra.

For å styrke funnene, kunne det vært nyttig å anvende observasjon i forkant av intervjuene, slik at spørsmålene også var basert på observasjoner. Som beskrevet i metodekapittelet, var den opprinnelige planen å inkludere et tredje utvalg, som bestod av ungdommer og unge voksne som deltok på idrettstilbudet. Dersom jeg i utgangspunktet hadde hatt lengre tid, ville jeg ha etterstrebet å få til dette, selv om jeg ikke kunne være sikker på at funnene fra intervjuene med det tredje utvalget likevel ville ha bidratt til å styrke resultatene i prosjektet, basert på at personer med utviklingshemming gjerne har tendens til å gi svar som de tror intervjueren

ønsker å få (Sigstad, 2014) Samtidig vurderte jeg det til at foreldrene kjente barna sine såpass godt at de hadde god innsikt i deres opplevelser.

4.7 utfordringer ved datainnsamlingen

Ettersom jeg ønsket muligheten til å stille forhåndsdefinerte spørsmål i kombinasjon med spørsmål som oppstod underveis, valgte jeg å benytte meg av et semi-strukturert intervju som metode. Spørsmålene som ble stilt var gjennom de forhåndsdefinerte intervjuguidene, men samtidig som det var rom for å snakke videre om temaer som oppstod ut ifra de spørsmålene som dannet grunnlaget for undersøkelsen. En utfordring knyttet til intervjuguiden var at det endelige teoretiske grunnlaget først falt på plass etter at intervjuene ble gjennomført. Dette kan ha påvirket intervjuene negativt med tanke på at det teoretiske fundamentet ikke var fullstendig på plass før utarbeidelsen av intervjuguidene.

4.7.1 utfordringer knyttet til validitet

Manglende erfaring og egen påvirkning i intervjuet

I sum opplevde jeg at det gikk fint å intervjuer mer eller mindre alle informantene. Men i intervjuene med foreldreutvalget merket jeg at jeg kunne falle litt ut av strukturen på spørsmålene, og at formuleringene ble litt «kronglete» fordi vi tidvis hadde kommet innom en del av tingene som de påfølgende spørsmålene handlet om. Jeg merket også at jeg det ikke alltid var naturlig å stille spørsmålene ordrett ut ifra intervjuguiden, fordi vi ofte naturlig kom inn på temaer som dukket opp flere ganger. Når disse situasjonene oppstod, ble jeg derfor litt nervøs underveis i intervjuene, og merket at jeg famlet med ordene. Dette medførte at jeg kanskje ikke var tydelig nok på hva jeg lurte på, selv om opplevde jeg at det i de aller fleste tilfellene ble tydeligere etterhvert. Ved å gjennomføre et prøveintervju ville dette kanskje ha gjort meg mer bevisst på dette, og spørsmålene kunne vært formulert på en bedre måte.

Basert på gjennomgått litteratur og tidligere undervisning på masterstudiet, hadde jeg dannet meg noen antagelser på forhånd om hva jeg trodde spesielt foreldrene ville være opptatt av. Blant annet tenkte jeg at det var viktig å gjøre så mye som mulig for å senke terskelen for deltakelse, gjennom for eksempel gjennom kjøreordninger, eller ved tilpassing av den valgte aktiviteten, slik at den ikke ble for «avansert». Da jeg ble anbefalt et håndballtilbud, var min første tanke ut ifra mine egne opplevelser som utøver at håndball er en kompleks idrett, med høy grad av taktiske og tekniske elementer, og med mange regler. Jeg har selv spilt håndball,

og jeg husker at dette var en aktivitet som jeg opplevde som krevende å ha i kroppøvfingsfaget. Hvorvidt dette stemte er nok diskuterbart. Min opplevelse var at det internt i elevgruppa jeg var en del av, var konsensus om at håndball hadde mange regler og krav til ferdigheter. Samtidig er det viktig å huske at håndball i kroppøvfingstimen ikke nødvendigvis var en selvvalgt aktivitet, noe det antakeligvis i større grad er blant deltakerne på «håndballen» i Tipp-Topp IL.

Oppfatningen av håndball som en kompleks aktivitet kan ha vært med på å farge mine spørsmål, og vinklet spørsmålene i samme retning som min oppfatning. Sett i ettertid er dette noe som kan ha påvirket oppfølgingsspørsmålene i negativ retning, gjennom at det ikke ble gitt enda mer rom til å løfte frem hva som fungerer positivt med akkurat denne idretten. Men jeg opplevde derimot likevel at informantene ikke opplevde det samme som meg. Tvert imot var de aller fleste enige om at håndball var en ypperlig idrett for denne utøvergruppa. Dette først og fremst fordi det er en idrett som har veldig tydelige regler og hvor det er tydelig avgrensede soner, for eksempel 6-meterslinja. Flere av informantene sammenlignet håndball med fotball, som ikke har denne samme formen for avgrensninger, og hvor spillet går mer på kryss og tvers. Mange opplevde sånn sett håndball som en mer forutsigbar idrett uten særlig kaos.

Under intervjuene fikk jeg inntrykk av noen av foreldrene hadde klare meninger om de ulike temaene, mens andre kanskje ikke hadde gjort seg spesielt mange tanker om hvorfor ting fungerte godt. Dette førte til at enkelte i større grad selv fulgte opp spørsmålene, og at de oppfølgingsspørsmålene som jeg i utgangspunktet hadde definert i mindre grad ble relevante å stille. For å skape en naturlig flyt i samtalen mellom forsker og informant, kan det hende at det ikke alltid er hensiktsmessig å stille spørsmålene i den rekkefølgen de står i, noe som krever en god kjennskap til intervjuguiden hos forskeren. Dette blant annet for å unngå å stille de samme spørsmålene flere ganger (Postholm & Jacobsen, 2018). Under noen av intervjuene merket jeg at dette var utfordrende, spesielt i de første intervjuene. Dette førte tidvis til at jeg som forsker ble litt usikker på når det ble uhensiktsmessig å stille forhåndsdefinerte oppfølgingsspørsmål, eller om dette bare førte til at jeg gjentok meg selv.

Under intervjuene ble det også tidvis pekt på hva som ikke nødvendigvis fungerte så bra fra idrettslagets side, selv om dette ikke var en del av intervjuguiden som var definert på forhånd. Likevel ble det i enkelte tilfeller naturlig å peile inn på de sidene som hadde

forbedringspotensial. Spesielt var det foreldrene som tilhørte utvalget fra idrettslaget som var hadde innspill til hva som kunne vært gjort annerledes. Generelt var det ikke noe negative tilbakemeldinger knyttet til rollen foreldrene som var engasjerte i idrettslaget, men heller mot idrettslaget som helhet, og hvilken plass akkurat denne gruppa hadde i idrettslaget. For meg fremstod det som interessant at disse foreldrene også var relativt kritiske til sitt eget tilbud.

Et poeng er også at det endelige teorigrunnlaget falt på plass først etter at intervjuene var gjennomført. Derfor mangler selvbestemmelsesbegrepet en eksplisitt plass i intervjuguiden, noe som kan ha vært en svakhet for validiteten og hva man ønsker å måle. Samtidig oppleves det som at selvbestemmelsesperspektivet har blitt synliggjort gjennom andre spørsmål og informantenes refleksjoner.

Tekniske svakheter

Båndopptakeren sviktet i ett av intervjuene, og dermed representerer intervjuet en mulig feilkilde, som kan bidra til å svekke funnernes reliabilitet. Likevel opplevde jeg ikke dette som et problem, ettersom informanten virket litt nølende og muligens ikke helt komfortabel. Intervjuet endte opp med å vare ganske kort. Dette skyldtes nok både at informanten i utgangspunktet virket litt reservert fra å svare, men også min begrensede erfaring som intervjuer og evne til å stille gode oppfølgingsspørsmål. Jeg tvilte først om nytteverdien av svarene fra intervjuet med denne informanten, og om det var riktig å inkludere informanten i forskningen ettersom at han virket å være litt ukomfortabel. Samtidig hadde informanten sagt ja til å delta, og av etiske hensyn ville det derfor blitt feil å ekskludere vedkommende, ettersom det lå en forventning om å delta, og vedkommendes perspektiv har likevel bidratt til å skape nyanser i svaret på problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015).

En mindre utfordring ved selve intervjugjennomføringen var støy på stedene der intervjuene fant sted. Samtidig følte jeg at det var umulig å unngå forstyrrende elementer, og at det var viktigst var å være imøtekommen ovenfor informantene. Dette kan ha medført at jeg oppfattet enkelte ord feil. På den måten kan validiteten ved prosjektet ha blitt svekket. Spesielt vil intervjuet der det tekniske sviktet ha hatt innvirkning på dette, i tillegg til at han virket nervøs og litt reservert. Jeg opplevde likevel ikke dette avgjorde funnene i prosjektet, og at det likevel har vært mulig å få frem nyanser.

Fortløpende transkripsjoner

Intervjuene ble gjennomført ut ifra når informantene hadde tid, som for flere var den samme uken. Det i kombinasjon med lange intervjusekvenser, medførte at det ble vanskelig å transkribere ferdig et intervju før et nytt. På den måten ble ikke transkriberingen ferdig før neste intervju. Fordelen av å ha intervjusituasjonen friskt i minne har derfor vært vanskelig å dra nytte av, og å dra med meg ting som dukket opp i et intervju, over i et annet. Jeg måtte derfor skrive ned underveis eller rett i etterkant av intervjuet. Gjennom transkriberingen oppdaget jeg en del tanker og refleksjoner som hadde vært interessante å diskutere videre med nye informanter, men dette «falt bort» underveis i intervjuene. Samtidig kan det være at dette gjorde at jeg unngikk å la meg bli for påvirket av hver enkelt informant, og at jeg dermed unngikk å påvirke de neste informantene ved å la andres meninger farge spørsmålene.

4.7.2 Utfordringer knyttet til reliabilitet

En potensiell feilkilde ved utvalg 2 (representanter for idrettslaget) var at to av informantene som nevnt også var foreldre til ungdommer som deltok på idrettstilbudet, der jeg opplevde at deres perspektiv som representanter for idrettslaget også var farget av deres perspektiv som foreldre. En annen potensiell trussel mot prosjektets reliabilitet var at alle informantene hadde blitt anbefalt av foreldrekontakten. De var plukket ut på bakgrunn av hans vurdering om at disse personene antakeligvis hadde flest refleksjoner og mest å fortelle. Som et resultat av dette må oppgavens reliabilitet ses i lys av at utvalget kan ha vært valgt på bakgrunn av at disse kunne bidra med mest positiv informasjon, og sånn sett kunne bidra til et feilaktig inntrykk. Dette er likevel ikke min opplevelse. Dette spesielt på grunn av at foreldrekontakten også var forelder til en av deltakerne, og jeg anså at det var lite sannsynlig at han ville bidra til å skape et feilaktig inntrykk. Videre ble det også tydelig at det for flere kunne være litt utfordrende å forholde seg kun til dette håndballtilbudet som jeg undersøkte, fordi barna også deltok på andre aktiviteter i samme idrettslag eller i andre idrettslag.

På tross av at noen metodiske begrensninger og utfordringer, vurderer jeg det til at prosjektet ble gjennomført på en etisk, forsvarlig måte, og at resultatene har bidratt til å besvare problemstillingen.

5 Avslutning

I dette kapittelet vil jeg forsøke å oppsummere prosjektets viktigste funn i lys av problemstillingene og konkludere med hva som kjennetegner et godt idrettstilbud. Jeg vil også komme inn på nye spørsmål som oppstod fra funnene. Avslutningsvis vil jeg gi en avsluttende refleksjon, og skissere veien videre.

5.1 Konklusjon

Problemstillingen var «*Hva kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring hos ungdom og unge voksne med utviklingshemming?*».

- 1 «*Hvilke organisatoriske grep oppleves som avgjørende for at idrettslaget skal lykkes med å få ungdom og voksne til å delta i idrettsaktiviteter?*»
- 2 «*På hvilken måte har faglig kompetanse en betydning for at deltakerne skal oppleve mestringsopplevelser og motivasjon i de idrettsaktivitetene de er med på?*»
- 3 «*Hvilken betydning har støtteordninger som støttekontakt og organisert transport for at utøverne skal kunne delta?*»

1. Organisatoriske grep

Fokus på forutsigbarhet var et viktig grep for å sikre deltakelse sett ut ifra begge utvalgene. Gjennom å ha faste treningstider og lokaler, ble det lagt til rette for at deltakerne kunne holde på med håndball samtidig som de drev med andre hobbyer. Som påpekt av Bakken (2015) er dette noe som er viktig for mennesker med utviklingshemming. Videre blir et godt samarbeid mellom treneren og andre ressurspersoner, som eksempelvis foreldrekontakten, trukket frem som viktig for enkelte av de som jobber i idrettslaget. Det er også en felles opplevelse blant informantene om at dette tilbudet har fokus på god kvalitet, og at det er gode treninger som legger til rette for at alle skal oppleve mestring. Treneren er også en viktig faktor for at andre nøkkelpersoner fortsatt bidrar, selv om de «er på overtid».

Det ble også fremhevet at det var viktig å ha idretten i fokus, og at det skulle være et tilbud på lik linje med «ordinær» ungdomsidrett. Fra idrettslagets side ble det særlig fremhevet at det

var idrett som skulle være i fokus, og at den ikke skulle bli forenklet gjennom å fjerne regler eller endre strukturen på spillet. Med utgangspunkt i den gode treneren synes det også å være et fokus på individuell og sosial deltakelse i gruppa, og det ble ikke ekskludert på bakgrunn av funksjonsnedsettelse. Samtidig fremkommer det en forventning om at en er nødt til å kunne innrette seg etter å være i en gruppe,

2. Faglig kompetanse

Det fremkommer tydelig at treneren er den viktigste faktoren for at ungdommene skal trives og oppleve mestring. Alle, med unntak av treneren selv, trekker frem hovedtreneren som det viktigste leddet. For foreldrekontakten er det også hovedtreneren som er den avgjørende faktoren for at han orker å fortsette sitt engasjement. Treneren har et sterkt engasjement for spillerne, og har relasjonelle ferdigheter som er viktigere enn formell kompetanse. Omtrent alle informantene mente at en god trener var det viktigste for denne gruppa. Det tydeligste kjennetegnet på kvalitet, var å ha en «god» trener som var stabil over tid.

Det var derimot få som pekte på formell kompetanse som en avgjørende faktor. I stedet handlet det først og fremst om de relasjonelle ferdighetene til hovedtreneren, og de andre trenerne som i større grad kom og gikk litt over tid. Det var altså viktigst å kunne se den enkelte og skape trivsel og mestring. Samtidig pekte alle på at hovedtrenerens håndballkompetanse var god og viktig. I lys av perspektivet om livskvalitet, kan det dermed se ut til at foreldrene mener at idrettstilbudet er bra og er med på å gi ungdommene økt livskvalitet, gjennom at de er deltakende og aktive, og har sosiale relasjoner til andre (Næss, 2001). Dette inntrykket forsterkes også av at flere ser for seg at dette er en aktivitet barna deres kommer til å drive med i lang tid.

3. Organisert transport og støttekontakt

For informantene var tilbud om organisert transport ikke noe som opplevdes som viktig for deres ungdommer, delvis fordi foreldrene selv kjørte eller fordi barna selv var i stand til å komme seg litt rundt. Det var heller ingen av ungdommene til foreldreinformantene som var avhengige å ha med seg støttekontakt på trening, men flere påpekte at det var viktig for andre ungdommer som deltok. Transport og støttekontakt var derfor av liten betydning for ungdommene til informantene. Dette står noe i kontrast til det som har blitt pekt på som faktorer som begrenser muligheten for deltakelse (NOU 2016: 17, 2016).

Samtidig var flere inne på at støttekontakt var viktig for andre ungdommer enn deres egne. Idrettslaget opplevde det som at spillerne og foreldrene deres selv var nødt til å ta ansvar for transport, da det ble for krevende for idrettslaget å skulle organisere. Samtidig problematiserte representantene fra idrettslaget at det i fremtiden kunne bli nødvendig å tilby en organisert transportløsning når ungdommene ikke lengre bodde hjemme. Idrettslaget pekte også på behovet for at de som hadde behov for oppfølging én-til-én var nødt til å ha en involvert støttekontakt.

Det ble påpekt at idrettslaget hadde noen fremtidsutfordringer i at de opplevde økt rekruttering, samtidig som få sluttet. Utfordringer knyttet til å skape et godt håndballtilbud synes også å ligge utenfor håndballgruppa. Håndballgruppa (og «Allidretten») virker å være mindre prioritert enn andre grupper i idrettslaget, og er i større grad overlatt til seg selv sammenlignet med ordinære idrettsaktiviteter i klubben.

5.1.1 Hva kjennetegner et godt idrettstilbud?

Resultatene fra prosjektet tyder på at det som kjennetegner «det gode idrettstilbudet» er at det har fokus på forutsigbarhet, mestring og kvalitet. Det har fokus på at det må være faste treningstider og dager som tar hensyn til andre aktiviteter. Det kjennetegnes også av at det er fokus på idretten som bedrives. Det er også viktig med en god trener som evner å se den enkelte, og som har gode relasjonelle ferdigheter og et oppriktig engasjement for denne ungdomsgruppa. Faglig, formell kompetanse synes å være sekundært, men ikke ubetydelig. Det er viktig å ha en viss kompetanse på det man skal drive med, både når det gjelder idretten og deltakerne, men det synes å være av mindre betydning hvorvidt denne kompetansen er formalisert.

5.2 Andre betraktninger

Thagaard (2009) påpeker at det kan være hensiktsmessig å kombinere ulike metoder, selv om det er vanligst å kun bruke intervju i en fenomenologisk studie. Ut ifra prosjektets opprinnelige varighet anså jeg det som fornuftig å forholde meg til én metode for datainnsamling. Hadde jeg visst at prosjektet ville vare lengre, ville jeg benyttet meg av observasjon som metode i forkant av intervjuene. Spørsmålene kunne vært knyttet opp mot temaer som da kunne vært aktuelle som fra observasjonen, og således skapt diskusjon rundt de valgene som ble tatt underveis på trening, og bidratt til å styrke validiteten (Kvale & Brinkmann, 2015). Dessuten ville jeg forsøkt

å få til intervjuer med ungdommene selv, da dette er et perspektiv jeg opplever som lite belyst, og samtidig kanskje det viktigste. I tillegg hadde det nok vært en fordel å ha gjennomført et par prøveintervjuer for å bidra til enda mer adekvate spørsmål, og bedre evne til å stille gode oppfølgingsspørsmål. Samtidig opplever jeg ikke at dette har vært avgjørende for de resultatene som har fremkommet gjennom intervjuene, da mange av foreldrene i stor grad virker å være reflekterte og ha gjort seg opp meninger før vi møttes.

5.2.1 Nye spørsmål som oppstod

Et moment som dukket opp underveis var kjønnsperspektivet gjennom at det ble fremhevet at treneren var mann. Det ble også trukket frem av noen av foreldrene at de opplevde at idretten kunne være en arena for videre sysselsetting, og at dette var noe de gjerne ønsket å få til for sine egne barn. Disse temaene har ikke vært prosjektets rammer å utforske, men kan være interessant å se på i videre forskning.

Til slutt kan det nevnes at selv om oppgaven på ingen måte hadde tatt utgangspunkt i den sosiokulturelle bakgrunnen til foreldrene, var det tilfelle at flere av foreldrene og klubben var det jeg ville kalt ressurssterke. Kanskje har det hatt en innvirkning til at akkurat dette idrettslaget fungerer godt, og at foreldrene selv også spilte en avgjørende rolle for at dette idrettstilbudet var av en slik kvalitet.

5.3 Avsluttende refleksjoner

Arbeidet med oppgaven har vært både spennende og krevende, i den forstand at det underveis har blitt tydeligere for meg hvor stort og komplisert dette temaet er, og nye spørsmål har hele tiden dukket opp. Det har også gjort meg bevisst på at forskning er en prosess som krever nøyaktighet og et grundig forarbeid. Det har også vært interessant å se at informantene selv opplevde dette temaet som et tema som er viktig å få belyst. Jeg anså ikke funnene som spesielt overraskende, med unntak av at omtrent samtlige foreldre mente at det ikke var nødvendig å modifisere spillet. Det overrasket meg også at akkurat foreldrene opplevde at denne idretten var så treffende for ungdommene, da min egen opplevelse var at håndball er en veldig kompleks idrett. På den måten har jeg nok også endret mitt eget syn på aktiviteten, og blitt mer bevisst på at det i utgangspunktet ikke trenger å være mer utfordrende for denne gruppa med ungdommer, men kanskje derimot veldig treffende, men at det handler om hvordan man tilrettelegger for.

5.3.1 Veien videre

Prosjektets formål var å belyse hva som kjennetegner et godt idrettstilbud som fremmer deltakelse og mestring. Funnene fra denne undersøkelsen kan i liten grad sies å være generaliserbare, som heller ikke er hensikten med kvalitativ forskning. Jeg vil likevel argumentere for at å fremheve velfungerende tiltak kan ha nytteverdi for andre. Gjennom å peke på det som har fungert bra, kan dette være konkrete tiltak som andre idrettslag kan teste ut for å se om det kan fungere positivt for også dem, eller bygge videre på lignende erfaringer. Inntrykket mitt er at det med tiden muligens kan være relevant å undersøke flere caser, for å sammenligne og se om det finnes likhetstrekk mellom idrettslag som lykkes med sitt tilbud for mennesker med utviklingshemming.

Det er et vesentlig poeng at prosjektet mangler perspektivet til utøverne selv, som det i utgangspunktet var tenkt undersøkt. Sett i ettertid er dette noe som kunne vært et utgangspunkt for videre studier, i tillegg til at jeg ville forsøkt å gjennomføre for å potensielt kunne styrke besvarelsen av problemstillingen.

Litteraturliste

- Bakken, T. L. (2015). *Utviklingshemning og hverdagsvansker. Faktorer som påvirker psykisk helse*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir). (2017). *Fritid*. Hentet 31. august 2019, fra https://www.bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Rettighetene_til_personer_med_utviklingshemning/Fritid/
- Bjørnrå, T. H. (2008). Selvbestemmelse og hjelp til selvbestemmelse. I: Bjørnrå, T., Guneriussen, W. & Sommerbakk, V. (red). *Utviklingshemming, autonomi og avhengighet* (s. 116-133). Oslo: Universitetsforlaget.
- Carr, A. & O'Reilly, G. (2016a). Diagnosis, classification and epidemiology. I: Carr, A., Linehan, C., O'Reilly, G., Walsh, P. N. & McEvoy, J. *The Handbook of Intellectual Disability and Clinical Psychology Practice* (s. 3-44). Second edition. London and New York: Routledge.
- Carr, A. & O'Reilly, G. (2016b). Lifespan development and the family lifecycle. I: Carr, A., Linehan, C., O'Reilly, G., Walsh, P. N. & McEvoy, J. *The Handbook of Intellectual Disability and Clinical Psychology Practice* (s. 45-78). Second edition. London and New York: Routledge.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvantitativ tilnærming* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.) Oslo: Gyldendal akademisk.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behaviour*. New York: Plenum.

- Deci, E. L. (2004). Promoting Intrinsic Motivation and Self-Determination in People with Mental Retardation. *International Review of Research in Mental Retardation*, Vol. 28, 1-29. DOI: 10.1016./S0074-7750(04)28001-6
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2015). Self-Determination Theory. *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, 2015, 486-491. DOI: 10.1016/b978-0-08-097086-8.26036.4
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Hentet 25. november 2018, fra https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf
- Ellingsen, K. E. (2003). *Selvbestemmelse – et eksistensielt spørsmål!?* SOR Rapport 1-2003. Hentet 29. mai 2020, fra http://www.samordningsraadet.no/sitefiles/4055/Arkiv_Rapport/Fullversjoner/2003/Fullversjon_1_03.pdf
- Ellingsen, K. E. (2007). Hvem sine valg og verdier? I: Ellingsen, K. E. (red.). *Selvbestemmelse. Egne og andres valg og verdier* (s. 25-37). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ellingsen, K. E. & Sandvin, J. T. (2014). Utviklingshemming: funksjonsnedsettelse, miljøkrav og samfunnsreformer. I: Ellingsen, K. E. (red.). *Utviklingshemming og deltakelse* (s. 11-31). Oslo: Universitetsforlaget.
- Elnan, I. (2010). *Idrett for alle?* Studie av funksjonshemmedes idrettsdeltakelse og fysiske aktivitet. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning, Senter for idrettsforskning. Hentet 20. juni 2019, fra https://samforsk.no/SiteAssets/Sider/publikasjoner/Rapport,_Idrett_for_alle%200810%202010.pdf

- Enjolras, B. & Waldahl, R. H. (2009). *Idrettsdemokratiet: makt og styring i idretten*. Oslo: Akilles forlag.
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) (2019). *Mangel på informasjon om tilgjengelighet er det største hinderet for deltakelse*. Hentet 4. desember 2019, fra <https://www.ffe.no/aktuelt/2019/det-viktigste-er-a-delta/?fbclid=IwAR1Owyc0JCTE2JcTrDfij3aGel1BGzvqTvLOuTlina0uR-8UEGkVkoyPS70>
- Gagné, M. & Deci, E.L. (2005). Self-Determination Theory and Work Motivation. *Journal of Organizational Behaviour*, Vol.26 (4), 331-362. DOI: 10.1002/job.322
- Gomnæs, U. T. & Rognhaug, B. (2012). Utviklingshemning – mangfold og lærehemning. I: Befring, E. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk* (s. 385- 407). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Grøsvik, K. (2008). Diagnostisering av utviklingshemming hos barn. I: Eknes, J., Bakken, T. L., Løkke, J. A. & Mæhle. *Utredning og diagnostisering: utviklingshemming, psykiske lidelser og atferdsvansker* (s. 17-34). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gustavsson, A. (2014). Utviklingshemming og deltakelse: Politikk og teori. I: Ellingsen, K. E. (red.). *Utviklingshemming og deltakelse* (s. 32-51). Oslo: Universitetsforlaget.
- Imms, C., Granlund, M., Wilson, P., Steenberg, B. & Gordon (2016). Participation as both a means and an end: A conceptual analysis of processes and outcomes in childhood disability. *Developmental medicine and child neurology*, 2017, Vol.59 (1), 16-25. DOI: 10.1111/dmcn.13237
- Imsen, G. (2005). *Elevenes verden: Innføring i pedagogisk psykologi* (4.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

- Kittelså, A. M., Wik, S. E. & Tøssebro, J. (2015). *Levekår for personer med nedsatt funksjonsevne: fellestrekk og variasjon*. Hentet 29. juni 2020, fra <https://samforsk.brage.unit.no/samforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/2360071/Levek%C3%A5r%2Bfor%2Bpersoner%2Bmed%2Bnedsatt%2Bfunksjonsevne%2B-%2BFellestrekk%2Bog%2Bvariasjon%2BWEB.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Kristiansen, L. & Langballe, E. M. (2018). *Hva vet vi om aldring og helse blant personer med utviklingshemning i Norge?* Hentet 1. mars 2020, fra <https://www.aldringoghelse.no/alle-artikler/hva-vet-vi-om-aldring-og-helse-blant-personer-med-utviklingshemning-i-norge/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Johnsen, B. E. (2008). Utviklingshemning som sosial konstruksjon, Katrines tilfelle. I: Bjørnrå, T., Guneriussen, W. & Sommerbakk, V. (red.). *Utviklingshemning, autonomi og avhengighet* (s. 71-99). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lachapelle, Y., Wehmeyer, M. L., Haelewyck, M.-C., Courbois, Y., Keith, K. D., Schalock, (...) & Walsh, P. N. (2005). The relationship between quality of life and self-determination: an international study. *Journal of Intellectual Disability Research*, 2005-10, Vol.49,(10), 740-744. DOI: 10.1111/J.1365.2788.2005.00743.X
- Lindseth, A. & Norberg, A. (2004). A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, Vol.18 (2), 145-153. DOI: 10.1111/j.1471-6712.2004.00258.x
- Lorentzen, P. (2007). Selvbestemmelse i et psykologisk perspektiv I: Ellingsen, K. E. (red.). *Selvbestemmelse. Egne og andres valg og verdier* (s. 93-114). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lysvik, L. S. (2008). Bestemmelse og medbestemmelse. I: Bjørnrå, T., Guneriussen, W. & Sommerbakk, V. (red.). *Utviklingshemning, autonomi og avhengighet* (s. 100-115). Oslo: Universitetsforlaget.

- Manger, T. (2013). Motivasjon for skularbeid. I: Krumsvik, R.J. & Säljö, R. (red.). *Praktisk-pedagogisk utdanning - en antologi* (s. 145-169). Bergen: Fagbokforlaget.
- Maxwell, G. R, Alves, I. & Granlund, M. (2012). Participation and environmental aspects in education and the ICF and the ICF-CY: Findings from a systematic literature review. *Developmental Neurorehabilitation, Vol.15* (1), 63-78, DOI: 10.3109/17518423.2011.633108
- Maxwell, G. R., Granlund, M. & Augustine, L. (2018). Inclusion Through Participation: Understanding Participation in the International Classification of Functioning, Disability and Health as a Methodological Research Tool for Investigation Inclusion. *Frontiers in Education, 2018, Vol.3* (41)., 1-16. DOI: 10.3389/educ.2018.00041
- Meyer, J. (2008). Mennesker med utviklingshemning og sosial kapital. I: Bjørnrå, T., Guneriussen, W. & Sommerbakk, V. (red.). *Utviklingshemning, autonomi og avhengighet* (s. 58-70). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU). (2019a). *Den medisinske diagnosen psykisk utviklingshemming*. Hentet 8. september 2019, fra <https://naku.no/kunnskapsbanken/diagnose-psykisk-utviklingshemming-icd-10>
- Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU). (2019b). *Kultur og fritid: Lovverk og statlige føringer*. Hentet 29. juni 2020, fra <https://naku.no/kunnskapsbanken/kultur-og-fritid-lovverk-og-statlige-føringer#main-content>
- Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming (NAKU). (2020). *Utviklingshemming – Mennesket og diagnosen*. Hentet 29. juni 2020, fra <https://naku.no/kunnskapsbanken/utviklingshemming---mennesket-og-diagnosen>
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Norges Idrettsforbund (NIF). (2018). *Stiftelsen VI vil bidra til å skape en bevegelse for 605 000 funksjonshemmede i Norge*. Hentet 1. september 2019, fra <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/arkiv/stiftelsen-vi-vil-bidra-til-a-skape-en-bevegelse-for-605-000-funksjonshemmede-i-norge/>
- Norges Idrettsforbund (NIF). (2019). *Idretten vil! Langtidsplan for norsk idrett 2019-2023*. Hentet 18. august 2019, fra https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/8149372c5d4d439cb1b34fc1625032f0/i-dretten-vil_lagtidsplan-for-norsk-idrett-2019-2023_lr.pdf
- Norges Idrettsforbund (NIF) (u.å.a.). *Bestemmelser om barneidrett*. Hentet 18. februar 2019, fra <https://www.idrettsforbundet.no/tema/barneidrett/bestemmelser-om-barneidrett/>
- Norges Idrettsforbund (NIF). (u.å.b.). *Historikk*. Hentet 19. august 2019, fra <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/historikk/>
- Norges Idrettsforbund (NIF). (u.å.c.). *NIFs verdier*. Hentet 7. mars 2019, fra <https://www.idrettsforbundet.no/tema/nifs-verdiarbeid/>
- Norges Idrettsforbund (NIF). (u.å.d.). *Om paraidrett*. Hentet 6. august 2019, fra <https://www.idrettsforbundet.no/paraidrett/om-idrett/om-paraidrett/>
- Norges Idrettsforbund (NIF). (u.å.e.). *Retningslinjer for ungdomsidretten*. Hentet 8. april 2020, fra <https://www.idrettsforbundet.no/tema/ungdomsidrett/retningslinjer-for-ungdomsidrett/>
- Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU). (u.å.). *Informasjon*. Hentet 19. mars 2019, fra <http://www.nfunorge.org/Om-utviklingshemning/>
- Norsk helseinformatikk AS. (2018). *Psykisk utviklingshemning (PUH)*. Hentet 4. april 2020, fra <https://nhi.no/sykdommer/barn/vekst-og-utvikling/psykisk-utviklingshemning/?page=2>
- NOU 2016: 17. (2016). *På lik linje: Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. Hentet 12. mai 2020, fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b0baf226586543ada7c530b4482678b8/no/pdfs/nou201620160017000dddpdfs.pdf>

- Næss, S. (2001). *Livskvalitet som psykisk velvære* (NOVA Rapport 3/01). Hentet 12. september 2019, fra http://www.nova.no/asset/2749/1/2749_1.pdf
- Næss, K. A. B., Engevik, L. B., Garrels, V., Gommæs, U. T., Moljord, G. & Sigstad, H. M. H. (2019). Barn og unge med utviklingshemming – deltakelse, utvikling og læring. I: Befring, E., Næss, K. A. B. & Tangen, R. (red.). *Spesialpedagogikk* (6. utg.). (s. 396-427). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *The American Psychologist*, Vol. 55 (1), 68-78. DOI: 10.1037//0003-066x.55.1.68
- Schalock, R. L. (2004). The concept of quality of life: what we know and do not know. *Journal of Intellectual Disability Research*, Vol.48 (3), 203-216. DOI: 10.1111/j.1365-2788.2003.00558.x
- Sigstad, H. M. H. (2014). Characteristic Interviews, Different Strategies: Methodological Challenges in Qualitative Interviewing Among Respondents with Mild Intellectual Disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 18(2), 188–202. DOI: 10.1177/1744629514523159.
- Sigstad, H. M. H. (2017). Utviklingshemming. I: Rygvold, A-L. & Ogden, T. (red.). *Innføring i spesialpedagogikk* (5. utg.). (s. 132-160). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2013). *Skolen som læringsarena: selvoppfatning, motivasjon og læring*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skirstad, B. (2011). Barneidrett som politikk og praksis. I: Hanstad, D. V., Breivik, G., Sisjord, M. K., & Skaset, H. (red.). *Norsk idrett: indre spenning, ytre press*. (s. 33-51) Oslo: Akilles forlag.

- Sommerbakk, V. (2008). Introduksjon. I: Bjørnrå, T., Guneriussen, W. & Sommerbakk, V. (red.). *Utviklingshemning, autonomi og avhengighet* (s. 14-19). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sosial- og helsedirektoratet. (2003). *ICF: Internasjonal klassifisering av funksjon, funksjonshemming og helse*. Oversatt og tilrettelagt av KITH. Hentet 29. februar 2020, fra <https://ehelse.no/kodeverk/icf-internasjonal-klassifisering-av-funksjon-funksjonshemming-og-helse>
- Standal, Ø. F. (2015). Tilpassa opplæring og inkludering i kroppsøving. I: Rugseth, G. & Standal, Ø. F. (Red.). *Inkluderende kroppsøving* (s. 9-23). Oslo: Cappelen akademisk.
- Statistisk sentralbyrå. (2017). *Levekårsundersøkelsen om helse 2015*. Hentet 9. mars 2019, fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekarsundersokelsen-om-helse-2015>
- Stiftelsen VI. (u.å.). *Om stiftelsen*. Hentet 29. juli 2019, fra <https://www.stiftelsenvi.no/om-stiftelsen>
- Svartdal, F. (2018). *Mestring*. Hentet 16. september 2019, fra <https://snl.no/mestring>
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and Methods*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage
- Van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. Alabany, N.Y.: State University of New York Press.
- World Health Organization (WHO). (2016). *ICD-10 Version:2016*. Hentet 2. desember 2018, fra <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2016/en>

Wåler, L. (2020). *Studie av idrett for mennesker med funksjonsnedsettelse – svarfrist er utsatt til 15. april*. Hentet 29. juni 2020, fra <https://ffm.no/2020/04/06/studie-av-idrett-for-mennesker-med-funksjonsnedsettelse/>

Vedlegg / Appendiks

Vedlegg 1: Informasjon- og samtykkeskjema utvalg 1 (foreldre)

Vedlegg 2: Informasjon- og samtykkeskjema utvalg 2 (idrettslaget)

Vedlegg 3: Intervjuguide utvalg 1 (foreldre)

Vedlegg 4: Intervjuguide utvalg 2 (idrettslaget)

Vedlegg 5: Svarbrev med godkjenning fra NSD

Vedlegg 1: Informasjons- og samtykkeskjema utvalg 1 (foreldre)

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Det gode idrettstilbudet for ungdommer med lett til moderat grad av utviklingshemming»

Dette er en forespørsel om at du kan tenke deg å bli intervjuet i forbindelse med et mastergradsprosjekt i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, ved Institutt for spesialpedagogikk. Prosjektets forskningsspørsmål er «*hva kjennetegner det gode idrettstilbudet for barn og ungdom med utviklingshemming?*» I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Prosjektets formål er å undersøke hva som kjennetegner det gode idrettstilbudet for ungdommer fra 13 år og oppover som har mild til moderat grad av utviklingshemming, gjennom å undersøke deres foreldres opplevelser. Studien vil i tillegg undersøke hvilke grep som gjøres fra idrettslaget side. Det vil derfor gjennomføres intervjuer også av noen som er tilknyttet idrettslaget og har en sentral rolle i utformingen av idrettstilbudet for ungdommer med utviklingshemming, for eksempel trenere o.l.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger behandles konfidensielt. Datamaterialet som innhentes vil til enhver tid være passordbeskyttet på en kryptert maskinvare, og det kun være tilgjengelig for meg og veilederen min. Alle opplysninger som sies i intervjuet vil bli anonymisert slik at det ikke kan kobles opp mot deg eller ditt barn. Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.2019.

Datamaterialet vil da være anonymisert, noe som blant annet innebærer at du og ditt barn vil få et fiktivt navn, samt at lydopptak og navneliste vil bli slettet.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg og barnet ditt vil bli destruert og ekskludert fra studien.

Formål

Prosjektet er en masteroppgave i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo. Opplysningene som samles inn i dette prosjektet vil ikke bli brukt til andre formål enn det som er beskrevet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

- Universitetet i Oslo er ansvarlig institusjon for prosjektet.
- Behandlingsansvarlig for forskningsprosjektet er Hanne Marie Høybråten Sigstad.
- Kontaktpersoner for prosjektet er veilederen Per Lorentzen ved OsloMet, og masterstudenten Kristin Gjerde Angelsen ved Universitet i Oslo.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å undersøke hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for ungdommer med utviklingshemming sett ut i foreldrenes/foresattes perspektiv, og fra perspektivet til sentrale personer i idrettslaget. Utvalget er trukket basert på kriteriet om at ungdommen må være over 13 år, ha en mild til moderat grad av utviklingshemming og delta aktivt i lagidrett. Fra idrettslaget side skal vedkommende være over 18 år, ha en sentral rolle knyttet til idrettstilbudet og ha vært delaktig i minimum ett år.

Hva innebærer det for deg å delta?

Din deltagelse i studien vil innebære av et personlig intervju med meg, Kristin Gjerde Angelsen, om dine og ditt barns opplevelse av idrettstilbudet som ditt barn er en del av. Intervjuet vil foregå i løpet av våren 2019 etter nærmere avtale mellom meg og deg/dere, og vil ta mellom 45-60 minutter. Intervjuet vil bli tatt opp med en lydopptaker.

Intervjuet vil gå inn på spørsmål som for eksempel hva slags rammefaktorer du anser for å være avgjørende for at klubben kan skape et godt tilbud for utviklingshemmede, hvilken rolle samarbeidet mellom foreldre/foresatte spiller o.l. Jeg vil i tillegg intervjuere trenere eller andre i klubben om hva slags faktorer de anser som viktige/relevante for idrettstilbudet, hvor det kan hende at informanten vil nevne foreldre/foresatte som en relevant faktor. For å gi tillatelse til at jeg kan anvende slike eventuelle opplysninger i forskningen, kan du krysse av for dette på samtykkeskjemaet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være min veileder Per Lorentzen som i tillegg til meg, Kristin Gjerde Angelsen, vil kunne ha tilgang på opplysningene som kommer frem i intervjuet. Opplysningene vil bli lagret med passordbeskyttelse på en kryptert harddisk. Navnet og kontaktopplysningene dine vil anonymiseres og erstattes med en kode som lagres på egen navneliste passordbeskyttet og adskilt fra øvrige data på en kryptert maskinvare.

Deltakerne i denne studien vil anonymiseres for å ikke kunne bli gjenkjent, og det er kjønn og eventuelt høyere utdanning f. eks om du har en relevant bachelorgrad eller lignende, men ikke nøyaktig hvilken grad) som vil kunne være opplysninger som vil publiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31. mai 2019. Opptak, koding av navn og lagrede opplysninger vil etter dette bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,

- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Emneansvarlig ved Universitetet i Oslo, Hanne Marie Høybråten Sigstad (h.m.h.sigstad@isp.uio.no) – telefon: 22 85 81 27
- Veileder Per Lorentzen (perlor@oslomet.no) – telefon 93 22 23 54
- Masterstudent Kristin Gjerde Angelsen (kristin_angelsen@msn.com) – telefon: 48 27 78 81
- Vårt personvernombud: Maren M. Voll (personvernombud@uio.no) – telefon: 22 85 97 78
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Per Lorentzen

Kristin Gjerde Angelsen

Veileder

Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Det gode idrettstilbudet for barn og ungdom med lett til moderat grad av utviklingshemming?*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ☐ å delta i intervju
- ☐ at tredjepart (trenere/foreldre/foresatte og lignende) kan gi opplysninger om meg til prosjektet
- ☐ at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes
- ☐ at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt 31. mai 2019.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31. mai 2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Informasjons- og samtykkeskjema utvalg 2 (idrettslaget)

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Det gode idrettstilbudet for ungdommer med lett til moderat grad av utviklingshemming»

Dette er en forespørsel om at du kan tenke deg å bli intervjuet i forbindelse med et mastergradsprosjekt i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, ved Institutt for spesialpedagogikk. Prosjektets forskningsspørsmål er «*hva kjennetegner det gode idrettstilbudet for barn og ungdom med utviklingshemming?*» I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Prosjektets formål er å undersøke hva som kjennetegner det gode idrettstilbudet for ungdommer fra 13 år og oppover som har mild til moderat grad av utviklingshemming, gjennom å rette fokus mot foreldres opplevelser. Studien vil i tillegg undersøke hvilke grep som gjøres fra idrettslaget side. Det vil derfor gjennomføres intervjuer også av noen som er tilknyttet idrettslaget og har en sentral rolle i utformingen av idrettstilbudet for ungdommer med utviklingshemming.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger behandles konfidensielt. Datamaterialet som innhentes vil til enhver tid være passordbeskyttet på en kryptert maskinvare, og det kun være tilgjengelig for meg og veilederen min. Båndopptaker vil være innelåst med kode frem til opptakene slettes fra båndopptakeren. Alle opplysninger som sies i intervjuet vil bli anonymisert slik at det ikke kan kobles opp mot deg. Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.2019. Datamaterialet vil da være anonymisert, noe som blant annet innebærer at du vil få et fiktivt navn, samt at lydopptak og navneliste vil bli slettet.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg blir destruert og ekskludert fra studien.

Formål

Prosjektet er en masteroppgave i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo. Opplysningene som samles inn i dette prosjektet vil ikke bli brukt til andre formål enn det som er beskrevet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

- Universitetet i Oslo er ansvarlig institusjon for prosjektet.
- Behandlingsansvarlig for forskningsprosjektet er Hanne Marie Høybråten Sigstad.
- Kontaktpersoner for prosjektet er veilederen Per Lorentzen ved OsloMet, og masterstudenten Kristin Gjerde Angelsen ved Universitet i Oslo.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å undersøke hva som kjennetegner et godt idrettstilbud for ungdommer med utviklingshemming sett ut ifra perspektivet til foreldrene til deltakerne, og fra perspektivet til sentrale aktører i idrettslaget. Utvalget er trukket basert på kriteriet om at foreldrenes barn er fortrinnsvis over 13 år, har en mild til moderat grad av utviklingshemming og deltar i organisert lagidrett. Fra idrettslaget side skal vedkommende være over 18 år, ha en sentral rolle knyttet til idrettstilbudet og ha vært delaktig i minimum ett år.

Hva innebærer det for deg å delta?

Din deltagelse i studien vil innebære av et personlig intervju med meg, Kristin Gjerde Angelsen, om dine opplevelser med å tilrettelegge for et godt idrettstilbud for ungdommer med utviklingshemming. Intervjuet vil foregå i løpet av våren 2019 etter nærmere avtale mellom meg og deg, og vil ta mellom 45-60 minutter. Intervjuet vil bli tatt opp med en lydopptaker.

Intervjuet vil gå inn på spørsmål som for eksempel hvilken rolle du har i klubben, hva slags rammefaktorer du anser for å være avgjørende for at klubben kan skape et godt tilbud for utviklingshemmede, hvilken rolle samarbeidet mellom foreldre/foresatte spiller o.l. Jeg vil i tillegg intervju foreldrene til ungdommene om hva slags faktorer de anser som viktige/relevante for idrettstilbudet, hvor det kan hende at informanten vil nevne trenere/oppmenn o.l. som en relevant faktor. For å gi tillatelse til at jeg kan anvende slike eventuelle opplysninger i forskningen, kan du krysse av for dette på samtykkeskjemaet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være min veileder Per Lorentzen som i tillegg til meg, Kristin Gjerde Angelsen, vil kunne ha tilgang på opplysningene som kommer frem i intervjuet. Opplysningene vil bli lagret med passordbeskyttelse på en kryptert harddisk. Navnet og kontaktopplysningene dine vil anonymiseres og erstattes med en kode som lagres på egen navneliste passordbeskyttet og adskilt fra øvrige data på en kryptert maskinvare.

Deltakerne i denne studien vil anonymiseres for å ikke kunne bli gjenkjent, og det er kjønn og eventuelt høyere utdanning f. eks om du har en relevant bachelorgrad eller lignende, men ikke nøyaktig hvilken grad som vil kunne være opplysninger som vil publiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31. mai 2019. Opptak, koding av navn og lagrede opplysninger vil etter dette bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Emneansvarlig ved Universitetet i Oslo, Hanne Marie Høybråten Sigstad (h.m.h.sigstad@isp.uio.no) – telefon: 22 85 81 27
- Veileder Per Lorentzen (perlor@oslomet.no) – telefon 93 22 23 54
- Masterstudent Kristin Gjerde Angelsen (kristin_angelsen@msn.com) – telefon: 48 27 78 81
- Vårt personvernombud: Maren M. Voll (personvernombud@uio.no) – telefon: 22 85 97 78
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Per Lorentzen

Veileder

Kristin Gjerde Angelsen

Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Det gode idrettstilbudet for barn og ungdom med lett til moderat grad av utviklingshemming – hva bidrar til å lykkes?*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ☐ å delta i intervju
- ☐ at tredjepart (trenere/foreldre/foresatte eller ungdommer på laget) kan gi opplysninger om meg til prosjektet
- ☐ at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes (f. eks kjønn og alder)
- ☐ at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt 31. mai 2019.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31. mai 2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide utvalg 1 (foreldre)

Vedlegg 4: Intervjuguide utvalg 2 (idrettslaget)

Intervjuguide utvalg 2: foreldre

Bakgrunn for valg av idrettslag og idrett

1. Hvor gammel er ditt barn?
2. Hvor lenge har barnet ditt drevet med idrett?
 - a. Er/har hun/han vært med på andre aktiviteter tidligere?
3. Har ditt barn deltatt i et ordinært tilbud tidligere?
 - a. Hvorfor valgte dere å bytte til et tilbud for utviklingshemmede?
4. Hvorfor valgte dere akkurat dette idrettslaget?
 - a. Hadde dere hørt om idrettslaget tidligere/blitt anbefalt dette?
 - b. Har lokal forankring en avgjørende betydning for dere?
 - c. Har denne betydningen blitt mindre viktig med årene?
5. Hvorfor valgte dere akkurat denne aktiviteten?
 - a. Går barnet på flere aktiviteter?
 - i. Hvis ja – kan du si litt om hva som oppleves som best, og hvorfor?
6. På hvilken måte opplever dere at dette tilbudet skiller seg positivt ut fra andre aktiviteter deres barn deltar/har deltatt på tidligere?

Idrettslagets kompetanse, tilrettelegging og tilbud

7. Hvordan opplever dere samarbeidet mellom klubben og foreldre/foresatte?
 - a. Hvilke former for kommunikasjon har dere med klubben?
 - i. Oppmann?
 - ii. Foreldrekontakt?
8. Hva er det som gjør at dere opplever tilbudet som bra?
 - a. Valgt aktivitet?
 - b. Sosiale relasjoner?
9. Hvilken rolle opplever dere at faglig/formell kompetanse hos trener eller andre relevante personer har?
 - a. Innen pedagogikk
 - b. Innen spesialpedagogikk
 - c. Innen trening/spesifisert aktivitet (f. eks kompetanse på fotball)
10. Tenker du at det er spesielle hensyn som må tas for deltakere som har utviklingshemming?
 - a. Bør det/krever det spesiell tilrettelegging rent praktisk?
 - b. Krever det tilrettelegging / tilpassing av idretten?

11. Opplever du at idrettslaget klarer å tilrettelegge for alle deltakere, uavhengig av funksjonsnivå?
- a. Hvis ja – på hvilken måte?
 - b. Hvis nei – hva gjør at det er utfordrende?
12. Hvilken rolle opplever dere at tilrettelegging fra klubbens side har?
- a. i form av f. eks treningstider
 - b. i form av f. eks felles transportordning til trening og/eller arrangementer/stevner o.l.
 - c. i form av f. eks oppmann

Forståelse av mestring og hvordan det påvirker trivsel

13. Hvordan forstår du begrepet mestring i idrettssammenheng?
- a. Kan du gi eksempler på tilfeller der ditt barn opplever mestring på håndballbanen?
14. Hvordan opplever du at idrettslaget / håndballtilbudet legger til rette for å oppleve mestring?
- a. Kan du si litt mer om hvordan du opplever at idrettslaget konkret jobber for dette?
 - i. På trening
 - ii. På kamp/turnering
15. Har dette tilbudet et annet eller økt fokus på mestring i forhold til andre tilbud dere har deltatt på?
- a. Kan du gi et eksempel på et tilfelle hvor barnet ditt ikke opplever mestring ved en annen aktivitet?
16. Hvordan opplever du at mestring og trivsel henger sammen?
- a. Kan du si noe mer om dette?
 - b. Er det andre ting som påvirkes av mestring?
17. Hvilket fokus mener dere det er viktig at klubben har for at deres barn skal oppleve idrettstilbudet som en positiv del av deres hverdag?
18. Tenker du at manglende muligheter for mestring er en grunn til at dere ikke har valgt (å fortsette på) et ordinært tilbud?
- a. Hvis ja – hva mener du det er som mangler for at barnet ditt skal oppleve mestring?
19. Opplever du at det tilrettelegges for at alle uavhengig av funksjonsnivå skal oppleve mestring?

Sosiale forhold rundt

20. Har barnet ditt støttekontakt?
- a. Hvis ja – er støttekontakten med på treningene?

21. Hvordan har støttekontaktordningen innvirkning på deres opplevelse av idrettstilbudet barnet deres er med på?

- a. Er støttekontakten en avgjørende del for at barnet har mulighet til å delta på aktiviteten?
- b. Hvis barnet ditt ikke har med støttekontakt – hva er grunnen til det?

22. Når laget skal på cup – hvordan kommer dere dere dit?

- a. Er dere med og ser på?
- b. Har dere noen avtaler foreldre i mellom når det kommer til kjøring?
- c. Skulle du ønske at klubben hadde noen form for felles arrangert transport?

Oppsummering

23. Hvordan vil du oppsummere hva det er som gjør at dere syns at dette er et bra tilbud?

24. Hva har vært de største utfordringene med å finne et godt tilbud?

25. Hvilken betydning opplever du at idrett og fysisk aktivitet har i ditt barns liv?

26. Ser du for deg at dette er et tilbud barnet ditt kommer til å delta på i lang tid fremover?

27. Er det noen spørsmål du skulle ønske at jeg hadde stilt?

28. Er det andre erfaringer du ønsker å dele med meg?

Vedlegg 4: Intervjuguide utvalg 2

(idrettslaget)

Intervjuguide utvalg 1: idrettslaget

- Hvor lenge har du vært tilknyttet idrettslaget?
- Hva gjorde at du hadde lyst til å bidra i et slikt tilbud?
 - Har du selv noen personlige erfaringer/relasjoner til barn/ungdom/voksne med utviklingshemming som gjorde at du selv ønsket å bidra til et slikt tilbud?
- Hva opplever du som mest givende med å være delaktig i et slikt tilbud?
-
- Har du noen form for relevant utdanning eller erfaring som du mener er avgjørende for å best mulig kunne skape et godt tilbud?
- Hvilken rolle opplever du at formell og uformell kompetanse har?
 - Innen pedagogikk
 - Innen spesialpedagogikk, vernepleie eller lignende
 - Innen trening/spesifisert aktivitet (f. eks kompetanse på fotball)
- Hvordan opplever dere samarbeidet mellom klubben og foreldre/foresatte?
 - Hvor viktig mener du at foreldre/foresatte er for å skape et bra tilbud?
- Hva er det som gjør at du opplever at tilbudet dere har her fungerer bra?
- Tenker du at det er spesielle hensyn som må tas for deltakere som har utviklingshemming?
 - Hvis nei – hvorfor ikke?
 - Hvis ja – hvordan?
 - Bør det/krever det spesiell tilrettelegging rent praktisk?
 - Krever det tilpassing/tilrettelegging av idretten? Er det noen aktiviteter som ikke fungerer så bra?
- Hvilken rolle opplever du at tilrettelegging fra klubbens side spiller?
 - i form av f. eks treningstider
 - i form av f. eks felles transportordning til trening og/eller arrangementer/stevner o.l.
 - i form av f. eks oppmann
- Hva legger du i begrepet mestring i idrettssammenheng?
 - Tenker du at opplevelsen av mestring påvirker trivsel?
- Hvordan jobber dere for at hver av deltakerne skal oppleve mestring?
 - Deler dere inn i grupper
- Hvordan jobber dere for at hver av deltakerne skal oppleve trivsel?

- Hvilket fokus mener du det er viktig at klubben har for at barn/ungdommer med utviklingshemming og deres foresatte skal oppleve idrettstilbudet som en positiv del av deres hverdag?
- Driver dere i klubben med noen erfaringsutveksling trenere i mellom?
- Driver dere med spesiell kursing i klubben?
 - Hvis ja: er dette i så fall obligatorisk eller frivillig?
 - Hvis nei: tror du det kunne vært en fordel?
- Har dere noe samarbeid med kretsen eller særforbund, evt. annet relevant organ, som du mener kan være med på å skape gode betingelser for dere som idrettslag?
- Hvordan jobber dere for rekruttering av nye trenere/instruktører eller andre bidragsyttere?
 - Er det lett eller utfordrende å rekruttere nye personer til et slikt tilbud?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva mener du gjør at deres idrettstilbud oppleves som bra av utøverne som deltar og deres foreldre?
-
- Er det andre opplysninger eller erfaringer du ønsker å dele med meg?
-
- Lurer du på noe før vi runder av?

Vedlegg 5: Godkjent søknad fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Det gode idrettstilbudet for barn og ungdom med lett til moderat grad av utviklingshemming – hva bidrar til å lykkes?

Referansenummer

643025

Registrert

21.01.2019 av Kristin Gjerde Angelsen - krisgan@uio.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det utdanningsvitenskapelige fakultet / Institutt for spesialpedagogikk

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Hanne Marie Høybråten Sigstad, h.m.h.sigstad@isp.uio.no, tlf: 22858127

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Kristin Gjerde Angelsen, kristin_angelsen@msn.com, tlf: 48277881

Prosjektperiode

01.01.2019 - 30.06.2020

Status

17.06.2020 - Vurdert

Vurdering (4)

17.06.2020 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 11.06.2020.

Vi har nå registrert 30.06.2020 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Elizabeth Blomstervik

Tlf. personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

08.11.2019 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 29.10.19.

Vi har nå registrert 30.05.20 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Elizabeth Blomstervik

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

19.06.2019 - Vurdert

VURDERING ENDRING

NSD har vurdert endringene registrert 18.6.2019

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 19.6.2019. Behandlingen kan fortsette.

NSD har registrert at

- Ny dato for prosjektslutt settes til 15.11.2019
- Studenten ønsker å fjerne et opprinnelig utvalg (psykisk utviklingshemmede), men opprettholde de to andre utvalgene
- Hanne Marie Høybråten Sigstad er ny veileder.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Pernille E. Grøndal

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

01.03.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 1.3.2019, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helse, samt alminnelige personopplysninger, frem til 31.05.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi vurderer at det kan unntas fra informasjonsplikten for eventuelle tredjepersoner, da det anses uforholdsmessig vanskelig å gi slik informasjon, jf. personvernforordningen artikkel 14 nr. 5, bokstav b). Vi viser til at prosjektleder ikke sitter på deres kontaktopplysninger, og at eventuelle opplysninger uansett vil anonymiseres fortløpende.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!
Kontaktperson hos NSD: Pernille Ekornrud Grøndal
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)